

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAMSUN-ÇARŞAMBA'DA MEKÂNSAL PLANLAMA SÜRECİNİN
KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ

HAZIRLAYAN

ARİF KIYAK

DANIŞMAN

PROF. DR. HATİCE SELMA ÇELİKİYAY

BARTIN-2019

T.C.

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**SAMSUN-ÇARŞAMBA'DA MEKÂNSAL PLANLAMA SÜRECİNİN KENTSEL
PEYZAJ PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Arif KIYAK

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman : Prof. Dr. H. Selma ÇELİKİYAY - Bartın Üniversitesi
Üye : Doç. Dr. Canan CENGİZ - Bartın Üniversitesi
Üye : Dr. Öğr. Üyesi İjlal KAYA ALTAY - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

BARTIN-2019

KABUL VE ONAY

Arif KIYAK tarafından hazırlanan “SAMSUN-ÇARŞAMBA’DA MEKÂNSAL PLANLAMA SÜRECİNİN KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ” başlıklı bu çalışma, 13.12.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. H. Selma ÇELİKAY (Danışman) .....

Üye : Doç. Dr. Canan CENGİZ .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi İjlal Kaya ALTAY .....

Bu tezin kabulü Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun ...../...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. H. Selma ÇELİKAY
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. H. Selma ÇELİKİYAY danışmanlığında hazırlamış olduğum “SAMSUN-ÇARŞAMBA’DA MEKÂNSAL PLANLAMA SÜRECİNİN KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

13.12.2019

Arif KIYAK

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitim dönemimin her aşamasında göstermiş olduğu anlayış, sabır ve hassasiyetle, tez konumun seçiminden başlayarak, tezimin yazımına kadar çalışmamın yürütülmesinde ve tamamlanmasına kadar yardım ve katkılarıyla beni destekleyen, cesaretlendiren ve yönlendirilen danışman hocam Prof. Dr. Hatice Selma ÇELİKİYAY'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunma sınavına jüri üyesi olarak katılan Bartın Üniversitesi'nden değerli hocam Doç. Dr. Canan CENGİZ'e ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi İjlal Kaya ALTAY'a değerli fikir, öneri ve bilgileri ile sağladıkları katkıları için teşekkür ve şükranlarımı sunarım. Ayrıca yüksek lisans eğitimini aldığım Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında görev yapan, katkı ve desteklerini esirgemeyen değerli hocalarıma da teşekkür ederim.

Son olarak; eğitim hayatım dâhil olmak üzere hayatımın her bölümünde sabır ve anlayışla yardımlarını ve imkânlarını esirgemeyen ve destekleriyle her zaman yanımda olduğunu hissettiğim değerli anneme, babama ve sevgili eşime özel teşekkür ediyorum.

Arif KIYAK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

SAMSUN-ÇARŞAMBA'DA MEKÂNSAL PLANLAMA SÜRECİNİN KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ

Arif KIYAK

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. H. Selma ÇELİKİYAY

Bartın-2019, sayfa: 103

“Samsun-Çarşamba’da Mekânsal Planlama Sürecinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından İrdelenmesi” konulu tez ile peyzaj, kentsel peyzaj, planlama, imar planı, planlama süreçleri ve kentsel peyzaj planlama gibi kavramlara ilişkin kuramsal araştırmalar yapılmıştır.

Bu tezin amacı; tarih, kültür ve doğa şehri olarak tanımlanan Samsun-Çarşamba ilçesine ilişkin planlama sürecinin kent peyzajına nasıl yansıdığını saptayarak gelecekte yapılacak planlar için kentsel peyzaj planlama açısından ön veri oluşturmak ve yerleşmede yaşanabilirliği ve yaşam kalitesini geliştirmek için kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda, ‘Yeşilirmak şehri’ olarak tanımlanan Samsun-Çarşamba ilçesinin planlama süreci kentsel peyzaj açısından irdelenmiş ve kentsel peyzaj planlama önerileri sunulmuştur.

Bu çalışmada, coğrafi bilgi sistemleri programları, uydu görüntüsü, mer’i uygulama imar planı, revizyon-ilave imar planı ve bu planlara ilişkin raporlardan faydalanılmıştır. İmar planlarındaki kentsel alan kullanımlarının yüzölçümleri bilgilerinden yola çıkılarak araştırma alanının kentsel peyzaj özellikleri hem araştırma alanı genelinde hem de mahalleler ölçeğinde ortaya konulmuştur. Kentin açık ve yeşil alanları da ayrıca toplam

yüzölçümleri bakımından incelenmiş, böylece kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirilmesi öncesinde mevcut duruma ait bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar, Çarşamba ilçesinde açık ve yeşil alan sisteminin oluşturulmasında öncelikle imar planında öngörülen açık ve yeşil alan düzeyine ulaşamadığını ve imar planında park alanı, çocuk bahçesi ve spor alanları olarak ayrılan alanların amacına uygun olarak kullanılması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Samsun, Çarşamba, kentsel planlama, imar planı, kentsel peyzaj, kentsel peyzaj planlama, kentsel açık yeşil alan.

Bilim Alanı Kodu: 80507; 120604

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

INVESTIGATION OF SPATIAL PLANNING PROCESS IN SAMSUN- ÇARŞAMBA WITH THE ASPECT OF URBAN LANDSCAPE PLANNING

Arif KIYAK

Bartın University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Thesis Advisor: Prof. H. Selma ÇELİKİYAY

Bartın-2019, pp: 103

“Investigation of Spatial Planning Process in Samsun-Çarşamba with the Aspect of Urban Landscape Planning” with thesis, a number of theoretical researches such as urban, planning, zoning planning, planning processes, landscape, urban landscape and urban landscape planning were conducted.

The aim of this thesis is; The aim of this study is to determine how the planning process of Samsun-Çarşamba district, which is defined as history, culture and nature city, is reflected to the urban landscape and to create preliminary data for future plans for urban landscape planning and to develop urban landscape planning proposals to improve the livability and quality of life in the settlement. For this purpose, the planning process of Samsun-Çarşamba district, which is defined as 'Yeşilirmak city', has been examined in terms of urban landscape and urban landscape planning suggestions have been presented.

In this study, geographic information systems programs, satellite imagery, central application development plan, revision-additional development plan and reports on these plans were utilized. The urban landscape characteristics of the research area have been revealed both in the research area and on the scale of the neighborhoods based on the surface area information of the urban area uses in the development plans. The open and

green areas of the city were also examined in terms of their total surface area, thus providing information on the current situation before developing urban landscape planning proposals.

The results obtained in the study show that the open and green area system in the district of Çarşamba could not be reached in the development plan and the areas allocated as park areas, children's playgrounds and sports areas should be used in accordance with the purpose.

Keywords: Samsun, arşamba, urban planning, zoning plan, urban landscape, urban landscape planning, urban open green area.

Science Field Code: 80507; 120604

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	1
1.2. Literatür Özeti.....	3
1.2.1. Alana İlişkin Literatür Özeti	3
1.2.2. Konuya İlişkin Literatür Özeti	4
1.2.3. Yönteme İlişkin Literatür Özeti	5
BÖLÜM 2 KURAMSAL TEMELLER	7
2.1. Kent, Planlama ve Kentsel Planlama Kavramları.....	7
2.1.1. Kent Tanımı	7
2.1.2. Planlama Tanımı ve İlkeleri.....	8
2.1.3. İmar Planı Tanımı	10
2.1.4. Planlama Kademelenmesi.....	12
2.1.5. Kent Planlama Süreci.....	14
2.2. Kentsel Peyzaj Planlama.....	15
2.2.1. Kentsel Peyzaj Tanımı	15
2.2.2. Kentsel Peyzaj Planlama, Amaç, Hedef ve İlkeleri	16
2.3. Açık ve Yeşil Alan Sistemleri	18
2.3.1. Kentsel Açık Yeşil Alan Kavramı	18
2.3.2. Yeşil Yol Sistemleri.....	20

2.3.3. Yeşil Kuşak Sistemi.....	21
2.4. Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Bileşenleri	22
BÖLÜM 3 MATERYAL VE YÖNTEM.....	25
3.1. Materyal.....	25
3.2. Yöntem.....	28
BÖLÜM 4 ARAŞTIRMA BULGULARI.....	29
4.1. Çarşamba'nın Genel Özellikleri	29
4.1.1. Coğrafi Konumu	29
4.1.2. Yönetimsel Yapı	30
4.1.2.1. Yönetimsel/Hukuki Yapı.....	30
4.1.2.2. İdari Bölünüş	31
4.1.3. Çarşamba İlçesi'nin Ulaşım Bağlantıları, Uzaklıkları ve Erişilebilirlik.....	32
4.1.4. Çarşamba'nın Bölge İçindeki Yeri, İşlevi ve Çevre İlişkileri.....	36
4.2. Araştırma Alanına İlişkin Tarihsel ve Mekânsal Gelişim	36
4.2.1. Tarihsel Gelişim.....	37
4.2.2. Mekânsal Gelişim	37
BÖLÜM 5 ARAŞTIRMA ALANINA İLİŞKİN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR VE İMAR PLANLARI	42
5.1. Üst Ölçekli Planlar.....	42
5.1.1. Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	42
5.1.2. Samsun Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi 1/50.000 Ölçekli Mekânsal Strateji Planı.....	46
5.1.3. Samsun Turizm Master Planı.....	50
5.2. Mer'i İmar Planı, Mevcut Kentsel Alan Kullanımı ve Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi.....	50
5.2.1. İmar Planının Gerçekleşme Durumu	53
5.2.2. Mevcut Nüfus ve İmar Planının Nüfus Özellikleri.....	53

5.2.3. Mevcut Kentsel Alan Kullanımı ve Altyapı Durumu	55
5.2.3.1. Yerleşik Konut Alanı	55
5.2.3.2. Kent Merkezi ve Ticaret Alanları.....	57
5.2.3.3. Sanayi Yerleşim Alanları	58
5.2.3.4. Kentsel Yeşil Alanlar	60
5.2.3.5. Kentsel Sosyal Donatı Alanları	62
5.2.3.6. Askeri Alanlar	62
5.2.3.7. Mezarlık Alanı.....	62
5.2.3.8. Kentsel Ulaşım ve Teknik Altyapı	63
BÖLÜM 6 SAMSUN ÇARŞAMBA'DA KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLEN ALANLAR.....	66
6.1. Adapark Rekreasyon Alanı	66
6.2. Yeşilirmak Kıyı Düzenleme Çalışmaları	69
6.3. Tarihi Köprü Yayalaştırma Projesi	70
6.4. Abdullahpaşa Meydanı ve Otoparkı	71
6.5. Adapark Ömer Sırtkaya Parkı.....	72
6.6. Vefa Alışveriş ve Yaşam Merkezi	72
6.7. Millet Bahçesi/Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı.....	73
6.8. Nehir Gezinti Parkuru	76
BÖLÜM 7 SONUÇLAR VE ÖNERİLER	78
7.1. Sonuçlar	78
7.2. Öneriler	90
KAYNAKLAR.....	97
ÖZGEÇMİŞ.....	103

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
2.1: Planlama Kademelenmesi.	13
2.2: Kent Planlama Süreci.	15
2.3: Ebenezer Howard'ın Bahçe Kent Modeli.	21
3.1: Samsun İli İdari Bölünüş Haritası.	25
3.2: Çarşamba İlçesi ve Araştırma Alanı Sınırları	26
3.3: Kentsel Peyzaj Açısından İrdelemeye Konu Edilen Araştırma Alanı Konumu 27	
4.1: Çarşamba İlçesinin Ülke, Bölge ve İl İçindeki Yeri.	30
4.2: Araştırma Alanı Sınırlarındaki İdari Bölünüş	32
4.3: Çarşamba İlçesi, Ulaşım Ağı İçindeki Yeri.	33
4.4: Çarşamba İlçesi, Önemli Merkezlere Uzaklık.	34
4.5: Çarşamba İlçesinden Geçen Samsun Ordu Karayolu.	34
4.6: Çarşamba Havaalanı Konumu ve Fotoğrafı.	36
4.7: Çarşamba İlçesi Dönemlere Göre Mekânsal Gelişimi	39
4.8: Mahalle Sınırları Analizi.....	41
5.1: Çarşamba İlçesi Çevre Düzeni Planı Kararları.	43
5.2: Samsun-Çarşamba İlçesi Çevre Düzeni Planı.....	44
5.3: Samsun-Çarşamba İlçesi 1/100.000 Ölçekli ÇDP Lejant Paftası 45	
5.4: Proje Alanı ve Alt Bölgeler.....	48
5.5: Mekânsal Gelişme ve Yönetim Stratejileri 49	
5.6: Mevcut Uygulama İmar Planı 51	
5.7: Mer'i İmar Planı Uygulama Durumu..... 53	
5.8: Mahalle Nüfusları Dağılımı. 55	
5.9: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Yerleşim Alanları. 56	
5.10: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Ticaret Alanları..... 58	
5.11: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Şeker Fabrikası. 59	
5.12: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Küçük Sanayi Sitesi..... 59	
5.13: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Park Alanları..... 60	
5.14: Araştırma Alanı İçerisindeki Yeşil Alanlar..... 61	
5.15: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Askeri Alanlar 62	
5.16: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Mezarlık Alanları..... 63	
5.17: Çarşamba İlçesinin Yakın Merkezlere Uzaklıkları 64	

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No	Sayfa No
6.1: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Uydu Görüntüsü.....	66
6.2: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Fotoğraf.....	67
6.3: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Fotoğraf.....	68
6.4: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Fotoğraf.....	68
6.5: Yeşilirmak Kıyı Düzenlemesi Yapılan Alana Ait Fotoğraf.....	69
6.6: Yeşilirmak Kıyı Düzenlemesi Yapılan Alana Ait Fotoğraf.....	69
6.7: Tarihi Köprüye Ait Eski ve Yeni Durumu Gösteren Fotoğraf.....	70
6.8: Tarihi Köprüye Ait Fotoğraf	70
6.9: Yeni Şehir Köprüsüne Ait Görüntüler	71
6.10: Meydana Ait Eski ve Yeni Durumu Gösteren Fotoğraf	72
6.11: Park Alanına Ait Fotoğraf.....	72
6.12: Vefa Alışveriş ve Yaşam Merkezi	73
6.13: Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkına Ait Uydu Görüntüsü	74
6.14: Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkına Ait Fotoğraf.....	75
6.15: Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkına Ait Fotoğraf.....	75
6.16: Tarihi Çarşamba Sokağına Ait Fotoğraf	76
6.17: Nehir Gezinti Parkuru Güzergâhı.....	77
6.18: Yeşilirmak Nehri Üzerinde Sefer Yapılan Nehir Gezi Teknesi.....	77
7.1: Revizyon-İlave İmar Planı Yapım Gerekçelerini Gösteren Harita	81
7.2: Revizyon-İlave İmar Planı Sentez Paftası.....	85
7.3: Büyük Ova Koruma Alanı Sınırlarını Gösteren Harita.....	89
7.4: Doğal Sit Alanı ve Koruma Alanı Önerileri	91
7.5: Yeşil Yol-Koridor ve Su Yolu Önerileri	92
7.6: Revizyon-İlave Nazım İmar Planı.....	94
7.7: Revizyon-İlave Uygulama İmar Planı.....	95

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
2.1: Planlama Ölçekleri	12
2.2: Kent içindeki konumuna göre açık ve yeşil alan sınıflandırması	23
2.3: Eylem biçimleri ve kullanım yoğunluğuna göre açık ve yeşil alanlar	24
4.1: Çarşamba İlçesinin Önemli Merkezlere Uzaklığı	33
5.1: Proje Kapsamında Tanımlanan Alt Bölgeler	47
5.2: Mer'i İmar Planı Fonksiyon Alan Dağılımı	52
5.3: Mahalle Nüfusları.....	54
7.1: Fiili Durumdaki Park Alanları Yüzölçümü	87

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

bar	: basınç
ha	: hektar
km	: kilometre
kv	: kilo-volt
m	: metre
m ²	: metrekare
rm/a	: ölçüm

KISALTMALAR

AVM	: Alışveriş Merkezi
BOTAŞ	: Boru Hatları İle Petrol Taşıma Anonim Şirketi
ÇDP	: Çevre Düzeni Planı
EİH	: Enerji İletim Hattı
KGM	: Karayolları Genel Müdürlüğü
PİSOS	: Sayısal Otomasyon Sistemi Projesi Öneri Sistem Raporu
TEDAŞ	: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
YEDAŞ	: Yeşilirmak Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Planlama süreçleri kentsel peyzajı biçimlendiren arazi kullanım kararlarının alındığı temel çalışmaları kapsamaktadır. Genelde yapı çevrenin oluşumuna ilişkin kararların öncelendiği planlama süreçlerinde, kentin doluluk-boşluk dengesinin oluşturulması, kent ekolojisinin göz önüne alınması, kentsel yaşam kalitesinin sağlanabilmesi için doğayı kente taşıyacak olan kentsel açık yeşil alan sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Aktif ve pasif yeşil alanlardan oluşan yeşil ağ sisteminin oluşturulması, kentsel alanların yaşanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlayan planlama süreçlerinin en önemli çıktısıdır. Bu araştırmanın amacı; Samsun-Çarşamba ilçesine ilişkin planlama sürecinin kent peyzajına nasıl yansıdığını saptayarak gelecekte yapılacak planlar için kentsel peyzaj planlama açısından ön veri oluşturmak ve yerleşmede yaşanabilirliği ve yaşam kalitesini geliştirmek için kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirmektir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Yüksek lisans tezinin konusu “Samsun Çarşamba’da Mekânsal Planlama Sürecinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından İrdelenmesi”dir. Samsun Çarşamba ilçesi ve çevresini kapsayan bölgede günümüze kadar yapılan üst ölçekli bölge planları ve Çarşamba kenti ölçeğinde alt ölçekli imar planlarının, ilk imar planlarının yapıldığı günden günümüze kadar olan planlama süreçlerinin, kentsel alan kullanımlarının kentsel peyzaj planlama açısından, Çarşamba kentine olan etkisinin çok yönlü bir incelemesi, irdelenmesi ve değerlendirmesidir.

Bu tezin amacı; Samsun-Çarşamba ilçesine ilişkin planlama sürecinin kent peyzajına nasıl yansıdığını saptayarak gelecekte yapılacak planlar için kentsel peyzaj planlama açısından ön veri oluşturmak ve yerleşmede yaşanabilirliği ve yaşam kalitesini geliştirmek için kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirmektir.

Bu amaç doğrultusunda, tarih, kültür ve doğa kenti ve Yeşilirmak şehri olarak tanımlanan Samsun-Çarşamba ilçesinin mekânsal planlama süreci kentsel peyzaj planlama açısından

irdelenmiş ve kentsel peyzaj planlama önerileri sunulmuştur.

Yukarıda izah edilen amaçlar doğrultusunda belirlenen araştırma kapsamı yedi bölümden oluşmakta olup aşağıda sunulmuştur:

Birinci bölümde araştırmanın amacı, kapsamı ve yapılan araştırmalar doğrultusunda alana, konuya ve yönetime ilişkin literatür özeti sunulmuştur.

İkinci bölümde konu ile ilgili araştırmalar sonucunda elde edilen; kent, planlama, imar planı, planlama kademelenmesi, kent planlama süreci ve tezin konusu olan kentsel peyzaj, kentsel peyzaj planlama kavramı ile açık ve yeşil alan sistemleri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Üçüncü bölümde araştırma kapsamında kullanılan materyaller ve bu materyallerle yapılan alan analizleri için izlenen yöntem açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde araştırma alanı Samsun-Çarşamba'nın genel özelliklerini içeren; coğrafi konum, yönetsel ve hukuki yapı, idari bölünüş, bölge içindeki yeri, ulaşım bağlantıları ve erişilebilirliği ile birlikte planlama alanına ilişkin tarihsel ve mekânsal gelişim süreci incelenmiştir.

Beşinci bölümde araştırma alanına ilişkin üst ölçekli planlar ve imar planları incelenerek; üst ölçekli planlara ait amaç, hedef ve mekânsal ve sektörel kararlar ile mer'i imar planı, mevcut kentsel alanı kullanımı, planlama süreci, mevcut imar planının gerçekleşme durumu ve nüfus özellikleri irdelenmiştir.

Altıncı bölümde araştırma alanı sınırları içerisinde hayata geçirilen ve araştırma alanını etkileyen peyzaj planlama projeleri ve alanlar incelenmiştir.

Yedinci bölümde araştırma sonucu ortaya çıkan veriler ve bulgular değerlendirilmiş, Samsun Çarşamba'da mekânsal planlama sürecinin kentsel peyzaj planlama açısından irdelenerek, mevcut duruma ilişkin sonuçlar ortaya çıkarılmış, kentsel peyzaj planlama açısından öneriler sunulmuştur.

1.2. Literatür Özeti

Araştırma kapsamında kent, planlama, imar planı, planlama kademelenmesi, kent planlama süreci, kentsel peyzaj, kentsel peyzaj planlama kavramı, açık ve yeşil alan sistemleri ve bileşenleri konularında alana, konuya ve yönetime ilişkin literatür özetleri gruplandırılarak aşağıdaki şekilde verilmiştir.

1.2.1. Alana İlişkin Literatür Özeti

Gürel (2006) “Çarşamba İlçe Merkezinde Şehir İçi Arazi Kullanımı” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Türkiye’nin en önemli delta ovalarından biri üzerinde kurulan Çarşamba ilçe merkezinde şehir içi arazi kullanımını ele alınmış, şehirsal fonksiyonların incelemesi yapılarak özellikleri ortaya konulmuş ve yerleşmenin tarihçesi ve nüfus özellikleri sunulmuştur. Araştırmada yerleşim sorunları ortaya konularak çözüm önerileri geliştirilmiş ve yerleşim merkezinin planlanması açısından bir kaynak oluşturarak şehirleşme problemlerinin çözümüne yönelik öneriler sunulmuştur.

Bağcı (2017) “Yeşilirmak Deltası’nda (Çarşamba/Samsun) Doğal Ortam İnsan İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması” başlıklı doktora tez çalışmasında; Karadeniz Bölgesi’nin Orta Karadeniz Bölümünde yer alan, Türkiye’nin Karadeniz kıyılarındaki en büyük delta ovası olan Yeşilirmak Deltasında doğal ortam-insan ilişkileri incelenmiş olup, mevcut ve geçmiş dönemlerdeki arazi kullanım durumu analiz edilerek zamansal ve mekânsal değişimi ortaya konulmuş, sahanın doğal ortam özellikleriyle insan faaliyetleri arasındaki ilişkiler ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Araştırmada son olarak sahada doğal ortam özelliklerinden ve doğal ortama yapılan müdahalelerden kaynaklanan problemler tespit edilerek açıklanmış ve bu problemlerin çözümüne yönelik planlamalarla çalışma tamamlanmıştır.

Karadeniz (2019) “Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından Samsun Kent Parklarının İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Samsun ilinde yer alan kent parklarına ilişkin yerinde gözlem, tespit ve ölçümler yapılarak parkların mevcut durumu fotoğraflanmış olup, peyzaj mimarlığı kriterleri (ulaşılabilirlik, her yaş grubuna uygunluk, donatı elemanları, engelsiz mekân kullanımı, yıl boyu kullanılabilirlik, iklime uygunluk, güvenlik, gece kullanımı, bitkilendirme, alan kullanımı, büyüklük, kent estetiğine katkı ve çevreyle olan uyum) kapsamında hazırlanan arazi gözlem çizelgesi ile parklar

incelenmiştir. Kullanıcıların kent parklarından memnuniyetlerinin yüksek olduğu görülürken, engellilere yönelik yeterli düzenlemelerin bulunmaması ve güvenlik konuları en büyük eksiklikler olarak tespit edilmiştir. Peyzaj tasarım kriterleri açısından inceleme yapıldıktan sonra olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konulmuş ve çıkan olası sorunlara göre çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır.

1.2.2. Konuya İlişkin Literatür Özeti

Yurtkulu (2018) “Tarihi Süreçte Aydın-Atça Kent Planının Peyzaj Planlama Kriterleri ve Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Aydın-Atça'nın 1926 ve 1991 imar planları, plan kararları, tarihsel sürece ilişkin belgeler, fotoğraflar ve alanda yapılan güncel saptamalar üzerinden, Atça'nın planlı gelişim süreci ve bu süreçlere dâhil olan aktörlerin rolü ortaya konulmuş, Atça'daki kentsel açık yeşil alan sistemi, kentsel peyzaj planlama kriterleri ve kentsel peyzaj tasarımı açısından irdelenerek, Atça'nın kentsel gelişim sürecine yön verecek planlama ve tasarım önerilerine yer verilmiştir.

Yucesu (2015) “Kırklareli İli Merkez İlçe Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması ve Peyzaj Planlama İlkeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Kırklareli kent merkezinin gelişimi, kentsel alan kullanımı ve ilçeye ait açık ve yeşil alanların varlığının mevcut ve planlanan durumuyla analiz edilmesi, sistem yaklaşımıyla değerlendirilmesi ve geliştirme yollarının tespit edilmesi bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. İlçenin doğal ve kültürel özellikleri ortaya konularak ve peyzaj planlama ilkeleri açısından ele alınarak elde edilen bulgular ve veriler, Kırklareli kent merkezi ve yakın çevresi için açık ve yeşil alan sistemi geliştirilmesinde değerlendirilmiştir.

Yıldız (2001) “Kars Kentinin Kentsel Peyzaj Planlaması Yönünden Yapısal Analizi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Kars kent merkezi kentsel alan kullanımı ve ilçeye ait imar planına göre önerilen açık ve yeşil alanların varlığı analiz edilerek, mevcut durumda yer alan park ve çocuk oyunlarının yüzölçümü incelenmiş, yapılan ölçüm ve gözlemler sonucunda, kent için en uygun arazi kullanımı belirlenerek, en uygun açık yeşil alan sistemi önerilmiştir.

Yılmaz (1994) “Kentsel Peyzaj Planlaması Yönünden Salihli Kentinin Yapısal Analizi”

başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Salihli kentine ilişkin tarihi-fiziksel gelişmeler ile kentsel alan kullanımı ve kentleşme olgusunun ortaya çıkarttığı doğal ve kültürel sorunlar değerlendirilerek, konuyu sayısal ve görsel yönden destekleyen tablo ve fotoğraflara yer verilmiştir. Salihli ilçesini konforlu, huzurlu ve sağlıklı bir kent merkezi durumuna getirebilecek, kentte yaşayan vatandaşların mevcut ve gelecekteki rekreasyon alanı ihtiyaçlarını karşılayabilecek önerilerde bulunulmuş, kimlikli kentleşme yönünde tarım alanlarını da korumaya yönelik açık-yeşil alan önerilerine yer verilmiştir.

1.2.3. Yönteme İlişkin Literatür Özeti

Albayrak (2006) “Çorum Kenti Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık-Yeşil Alan Verilerinin Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Çorum kent bütünüünün mevcut alan kullanımları irdelemiş ve planlama kararları ile örtüşmediği saptanmıştır. Açık-yeşil alanları standartlar ve planlama kapsamında açık-yeşil alan sistem yaklaşımı değerlendirilmiştir. Çalışmada mevcut açık-yeşil alanların tekrar gözden geçirilerek işlevsel açıdan kullanım olanaklarının artırılması, mevcut açık-yeşil alanların bitkisel tasarım açısından irdelenip iyileştirilmesi, yeni açık yeşil alanların kazandırılması konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Aksoy (2001) “İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi” başlıklı doktora tez çalışmasında; İstanbul İli'nde bulunan mevcut yeşil alanları incelemek için nüfusla orantılanarak son yirmi beş yılın değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmada kişi başına düşen yeşil alan oranının, yeşil alan standartlarına uymadığı, hatta bu orana erişemediği saptanmıştır. Alanın imar planlarını incelenmiş ve imar planlarında bulunan yeşil alan miktarları ile mevcut yeşil alan miktarları arasında yüksek bir fark olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Külahlıoğlu (2017) “Gaziantep Kenti Peyzaj Analizi ve Peyzaj Planlama Önerileri Geliştirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında; Gaziantep kentinin ortofoto ve uygulama imar planından yararlanılarak gerçekleştirilen çalışmada alan kullanım bilgisinden yola çıkılarak araştırma alanının kentsel ve kırsal peyzaj nitelikleri araştırma alanı bütünüünde ve mahalleler bazında ortaya konulmuştur. Kent merkezinde ve çevresindeki eski yerleşimlerde plansız yapılaşmadan dolayı yeşil alanların düzensiz ve küçük lekeler halinde bulunması yeşil alan bütünlüğü ve devamlılığı açısından sorun olarak

görülmüştür. Kentin açık ve yeşil alanları da ayrıca toplam yüzölçümleri ve kişi başına oranları bakımından incelenmiş olup; herhangi bir aktif yeşil alan türüne sahip olmayan mahallelerin bulunduğu ve açık ve yeşil alan miktarının yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

Kuramsal temeller bölümünde; kent, planlama, imar planı, planlama kademelenmesi, kent planlama süreci, kentsel peyzaj, kentsel peyzaj planlama ve açık ve yeşil alan sistemleri ve bileşenleri ile ilgili tanım ve kavramlara yer verilmiştir.

2.1. Kent, Planlama ve Kentsel Planlama Kavramları

Bu kısım kent, planlama tanımı ve ilkeleri, imar planı, planlama kademelenmesi ve kent planlama süreci başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.1. Kent Tanımı

Nüfusu belli bir büyüklüğü ve yoğunluğu aşan, ekonomisi tarım dışı etkinliklerde yoğunlaşan ve kendi nüfusundan başka, etki alanı içinde yaşayanlara da hizmet sağlayan yerleşmelere kent denmektedir (Anonim, 1986). Kent, sınırları içinde yaşayan nüfusun geçim kaynaklarını tarım ve hayvancılık dışı uğraşların oluşturduğu, toplumsal ilişkiler, kültürel alanlar, nüfus yoğunluğu gibi birçok yönden kırsal alanlardan farklı olan yerler şeklinde tanımlanmaktadır (Ulusoy ve Vural, 2001).

Kentler, “tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi, hem tarımsal, hem de tarım dışı üretimin dağıtımının yapıldığı, kentsel fonksiyonların toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme birimleridir” (Kıray, 1972).

Prof. Dr. R. Keleş Kent Bilim Sözlüğünde, kenti, “stadt-ville-town” olarak, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş geliş, çalışma, dinlenme ve eğlenme gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak, nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi olarak tanımlar (Keleş, 1980).

Kent, nüfusunun üretim araçlarının, konutların ve öteki yapıların, teknik altyapı sistemlerinin, eğitim-kültür-sanat-yönetim örgütlerinin yoğunlaştığı merkezdir (Kartal, 1992). Kent çok amaçlı olarak sürekli gelişme eğilimi içinde bulunan, bir çok fonksiyonu birden bünyesinde taşıyan, formu zaman ve mekân içinde değişik ivmelerle bir çok el tarafından oluşturulan bir organizasyondur. Bu bakımdan son formunu hiçbir zaman alamaz ve gelişimi ancak kısmen kontrol edilebilir (Yılmaz vd., 2000).

2.1.2. Planlama Tanımı ve İlkeleri

Suher (1996) planlamayı “...kavramsal olarak belirlenen bir hedefe ulaşabilmek amacıyla, harekete geçmeden önce yapılan hazırlıklar, karar verme, seçim yapma sürecidir, planlama harekete (eyleme) öncülük yapacak olan düşünce sistemini oluşturur ve böylece eyleme öncülük eden kuramsal-teorik, varsayımsal yapıyı getirir, düşünce tarzını saptar” şeklinde tanımlamaktadır.

Planlama, kentsel alanlarda yapay çevre kullanım kararlarının, ulaşım ve fiziksel yapının, toplumsal ilişki ve sosyo-ekonomik yapı ile karşılıklı etkileşimi içinde belirlenmesi süreci olarak tanımlanabilir (Olcan, 2007).

Planlama, bilgi ve organize eylem arasında bağlantı kurmaktır, biçiminde tanımlandığında, kestirimlerde hata payını azaltabilmek amacıyla bilginin doğru ve sistemli bir biçimde sağlanması ve bilgilenme aşamasından uygulama aşamasına kadar ardışık ve sistemsel değerlendirmelerin yapılması gerekir (Suher, 1996).

Kent planlaması kapsamında ise, kentin/kentlerin (büyüklük sınırı bir yana bırakılarak) var olan sorunlarının ve büyüme eğilimlerinin verdiği ipuçları/uyarılar doğrultusunda kentin, önceden saptanan bir süre için erişeceği büyüklüğe, işlevsel ilişkilerin, ulaşım ve iletişimin, sosyal ve fiziksel dokusunun tasarlanması olarak tanımlanan bir karar verme ve değerlendirme sürecidir ve kavramsal bir sistem oluşturmaktadır (Aydemir vd., 2004).

Kentsel planlama, toplumsal, kültürel ve ekonomik veriler ve gereksinimler göz önünde bulundurularak kentlerin gelişmelerinin biçimlenmesine yön veren bilimsel ve toplumsal planlamadır (Olcan, 2007).

Kent planlama, bir anlamda kentin gelecekte alacağı makroformun belirlenmesi işidir. Tabii ki yerleşmenin makroformunu belirleme işi bilimsel verilerin ışığı altında sürdürülebilir kent kriterlerine dayandırılarak belirli bir sistem dâhilinde yapıldığında kent planlama anlam kazanacaktır (Olcan, 2007).

Kent planlama, yöneltici kararlar çerçevesinde geliştirilen yerleşme ilkelerine göre, kentlerin doğal çevre, sosyo-ekonomik çevre, yapılaşmış çevre verileri ve yerel değerlerden kaynaklanan bilgilenme ile, kentin tarihsel gelişme sürecinde kazanmış olduğu kimliğini koruyarak, kentsel arazi kullanımında çeşitli kullanma biçimleri ve kentsel işlevler arasında olması gereken yerleşme düzeni ve dengeyi yaratma amacıyla, kentsel gelişmelerin planlama ve düzenlenmesine yardımcı bir uygulama aracıdır. İleriye yönelik bir kestirime dayanır. Kent planlama bir süreçtir. Bu sürecin temelinde bilgilenmenin gereği vardır (Suher, 1996).

Kentlerin değişen koşullar karşısında gelişim sağlaması ve mekânsal ve çevresel sürdürülebilirlik göstermesi ancak planlama ilkelerine uygun olarak planlanan kentlerde mümkün olmaktadır. Giderek nüfusu artan kentlerde, ekonomik ve sosyal ilişkilerin organizasyonunun en iyi şekilde yapılması, minimum mesafede akış sağlayarak zamanı ve mekânı en iyi şekilde kullanabilme olanağı, yüksek standartta yaşam ve sosyalleşme imkânı, kentsel gelişmelerin takip edilebilmesi, plan kararlarının hızla uygulanabilmesi ve sonuçlarının alınarak sağlıklı ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanması gerekmektedir. Tüm gelişmelere yön verebilmek ve kontrollü ve sürdürülebilir gelişme sağlamak planlama ilkelerine uygun plan çalışmaları ve buna uygun anlayış ile mümkün olacaktır (PİSOS, 2003). PİSOS (2003) projesi raporunda da belirtildiği üzere genellik, geniş kapsamlılık, uzun süreli olma, zorunluluk, nesnellik, açıklık, esneklik, hakçalık, kamu yararı, sürdürülebilirlik ve katılımcı planlama ilkeleri göz ardı edilmediği sürece gelişen ve sürdürülebilir yüksek standartta yaşam sunan kentler yaratılabilir.

Genellik ilkesi ile “kentin gelecekteki gelişmesi ana çizgileri ile gösterilir”, özellikle üst ölçekli planlarda bu ilke planlamanın olmazsa olmazıdır. Geniş kapsamlılık ilkesi ile kent planları, kentin fiziksel gelişmesi yanında toplumsal ve ekonomik sorunlarını ve çözüm yollarını kapsar. Bu sayede bütünsellik arz ederek gerçekçi bir yaklaşımla tüm bakış açılarına sahip planlar yapılabilir. Uzun süreli olma ilkesi planların ileriye dönük güçlü kestirimlerle uzun süreli olarak kentlerin gelecekteki yönelimlerini kapsar. Bu anlayışla

sürekli değişen koşullar karşısında planların güncellenmesi sorunu ile minimum düzeyde karşılaşılr. Zorunluluk ilkesi ile “onaylanmış imar planlarının, herkes için uyulması zorunlu belgeler” olduğu belirtilmektedir. Bu ilkenin sağlanması planın planlama ilkelerine uygunluğu ile orantılıdır. “Kent planlarının nesnel olması demek, herkese eşitlik ve adalet ilkelerine uygun olarak uygulanması ve yine bu ilkeler çerçevesinde hazırlanması demektir. Kent planlarının açıklığı, plan hazırlama aşamasında halkın katkısını almakla ve onaylanmış bir kent planını, halkın bilgisine sunmakla sağlanır. Kentler, bağlı oldukları ülkelerin toplumsal ekonomik yapısındaki değişmelere koşut olarak değiştikçe, onlar için hazırlanmış olan planların da yeni koşullara uydurulmasına olanak tanımaya” esneklik ilkesi denir. Hakçalık ilkesi ile planlardan kaynaklı “değer artışlarının eşit paylaşımı” kastedilmektedir (PİSOS, 2003).

Yukarıda açıklanan planlama ilkeleri planlarda uygulanabildiği ölçüde bilimsel tabana oturan planlama çalışmaları yapılabilecek ve halk katılımı ile desteklenerek uygulama bulabilecektir (Olcan, 2007).

2.1.3. İmar Planı Tanımı

Sözcük anlamıyla bayındır kıılma, geliştirme anlamına gelen imar, şehircilik anlamında yerleşmelere düzen getirme amacına yönelik bir faaliyettir. Bu düzen getirme faaliyeti; bir kentin yerleşim şekli, alanı ve toprak yapısı gibi fiziksel ve coğrafî, nüfus, geçim kaynağı, ulaşım, barınma gibi toplumsal ve ekonomik özelliklerinin kenti çevreleyen tüm şartlarla birlikte belirlenmesi, bunların gelecekteki yönelimlerine ilişkin tahminlerde bulunulması ve kentsel hizmetlerin bu tahminlere göre gerçekleştirilmesi eylemlerini kapsadığı gibi mevcut durumun düzen altına alınmasını da kapsamaktadır (Altıntaş, 2007).

İmar Planı; yerleşmenin mevcut ve gelecekteki, tabii, kültürel, iktisadi ve sosyal şartlarla bir düzen içinde bağdaştırılması için gerekli işlem ve eylemlerle örgütlenme çabalarının tümü (Yayla, 1975), kentin büyümesinin denetim altına alınması için, idarenin kent sistemine müdahale etmesini sağlayan yollardan biri (Kalabalık, 2003) olarak tanımlanmaktadır.

Abama (1992) imar planını şöyle tanımlamaktadır (Abama, 1992); “imar planı; yöre halkının sağlığını korumak, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını, iyi yaşama düzenini ve çalışma

koşullarını ve güvenliğini sağlamak amacıyla; ülke, bölge ve şehir verilerine göre oturma, çalışma, dinlenme ve ulaşım gibi kentsel fonksiyonlar arasında mevcut ve sağlanabilecek imkânlar ölçüsünde, en iyi çözüm yollarını bulmak için, varsa kadastro durumu da işlenmiş onaylı haritaların kopyaları üzerine nazım plan ve uygulama planı olarak düzenlenip, onaylanmış planlardır.” İmar planları, gelecekteki gelişme yön ve büyüklüklerinin de dikkate alınarak mevcut yerleşme ve yapılaşmanın sağlıklı bir çevrede olması için bilimsel esaslar ve kamu yararı dikkate alınarak yapılan idari işlemler olarak da (Sancakdar, 1996) tanımlanmaktadır.

İmar planlaması; yerleşmelerin gelecekteki şekillenmesinden sorumlu olan idarenin, kamu yararı amacıyla gerçekleştirmekle görevli ve yetkili olduğu süreklilik arz eden fiziksel mekâna etkili işlem ve eylemleridir. İmar planlaması, idari işlem ve eylemlerin mekanda somut olarak ortaya çıkmasıdır (Altıntaş, 2007).

İmar planlaması; başıboşluğa, bencilliğe ve düzensizliğe dışarıdan karışmak arzusundan, birey ile toplum yararı arasında bir denge kurması zorunluluğundan doğmuş bir bilim dalı olarak ifadelendirilmektedir (Keleş, 2002).

İmar planlaması; geleceğin, birçok ressam tarafından uyum içerisinde tek bir zemin üzerinde resmedilmesidir. İmar planlama, geleceğin tek bir kişi veya bilim dalı tarafından öngörülmesinin imkânsızlığı karşısında şehir plancılarının, mimarların, mühendislerin, hukukçuların, toplumbilimcilerin, istatistikçilerin, ekologların, ekonomistlerin, coğrafyacıların, arkeologların, tarihçilerin ve ilgili diğer meslek mensuplarının birlikte çalışmasını zorunlu kılmaktadır (Altıntaş, 2007).

İmar planlaması doğrudan ve etkili olarak halkın ne istediğinin tespit edilmesini sağlama yoludur. İmar planlarının hazırlanma süreci; hazırlık çalışmalarına katılma, anket ve toplantılar yapma yoluyla vatandaşlarla yönetimlerin karşılıklı iletişim kurmalarını mümkün kılmaktadır (Kalabalık, 2003).

İmar planlarının bağlayıcı olması ve yaptırım gücüne kavuşabilmesi hukuk kurallarına uygun olmasına bağlıdır. Hukuk bir yandan kentin yönetim sistemini ve bu sistemde idarecilerin yetki ve görevlerini belirlerken diğer yandan da kent toprağının planlama vasıtasıyla imarını sağlarken bireyler üzerinde idari ve cezai yaptırımlar öngörerek imar

planlama faaliyetlerinin etkinliğini artırmaktadır. İşte bu noktada planlama sürecinin ürünü ve dışa dönük yüzü olan imar planları sadece şehir planlama disiplinin değil hukuk disiplinin de temel konularından biri haline gelmektedir (Altıntaş, 2007).

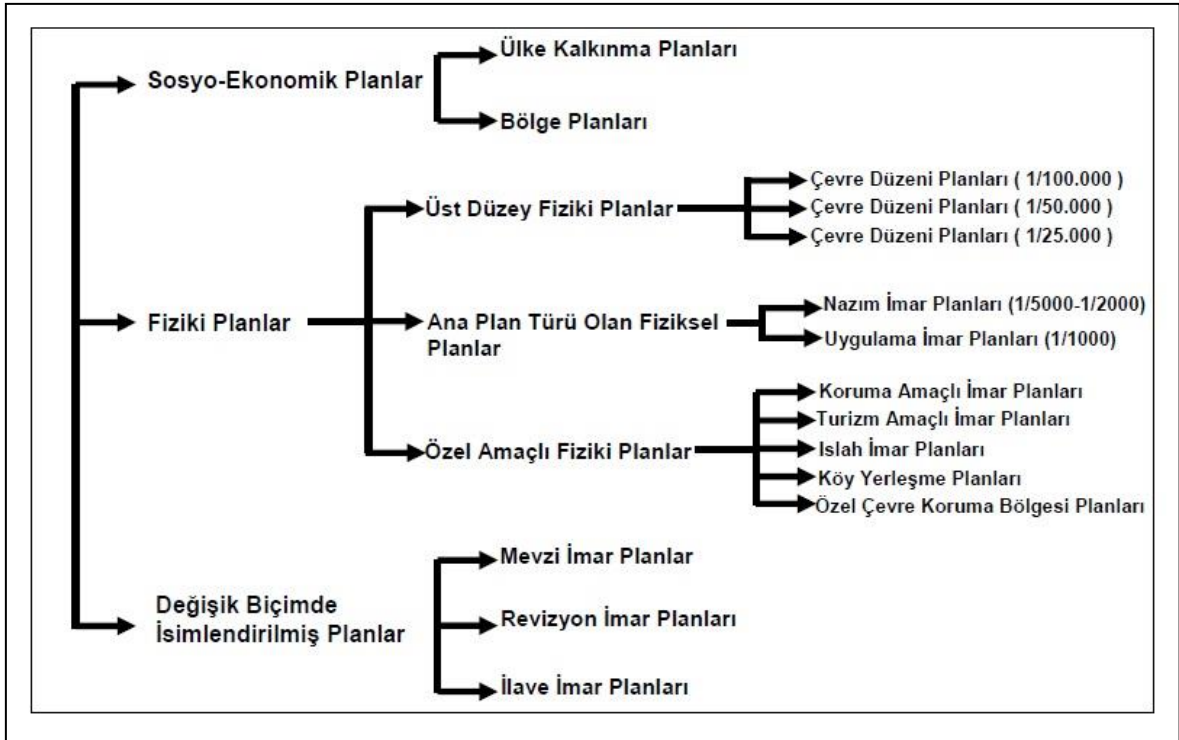
2.1.4. Planlama Kademelenmesi

Ülkemizde üst ölçekten alt ölçeğe doğru giden mekansal planlama süreci kalkınma planları temel alınarak, bölge planları, alt bölge, çevre düzeni planları, nazım ve uygulama imar planları, sektörel planlamalar olarak altı evrede yapılmaktadır (Tablo 2.1) (Uzun vd., 2012).

Tablo 2.1: Planlama Ölçekleri (Küçükerbaş ve Malkoç, 2000'den değiştirilerek).

	Planlama Düzeyi	Ölçek	Planların Kullanım Amacı
Planlama (Makro Plan Ölçeği)	Ülke	1/1000000 1/500000 1/200000	Ülke fiziki planı, dengeli büyümenin sağlanması için, tarihsel ve çevresel mekânsal değerlerin korunmasına yönelik planların bütünüdür.
	Bölge	1/200000 1/100000 1/50000	Bölge gelişme planı, bölgelerde doğal, beşeri, sosyal, kültürel ve ekonomik kaynakların olanakları ve potansiyelinin değerlendirmek üzere yapılacak faaliyetlerin korunması, kullanılması ve gelişimine yönelik yapılan plandır.
	Alt Bölge	1/50000 1/25000	Alt bölge planı, bölge planlarına uyarak hazırlanan demografik, ekonomik, sosyal, kültürel değerlerin ve korunacak tabiat kaynakları, su havzaları, ormanlar, tarımsal alanlar, turizm, alt yapı, ulaşım gibi kararları içeren plandır.
	Kent	1/25000 1/10000	Çevre düzeni planı, metropoliten alanların, sanayi ve turizm alanlarının belirtildiği plandır.
	Semt	1/10000 1/5000	Nazım imar planı, bölge ve alt bölge plan çalışmalarına göre hazırlanan arazilerin genel kullanım biçimlerinin, yapı yoğunluklarının, yerleşme alanlarının ne yönde gelişeceğini ve ulaşım planlarının belirlendiği plandır.

Planlama sistemi planların belli bir kademelenmesinden oluşmaktadır. Planlama, tanım gereği fiziksel, sosyal ve ekonomik konularla ilgilendiğinden planlama kademelenmesini de bu başlıklar altında toplamak mümkündür ve planlamayı, fiziksel planlama ve sosyo-ekonomik planlama olarak ayırabiliriz. Diğer planlama türlerini ise kademelenmede diğer bir başlık olan değişik biçimde isimlendirilmiş planlar olarak ayırabiliriz. Planlama kademelenmesindeki tüm plan türlerinin tanımları 3194 sayılı imar mevzuatında açıklanmıştır (Olcan, 2007).

Şekil 2.1: Planlama Kademelenmesi (Ünal, 2000).

Planlama kademelenmesini Şekil 2.1’de sunulduğu üzere göstermek mümkündür.

Ülkemizde sosyo-ekonomik sorunlara plan ve program anlayışı içinde çözüm, Kalkınma Planları aracılığı ile aranmaktadır. Planlama sürecinde geliştirilen sosyoekonomik kararları yaşama geçirmek için mekâna indirgemek gerekmektedir (Suher, 1996).

Planlama kademelenmesi bir sistemi ifade eder. 3194 sayılı İmar Yasası’nın “Planlama Kademeleri” başlıklı 6. Maddesinde planların kapsadıkları alan ve amaçları açısından “Bölge Planları” ve “İmar Planları”, imar planlarının ise “Nazım İmar Planı” ve “Uygulama İmar Planı” olarak hazırlanacağı belirtilmiştir. İmar Yasası’nın 5. maddesinde;

“Nazım İmar Planı”, “Uygulama İmar Planı”, “Çevre Düzeni Planı” ayrı ayrı tanımlanmış ve 8. Maddede de “Bölge Planları” tanımlanmıştır. Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere planlar Bölge Planları, Çevre Düzeni Planları, Nazım İmar Planları ve Uygulama İmar Planları olarak kademelendirilmiş ve aralarındaki ilişki açıkça tanımlanmıştır (Olcan 2007).

2.1.5. Kent Planlama Süreci

“Kent planlaması sürecini tanımlamaya çalışanlar, bu sürecin 5 evreden oluştuğunu göstermektedirler. Bunlar;

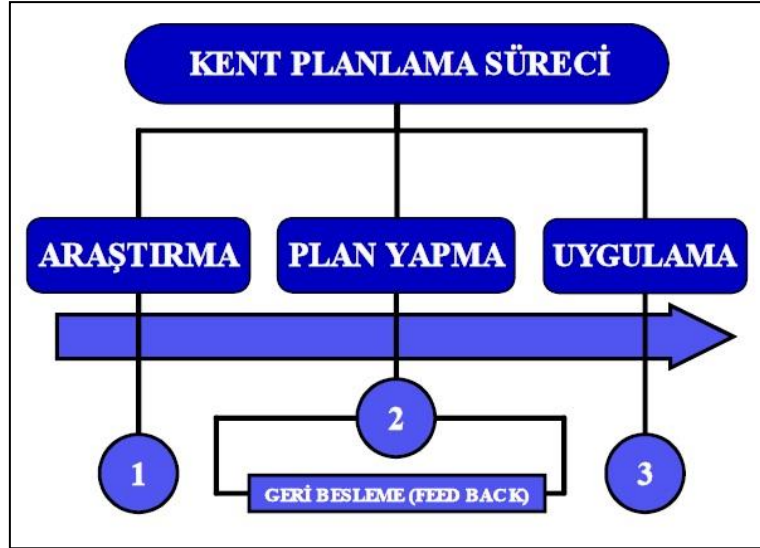
- (a) Ereğlerin (hedeflerin) belirtilmesi,
- (b) Araştırma ve çözümleme,
- (c) Plan yapma yada karar verme,
- (d) Planın uygulaması
- (e) Değerlendirme ve gözden geçirme evreleridir.

Gerçekte plan ereğlerinin belirtilmesi ile araştırma ve çözümleme aşamalarını birbirinden ayırmak olanaksız olduğundan, bunlara tek bir aşama gözü ile bakılabilir. Çünkü ereğler, araştırma verilerinin ışığı altında sürekli olarak gözden geçirildiği gibi; ereğlerin kendisi de, nelerin araştırılması gerektiğini belirleyici rol oynarlar. Bunun gibi değerlendirme ve gözden geçirme evresi ile uygulama arasındaki karşılıklı ilişkiler, bu iki aşamayı birlikte görmeye olanak verir. Bu durumda planlama sürecinin evreleri;

1. Araştırma,
2. Plan yapma
3. Uygulama

gibi üç evreye indirgenmiş olur” (Keleş, 1997).

Kent planlama süreci; verilerin elde edilmesi, bu verilerin analizi, sorunların, ihtiyaçların ve hedeflerin belirlenmesi, tasarım oluşturulması, gerektiğinde geriye dönüşlerin yapılması (Feed Back) ve bunların uygulanması aşamalarından oluşmaktadır; (Keleş, 1997)

Şekil 2.2: Kent Planlama Süreci (Keleş, 1997).

Planlama süreci üç genel başlık halinde incelendiğinde araştırma (veri toplama), plan yapma ve uygulama başlıkları ön plana çıkmaktadır (Keleş, 1997).

2.2. Kentsel Peyzaj Planlama

Bu kısım kentsel peyzaj, kentsel peyzaj planlama amaç, hedef ve ilkeleri, başlıkları altında incelenmiştir.

2.2.1. Kentsel Peyzaj Tanımı

Peyzaj; doğal ve fiziksel yapı ile tarihi, kültürel ve görsel faktörlerin bir araya geldiği alanlar olarak tanımlanmıştır (Antrop, 1997).

Kentsel peyzaj, “Kentsel bütünde yapıların tek-tek değil bir bütün olarak birbiriyle ve kentsel yapılanmamış mekânlar ile olan ilişkisi olarak da tanımlanmaktadır (Konuk, 2007).

Kent peyzajını yapılar ve bunların organizasyonu belirlemektedir. Hemen hemen bütün kentlerde toplumun yaşama, çalışma, eğlenme ve dinlenme aktivitelerine olanak sağlayan mekanlar bulunmaktadır. Kent peyzajında yerleşim alanları, ticaret alanları, endüstri alanları, idari alanlar, trafik sistemi, sosyal tesisler, açık ve yeşil alanlar vb. yer almaktadır (Akdoğan, 1975; Açıksöz ve Tanrıvermiş, 2000).

Peyzajın kentteki kompozisyonu ise kentsel peyzaj olarak tanımlanmaktadır. Kentsel çevrenin bilinçli bir düzenini kentsel peyzajı ifade etmektedir. Kentsel bütünde yapıların tek tek değil bir bütün olarak birbirleriyle ve yapılanmamış mekânlarla olan ilişkisidir. Kentsel çevreyi oluşturan tüm kentsel öge ve elemanlar kentsel peyzajda kullanılmaktadır. Kent peyzajının oluşmasında, fiziksel yapının yanı sıra, sosyo-kültürel yapıya ilişkin verilerinde önemli etkisi bulunmaktadır (Karaman, 1992).

2.2.2. Kentsel Peyzaj Planlama, Amaç, Hedef ve İlkeleri

Peyzaj Planlaması kavramı, peyzaj değerinin iyileştirilmesi ve korunması için yapılan geleceğe yönelik eylemler olarak tanımlanmaktadır (APS, 2000).

Ülkemizde mekânsal planlamanın bir parçası olan kentsel peyzaj planlamanın ana teması kent içi yeşil alan sisteminin oluşturulmasıdır (Pamay, 1978).

Parklar, spor ve oyun sahaları, yol kenarı şeritleri, refüjler, promenadlar yeşillikleri, ağaçlı yollar, yaya alışveriş merkezleri, meydanlar ve abideler, bahçeler kentsel peyzaj planlamasının öğelerini oluşturmaktadırlar (Kırzioğlu, 1995).

Kentsel peyzaj planlama en genel anlamıyla insan ve toplumla doğa arasındaki ilişkileri kurmak ve bu ilişkinin en uygun seviyede devamını sağlamak üzere bir dış mekân ve çevre düzenlemesidir. Kentsel alanlarda bulunan parklar, oyun ve spor alanları, meydan, refüj gibi alanlar, kırsal alanlarda bulunan ormanlar, milli parklar, göller kentlinin doğa ile bağının kopmamasını belirli ölçüde sağlayan alanlardır. Yeteri kadar genişlikte ve sayıda açık ve yeşil alanlara sahip olmayan kent alanlarında yaşayan insanların kent sağlığı açısından da önemli sorunları var demektir (Pamay, 1978).

Bechmann (2003), kentsel peyzaj planlamanın amacını, doğal sistemleri, insanların faydalanma eylemlerinden kaynaklanan tahribatları korumak ve doğal sistemleri geliştirerek muhafaza edici doğa korumasını ve uzun vadeli faydalanma süreçlerini mümkün kılmak olarak tanımlamıştır.

Altan (1982), kentsel peyzaj planlamanın üç ana hedefi olduğunu savunur. Bu hedefler;

1. Peyzajın optimal ekolojik-biyolojik, görsel yapı ve zenginliğinin korunup geliştirilmesi,
2. Ekolojik özellikleri bakımından değerli alanların, birbirini tamamlayan koruma alanları sistemi içine alınması,
3. Arazi kullanımlarının diğer kullanımları en az düzeyde olumsuz etkileyeceği, ekolojik ve görsel açıdan optimal kullanışları öneren planların hazırlanmasıdır (Altan, 1982; Uzun, 2006).

Gruehn (2003), kentsel peyzaj planlamanın amaçlarını şöyle sıralamıştır;

1. Doğal kaynakları koruyarak kullanmak,
2. Arazi toprağını korumak ve işlevlerini arttırmak,
3. Sulak alanlar ve kıyı alanlarını muhafaza etmek,
4. Zararlı çevresel etkileri azaltmak,
5. İklimi korumak ve iyileştirmek,
6. Biyolojik çeşitliliği muhafaza etmek ve geliştirmek,
7. Yaban hayatına uygun alanları ve tür yaşamını korumak,
8. Peyzajı yaşam ve dinlenme alanı olarak güvence altına almak,
9. Tarihsel ve kültürel alanları korumak,
10. Doğa ve peyzaj anlayışına teşvik etmektir.

Yaşamış (2003), ise kentsel peyzaj planlama çalışmalarının yaygınlaştırılması için Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ilkelerinin öneminden bahsetmiştir. En önemli ilkeler;

1. Toplumsal gereksinimler, ekonomik etkinlikler ve çevre ile uyumlu, dengeli sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması,
2. Kültürel, ekolojik, çevresel ve toplumsal alanlarda peyzajın taşıdığı önemin vurgulanması,
3. Peyzajın ekonomik etkinlikler ve hatta ekonomik kalkınma açısından önemli bir girdi ve kaynak olduğu bilincinin yaygınlaştırılması,
4. Peyzajın korunması, planlanması ve yönetimi ile ilgili çalışmaların yeni istihdam olanakları yaratma çabalarına olumlu etkisinin gösterilmesi,
5. Avrupa doğal ve kültürel mirasının temel bileşeni olan yerel kültürlerin oluşmasına peyzajın yaptığı önemli katkının ayırdına varılması,
6. Peyzaj kimliğinin korunması ve geliştirilmesine yaptığı katkıların sürekliliğinin

güvence altına alınmasıdır (Yaşamış, 2003).

Tarihi özellikli kent dokularına ilişkin, kentsel planlama ve tasarım süreçlerinde, koruma-yaşatma-geliştirme ilkelerinin göz önüne alınması gerekir (Çelikyay ve Özdemir, 2016).

2.3. Açık ve Yeşil Alan Sistemleri

Bu kısım kentsel açık yeşil alan kavramı, yeşil yol sistemleri ve yeşil kuşak sistemi başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.1. Kentsel Açık Yeşil Alan Kavramı

Açık alan kavramı, Öztan (1968), Özbilen (1991)'e göre, kent dokusunun önemli temel elemanlarından birisi olup, mimari yapı ve ulaşım alanları dışında kalan açıklıklar veya boş alanlar olarak tanımlanmaktadır. Yeşil alan kavramı ise, mevcut açık alanların bitkisel elemanlar (odunsu ve otsu bitkiler), ile kaplı veya kombine edilmiş yüzey alanları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre her yeşil alan bir açık alan niteliğindedir. Ancak her açık alan yeşil alan olmayabilmektedir (Önder ve Polat, 2012).

03.07.2017 tarihli ve 30113 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği'ne göre yeşil alan kavramı; Toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence, rekreasyon ve rekreatif alanları toplamını (Metropol ölçekteki fuar, botanik ve hayvan bahçeleri ile bölgesel parklar bu alanlar kapsamındadır.) ifade eder (PAİY, 2017).

Kentsel doku içinde yeşil alan standartlarının belirlenmesi için; kentlerin gereksinimlerinin, kullanım yoğunluğunun, nüfusunun ve karakterinin bilinmesi gerekmektedir. Kullanım durumuna göre ise; genel, yarı özel ve özel olmak üzere üç ana gruba ayrılırlar (Önder, 1997).

1. Kamusal (Genel) Açık-Yeşil Alanlar, toplumun yararlandığı veya tüm rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılandığı kamusal alanlardır. Kent ve mahalle parkları, kent ormanları ve koruluklar, mezarlıklar, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, fuar ve sergi alanları, yol-bulvar ve refüjler, spor alanları gibi,

2. Yarı-Özel Açık-Yeşil Alanlar, çoğunlukla toplumun tümüyle yararlanamadığı sadece kurum ve kuruluşların çalışanları, ailesi veya belirli bir kesim tarafından belli şartlarda kullanımına açık alanlardır. Okullar, askeri alanlar, kamu kurum ve kuruluşların bahçeleri, fabrika bahçeleri gibi,
3. Özel Açık-Yeşil Alanlar ise sadece özel mülkiyetli alanlarda, sahipleri tarafından kullanılan alanlardır. Özel mülkiyetli konut veya toplu konutlar gibi yerler sayılabilir (Önder, 1997).

Yıldızcı ise açık-yeşil alanları, kentte hizmet ettiği birimin işlev ve etkinlik statüsüne göre 4 gruba ayırmıştır (Yıldızcı, 1982; Önder ve Polat, 2012). Bunlar:

1. Konut düzeyinde yeşil alanlar,
2. Komşuluk ünitesi düzeyinde yeşil alanlar,
3. Mahalle-semt düzeyinde yeşil alanlar,
4. Kent düzeyinde yeşil alanlardır (Yıldızcı, 1982; Önder ve Polat, 2012).

Kentsel açık-yeşil alanların 4 ana işlevi vardır. Bunlar ekonomik işlevler, ekolojik işlevler, sosyal işlevler ve planlama yönünden fiziksel işlevlerdir (Önder ve Polat, 2012).

1. Ekonomik İşlevler

- Enerji tasarrufu sağlama.
- Turizm ve iş imkânı sağlama.
- Hedonik (Mülk) değerinin yükselmesi.
- Üretim işlevi ve ekonomiye katkıda bulunma (Önder ve Polat, 2012).

2. Ekolojik İşlevler

- Oksijen üretimini sağlar.
- Kirliliği filtre edilmesi ve temiz hava temini.
- Serinlik ve sıcaklık etkisi.
- Nispi hava nemi üzerine etkisi.
- Atmosferdeki karbonu tutarak sera etkisini azaltır.
- Erozyonu önler, su dengesini sağlar.
- Ekolojik restorasyon ve biyolojik çeşitliliği korur.
- Şehrin gürültüsünü azaltma (Önder ve Polat, 2012).

3. Sosyal İşlevler

- Eğitim ve kültürel faaliyetlere imkân sağlama.
- Suç oranını azaltma.
- Rekreatif faaliyetlere imkân sağlama.
- Toplumsal gelişmeye katkıda bulunma.
- Kamu sağlığını koruma (Önder ve Polat, 2012).

4. Fiziksel İşlevler (Planlama)

- Dolaşım ve erişimi sağlama.
- Alan koruma işlevi.
- Ölçü yönünden denge kurma.
- Estetik katkı sağlar.
- Çeşitli kentsel kullanım alanları için tampon görevi görür.
- Tarihi koruma.
- Mimari öğelere etkileri (Önder ve Polat, 2012).

2.3.2. Yeşil Yol Sistemleri

Yeşil yollar; peyzaj planlama stratejileri, konseptleri ve planları gibi geniş konu başlıkları altında uygulanan kapsamlı bir terimdir. Yeşil yol sistemlerinin sağladığı arazi ağlarının korunmasına yönelik faydalar konusunda fikir birliğine varılsa da, terminolojik anlamda dil birliği sağlanamamıştır (Ahern, 1995).

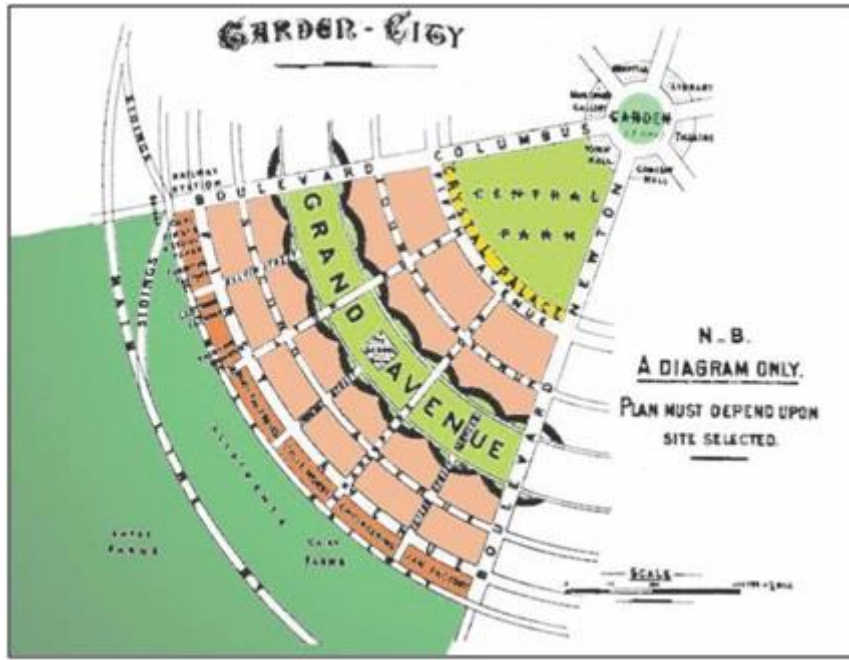
Yeşil yol; akarsu boyları, sırtlar ya da vadiler gibi doğal koridorları, demiryolu güzergahı boyunca rekreasyon amaçlı kullanıma dönüştürülmüş kanal, manzara yollarını ya da parkları, doğal rezerv alanları, kültürel obje ya da tarihi yerleşimleri birbirine ve yerleşim alanlarına bağlayan çizgisel koridorlardır (Arslan vd., 2007).

Yeşil yol kavramı, köy, kasaba, şehir ve bölgelerin yeşil alanlar ile adaptasyonunu sağlayan bir katman, sosyal, ekonomik ve çevresel yararları olan rekreasyon alanı, park, cadde, park ve oyun alanlarını planlama ölçeğinde birbirine bağlayan bir bağlaç olarak tanımlanmaktadır (Walmsley, 1995). Ayrıca Walmsley (1995), yeşil yol sistemlerini; makro-mikro ölçekte etkili ve sürdürülebilir kent planı oluşturmak için bir şekillendirici ve yaratıcı güç olarak açıklamaktadır.

2.3.3. Yeşil Kuşak Sistemi

Yeşil kuşak genel anlamda bir kenti çevreleyen ve onun kırsal ve doğal alanlara doğru yayılmasını engelleyen bir açık yeşil alan sürekliliği şeklinde ifade edilebilir. 19.yüzyılda Ebenezer Howard'ın Bahçe Şehir planı ile yeşil kuşak kavramının temelleri atılmıştır (Pamay, 1978).

Şekil 2.3'de görülen Ebenezer Howard'ın "Bahçe Kent" modeli ile yeşil kuşak kavramına güncel bir bakış açısı getirmiştir. Howard'ın planlama fikirlerine göre yeşil kuşaklar; kentin diğer yerleşim alanları ile birleşmesini önlemeyi ve plansız gelişen kentler için sınırlayıcı bir eleman olmayı hedeflemelidir. Kentin en dış katmanı olan yeşil kuşaklara, halkın ulaşımını sağlamak ve yeşil doku sürekliliğini arttırmak için; açık yeşil alanlar ve yeşil yol sistemleri ile bağlantı verilmelidir (Çulcuoğlu, 1997; Kurdoğlu, 2009).

Şekil 2.3: Ebenezer Howard'ın Bahçe Kent Modeli (URL-1, 2018).

Günümüz yeşil kuşakları ise, sınırları politik kaygılardan daha öte, ekolojik değerler ön planda tutularak, kentsel alandan kırsal alana geçiş ögesi olan açık yeşil alanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, manzara yolları (parkway) olarak gündeme gelmiş, yeşil yol (greenway) kavramının gelişmesine öncülük etmiştir (Çulcuoğlu, 2000; Öztürk, 2004).

Searns ise, yeşil kuşak kavramını peyzaj formuna kentsel bir adaptasyon ögesi olarak görmektedir. Ona göre günümüz yeşil kuşakları, mevcut bir peyzaj fenomeninden veya hevesinden daha fazlasını yansıtmaktadır. Searns, asırlık peyzaj formunun, kentli ihtiyaçlarına göre evrimleşmiş bir parçası olarak tanımladığı yeşil kuşakları, artan kentleşmenin bir sonucu olan doğal peyzajın kaybolmasına karşı bir önlem olarak açıklamaktadır (Searns, 1995).

Tarihi süreçte yeşil kuşak çeşitleri 3 farklı jenerasyondan oluşmaktadır (Searns, 1995). Buna göre;

1. Jenerasyon: Kenti düşman işgallerine ve bulaşıcı hastalıklara karşı önlem amaçlı çevreleyen, kentlinin çeşitli rekreasyon ihtiyacını karşılamak ve kentin diğer yerleşim birimleriyle arasında bir sınır görevi gören yeşil kuşak sistemleri,

2. Jenerasyon: Kentsel peyzajın önemli öğeleri olan doğal su kaynakları (dere, akarsu, nehir vb.), tren, araç ve yaya yolları boyunca devam eden ve diğer koridorlara ulaşımı sağlayan, araç girişine izin verilmeyen iz odaklı yeşil kuşak sistemleri,

3. Jenerasyon: Vahşi yaşamın habitat ihtiyaçları gibi alanlarına hitap eden, rekreasyon ve tasarım kavramlarının ötesine geçen, kentte sel hasarının azaltılmasına teşvik etmek gibi kentsel altyapı hedeflerinin oluşturan çok amaçlı yeşil kuşak sistemleri olarak çeşitlendirilmektedir (Searns,1995).

Yeşil kuşak sistemlerinin oluşturulmasından sonra ele alınması gereken en önemli konu ise bu ağın başarılı bir şekilde korunmasıdır. Bu sistemleri oluşturmak, geliştirmek, korumak ve bu süreç içinde ortaya çıkacak sorunları ele almak için; peyzaj mimarları, inşaat mühendisleri, sulak alan ekoloji uzmanları gibi farklı meslek disiplinlerinin bir araya gelerek ortak çalışmalar doğrultusunda ilerlemeleri gerekmektedir (Gobster, 1995).

2.4. Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Bileşenleri

Kentlerde açık ve yeşil alan sistemini oluşturan alanların sınıflandırılmasına yönelik çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu sınıflandırmalarda kullanılan başlıca ölçütler alanın büyüklüğü, kullanım amacı, fonksiyonları/işlevleri ve konumudur (Çetinkaya ve Uzun, 2014).

Tablo 2.2: Kent içindeki konumuna göre açık ve yeşil alan sınıflandırması (Korkut vd., 2010'dan değiştirilerek).

Kent Dokuları İçinde Açık ve Yeşil Alanlar	Konut Bahçesi
	Spor ve Çocuk Oyun Alanları
	Mahalle Parkı
	Semt Parkı
	Kent Parkı
	Diğer Alanlar; Resmi kurumlara ait açık ve yeşil alanlar Özel tesislere ait açık ve yeşil alanlar Çatı Bahçeleri Otoparklar Yaya Bölgeleri Meydanlar Ulaşım yolları ve Park Yollar(Yeşil Bantlar) Alışveriş Alanları (Pazar yerleri, Alışveriş Merkezleri)
	Kent Dokuları Çevrelerindeki Açık ve Yeşil alanlar
Golf Alanları	
Kıyı Parkları	
Hayvanat Bahçeleri	
Botanik Bahçeleri	
Sergi ve Fuar Alanları	
Hava Alanı	
Mezarlıklar	
Tarım Alanları	
Kentin Dışındaki Açık ve Yeşil Alanlar	
Doğal Yeşillikler (meralar, fundalıklar)	
Orman Alanları (Orman İçi Dinlenme Alanları, Mesire Yerleri, Piknik Alanları, Koruluklar)	
Kumul ve Bataklık gibi ıslak alanlar	
Doğa Koruma Alanları	
Bölgesel Parklar	
Milli Parklar	
Kamping ve Kamp alanları	

Açık ve yeşil alanları eylem biçimlerine ve kullanım yoğunluklarına göre aktif ve pasif olarak da sınıflandırılabilceğini belirtmektedir (Tablo 2.3) (Özcan, 2000).

Tablo 2.3: Eylem biçimleri ve kullanım yoğunluğuna göre açık ve yeşil alanlar (Özcan, 2000).

Aktif Açık ve Yeşil Alanlar	Pasif Açık ve Yeşil Alanlar
Piknik yerleri Spor Alanları Oyun Alanları Hayvanat ve Botanik Bahçeleri Özel Yeşillikler	Parklar Bakış Noktaları, Görsel Yeşillikler Dekoratif Yeşillikler Refüjler Mezarlıklar Askeri alanlar Bölgesel ve Milli Parklar

BÖLÜM 3

MATERYAL VE YÖNTEM

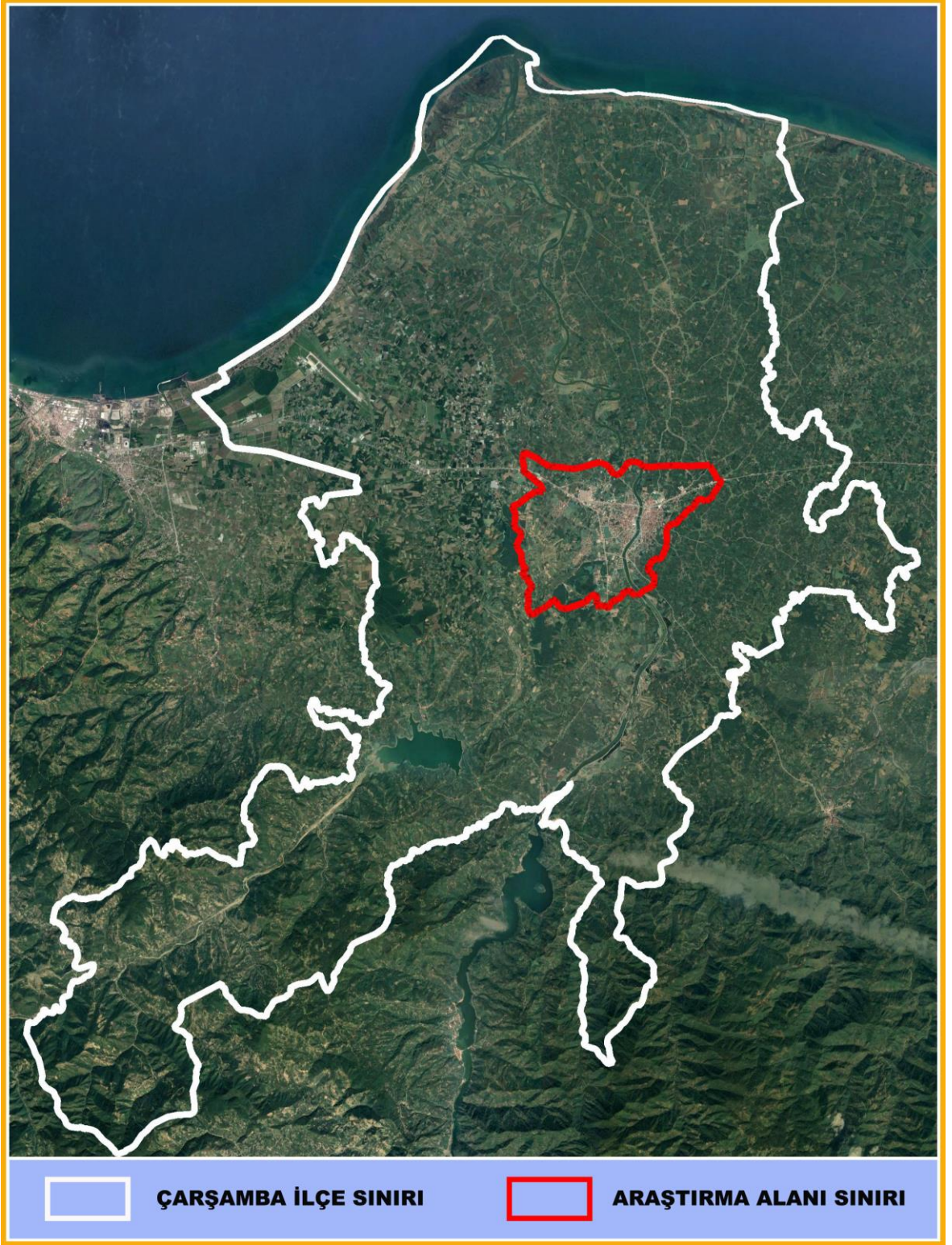
Üçüncü bölümde araştırma konusuna ait materyal ve araştırma da izlenen yöntemlere değinilmiştir.

3.1. Materyal

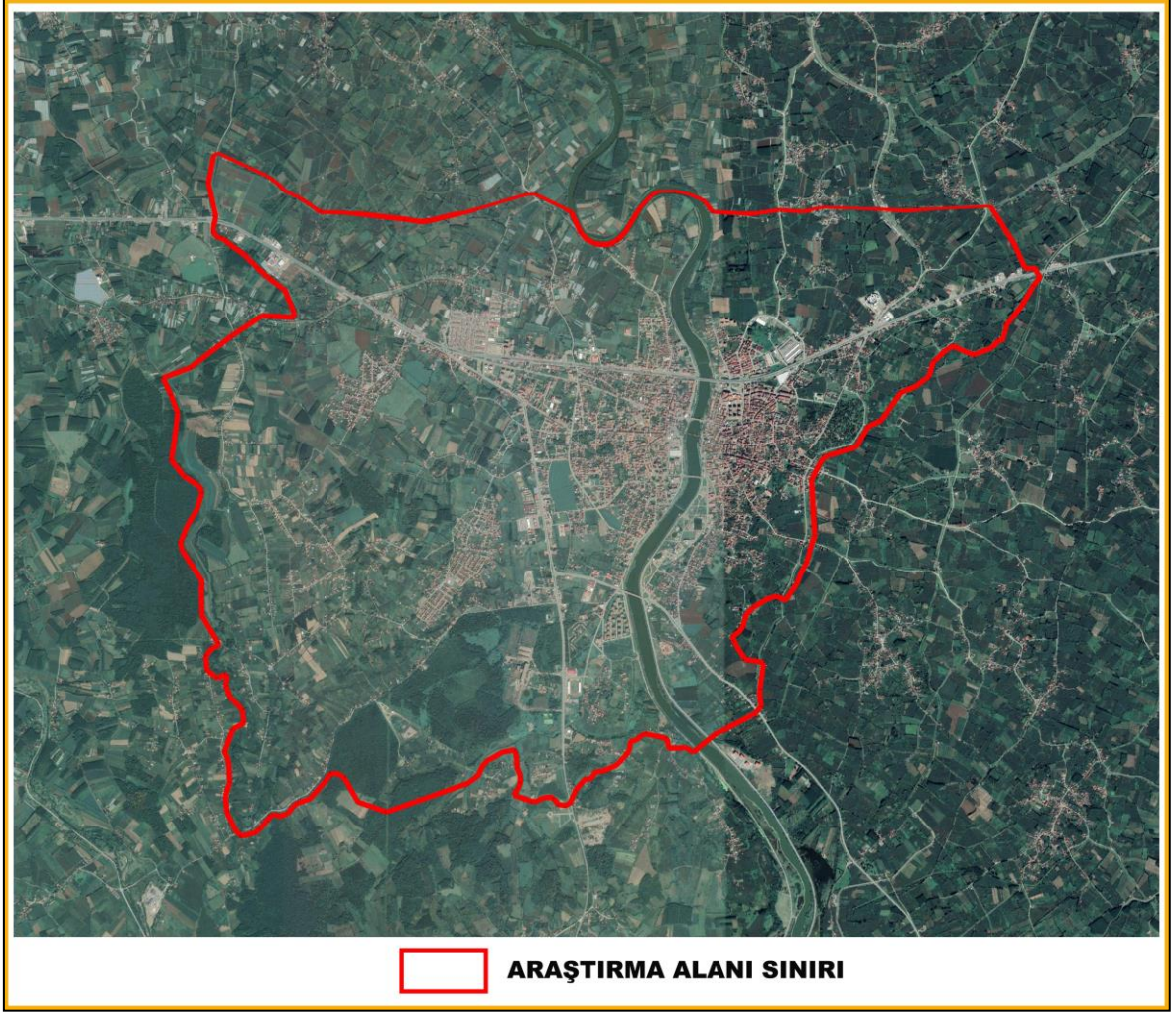
Mekânsal planlama sürecinin kentsel peyzaj planlama açısından irdelenmesini amaçlayan bu araştırmanın ana materyali Samsun ili, Çarşamba ilçesinin halihazır harita sınırı içerisindeki mevcut kent merkezi ve çevresini kapsamaktadır (Şekil 3.2).

Şekil 3.1: Samsun İli İdari Bölünüş Haritası (Anonim, 2016a).

Şekil 3.2: Çarşamba İlçesi ve Araştırma Alanı Sınırları.

Şekil 3.3: Kentsel Peyzaj Açısından İrdelemeye Konu Edilen Araştırma Alanı Konumu.

Bu bağlamda, Çarşamba kentsel alanı ve yakın çevresinin mekânsal planlama süreci kentsel peyzaj planlama açısından araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Çeşitli materyaller de çalışmada kullanılmak üzere temin edilmiştir:

- Samsun İli Çarşamba ilçesine ait haritalar ve uydu görüntüleri
- Samsun İli Çarşamba ilçesine ait 2004 ve 2015 yılında onaylanan hâlihazır harita verileri
- Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı
- Çarşamba Belediye Meclisi'nce 09.05.1986 tarihinde onaylanan 1/1000 ölçekli Çarşamba Uygulama İmar Planı
- Çarşamba Belediyesi tarafından yürütülen Revizyon-İlave İmar Planı Taslağı ve plan yapım sürecinde elde edilen araştırma raporu verileri
- Çarşamba ilçesinde hayata geçirilen Peyzaj Planlama Projeleri

3.2. Yöntem

Araştırmada;

- Samsun ili Çarşamba ilçesine ait 2004 ve 2015 yıllarında onaylanan hâlihazır harita sınırı, kentsel peyzaj açısından irdelemeye konu edilen araştırma alanı sınırı olarak kabul edilmiştir.
- Çarşamba kentini kapsayan Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı ve Çarşamba Belediye Meclisi'nce 09.05.1986 tarihinde onaylanan Çarşamba Uygulama İmar Planı incelenmiştir.
- Çarşamba Revizyon-İlave İmar Planı taslak planı ve araştırma raporu incelenmiştir.
- Çarşamba ilçesinde hayata geçirilen peyzaj planlama projeleri incelenmiştir.
- Nihai olarak Çarşamba ilçesi kentsel alanı ve yakın çevresinin planlama süreci kentsel peyzajı ve açık yeşil alan sistemini oluşturması açısından araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.
- Kişi başına düşen yeşil alan miktarı saptanarak, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde belirlenen standart değerler ile karşılaştırılmıştır.
- Araştırmada elde edilen bulgulara göre kentsel peyzaj planlama açısından öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölüm araştırma alanı Samsun Çarşamba'nın genel özellikleri, tarihsel ve mekânsal gelişim olmak üzere iki ana başlık altında verilmiştir.

4.1. Çarşamba'nın Genel Özellikleri

Araştırma alanına ilişkin coğrafi konumu, yönetsel yapı, ulaşım bağlantıları, uzaklıkları ve erişilebilirlik, bölge içindeki yeri, işlevi ve çevre ilişkileri başlıkları altında incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

4.1.1. Coğrafi Konumu

Çarşamba ilçesi, Orta Karadeniz bölümünün kıyı kesiminde yer alan Samsun ilinin 17 ilçesinden biridir. Samsun kent merkezinin doğusunda ve ilçe merkezine 37 km mesafede yer alan Çarşamba ilçesi, batıda Tekkeköy, doğuda Terme, kuzeyde Karadeniz, güneyde ise Salıpazarı ve Ayvacık ilçeleriyle çevrilidir. İlçenin belediye sınırları içerisinde 143 mahalle bulunmaktadır (Anonim, 2016a).

Şekil 4.1: Çarşamba İlçesinin Ülke, Bölge ve İl İçindeki Yeri (Anonim, 2016a).

4.1.2. Yönetimsel Yapı

4.1.2.1. Yönetimsel/Hukuki Yapı

Samsun İli, 2 Eylül 1993 tarihli ve 504 sayılı kanun hükmünde kararname ile büyükşehir belediyesi olmuş, adı Samsun Büyükşehir Belediyesi olarak değişmiş, yetkileri, görev ve sorumluluk alanı genişlemiştir. 6 Mart 2008 tarihli ve 5747 sayılı kanundan sonra

büyükşehir belediyesi sorumluluk alanında Atakum, Canik, İlkadım ve Tekkeköy ilçe belediyeleri bulunmaktadır. Daha sonra 6 Aralık 2012 tarihli 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin yapılması ile yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun birlikte Samsun'un tüm ilçeleri büyükşehir belediyesinin yetki ve sorumluluk alanına alınarak Samsun ili bütüncşehir haline gelmiştir (Anonim, 2016a).

Çarşamba ilçesi, Trabzon iline bağılı Canik (Samsun) sancağıının ilçesi olarak kurulmuş, Samsun bağımsız il olunca Samsun iline bağılı ilçe olarak yönetilmiştir. Çarşamba Belediyesi 1923 yılında kurulmuştur (Anonim, 2016a).

4.1.2.2. İdari Bölünüş

Çarşamba ilçesi Samsun iline bağılıdır. Samsun ili Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümünde 37° 08' ve 34° 25' doğu boylamları ile 40° 05' ve 41° 51' kuzey enlemleri arasında yer alan 9725 km²'lik yüz ölçüme sahip bir ilimizdir. Samsun ilinin 17 İlçesi bulunmaktadır. Samsun ilçeleri aşağıda belirtilmiştir: (Anonim, 2016a)

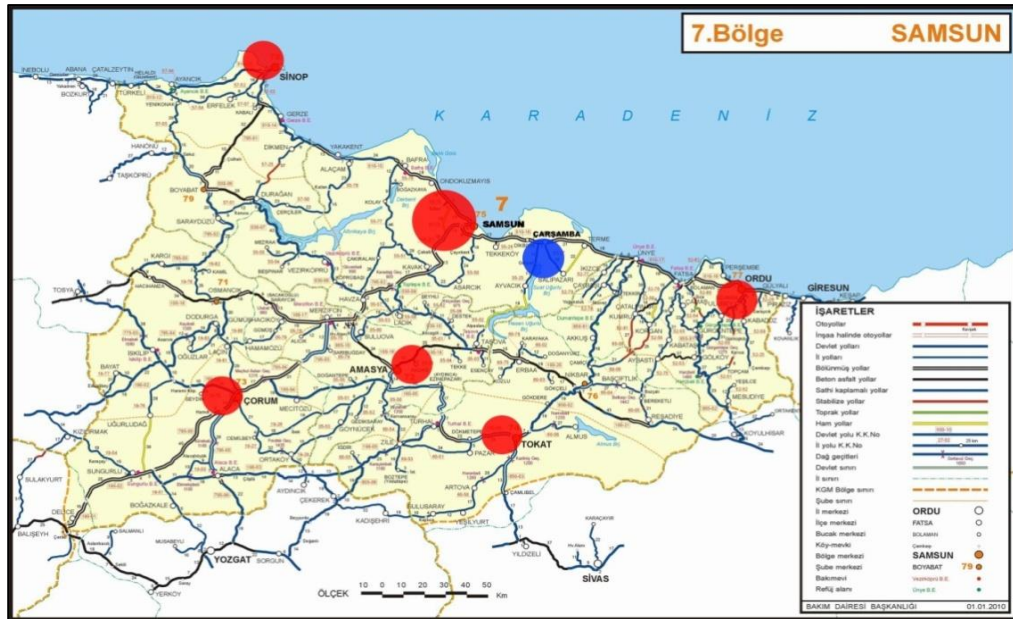
- Alaçam
- Asarcık
- Atakum
- Ayvacık
- Bafra
- Çarşamba
- Canik
- Havza
- İlkadım
- Kavak
- Lâdik
- 19 Mayıs
- Salıpazarı
- Tekkeköy
- Terme
- Vezirköprü
- Yakakent

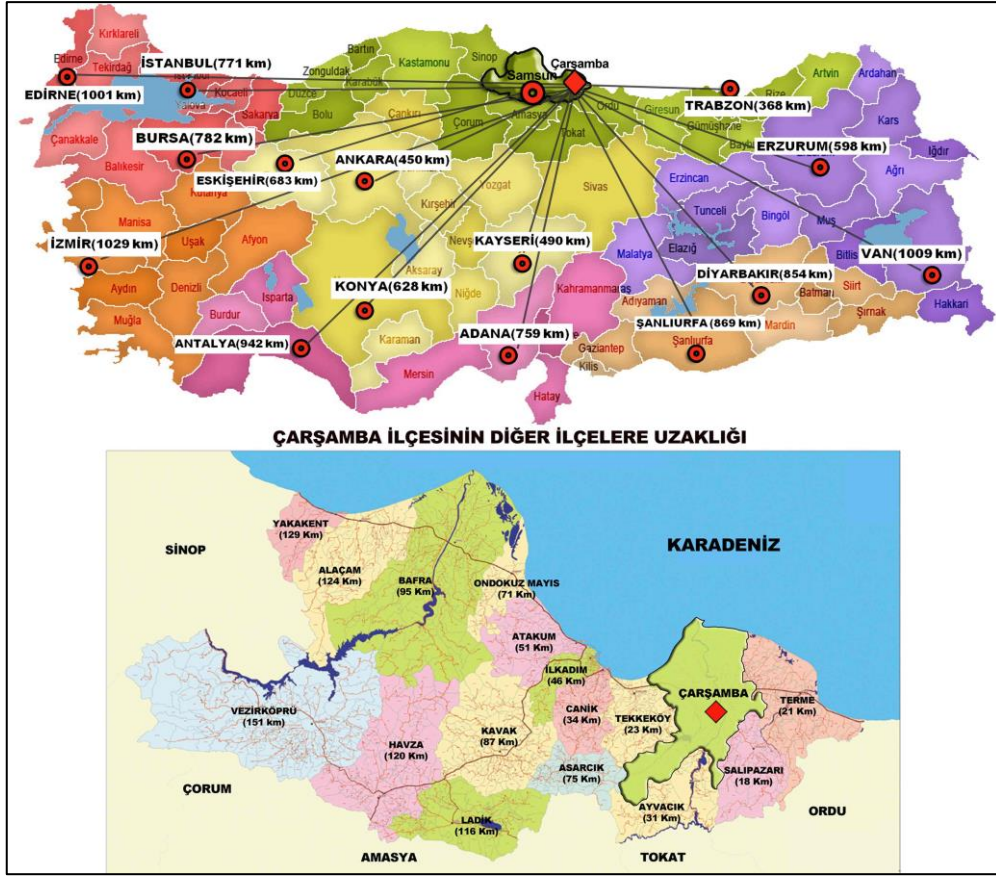

Tablo 4.1: Çarşamba İlçesinin Önemli Merkezlere Uzaklığı (Anonim, 2016a).

İLLER	MESAFE
ÇARŞAMBA-SAMSUN	36 KM
ÇARŞAMBA-İSTANBUL	771 KM
ÇARŞAMBA-ANKARA	450 KM
ÇARŞAMBA-BURSA	782 KM
ÇARŞAMBA-İZMİR	1029 KM
ÇARŞAMBA-EDİRNE	1001 KM
ÇARŞAMBA-ESKİŞEHİR	683 KM
ÇARŞAMBA-TRABZON	368 KM
ÇARŞAMBA-KONYA	628 KM
ÇARŞAMBA-KAYSERİ	490 KM
ÇARŞAMBA-ANTALYA	942 KM
ÇARŞAMBA-ADANA	759 KM
ÇARŞAMBA-ŞANLIURFA	869 KM
ÇARŞAMBA-ERZURUM	598 KM
ÇARŞAMBA-VAN	1009 KM
ÇARŞAMBA-DİYARBAKIR	854 KM

Şekil 4.3: Çarşamba İlçesi, Ulaşım Ağı İçindeki Yeri (URL-2, 2019).

Şekil 4.4: Çarşamba İlçesi, Önemli Merkezlerle Uzaklık (Anonim, 2016a).

Şekil 4.5: Çarşamba İlçesinden Geçen Samsun Ordu Karayolu (Anonim, 2016a).

Denizyolu ile ulaşım

Denizyolu ile ulaşım, bölgenin mevcut tek limanı olan Samsun Limanı aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu liman aynı zamanda Türkiye'nin 5. büyük limanıdır. Samsunport Limanının ana rıhtım uzunluğu 770 m'dir. Büyük ve orta büyüklükte 4 gemi aynı anda yanaşabilir. 180 m uzunluktaki yardımcı rıhtıma ise 6 küçük gemi aynı anda yanaşabilir. İstanbul-Samsun-Trabzon arasında karşılıklı yolcu seferleri yapılmaktadır (Anonim, 2016a)

Samsun, Orta Avrupa Ülkeleri ve Rusya'dan gelen yüklerin Ortadoğu ve Orta Asya Ülkeleri'ne taşınmasında merkez konumundadır. Samsun Limanı Feribot Terminali herhangi bir aktarma olmaksızın, Ro-Ro sistemleri dâhil demiryolu feribot seferleriyle kombine taşımacılık varışlarına sahiptir. Bu kapsamda Samsun Limanı'ndan, Köstence, Odessa, Ilyichevsky ve Novorosisky limanlarına düzenli Ro-Ro seferleri yapılmaktadır (Anonim, 2016a).

Demiryolu ile ulaşım

Türkiye il ve ilçeleri bağlantılı demiryolu Samsun iline kadar olup Çarşamba'ya 36 km uzaklıktadır (Anonim, 2016a).

Havayolu ile ulaşım

Samsun Çarşamba Havalimanı 15 Aralık 1998 tarihinde hizmete girmiş olup, karayolu üzerinden Samsun şehir merkezine 25 km, Çarşamba ilçe merkezine 15 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Samsun ilinden yurtiçi tüm havalimanlarına direkt olarak veya aktarmalı seferler ile ulaşım sağlanabilmektedir (Anonim, 2016a).

Şekil 4.6: Çarşamba Havaalanı Konumu ve Fotoğrafı (Anonim, 2016a).

4.1.4. Çarşamba'nın Bölge İçindeki Yeri, İşlevi ve Çevre İlişkileri

Samsun İli, Karadeniz Bölgesi Orta Karadeniz Bölümünde Yeşilirmak ve Kızılırmak deltalarının arasında kalan verimli bölgede yer almaktadır. Kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Çarşamba, batısında Ondokuzmayıs ve Bafra, güneyinde ise Kavak ilçeleri ile çevrilidir. Samsun kara, deniz, hava ve demir yolları ile her türlü ulaşım imkânını sunan ve Karadeniz Bölgesini İç ve Batı Anadolu'ya bağlayan önemli bir ulaşım merkezidir (Anonim, 2016a).

İlde karayolu ile Samsun-Ankara, Samsun-Amasya-Tokat, Samsun-İstanbul, Samsun-Trabzon-Rize istikametleri ile yurdun her yönüne dağılım imkânına sahiptir (Anonim, 2016a).

Çarşamba İlçesi, Karadeniz Bölgesi Orta Karadeniz bölümünde Samsun ilinin nüfusu bakımından 4. büyük ilçesidir. Samsun ilinin doğusunda yer alır. Batıda Tekkeköy, doğuda Terme, Güneyde Salıpazarı ve Ayvacık ilçeleriyle çevrilidir. İlçe merkezi Samsun'a 36 km uzaklıktadır. Yeşilirmak nehrinin Çarşamba Ovası'na çıktığı yer yakınında, ırmağın iki yakasında kurulmuş olan ilçe merkezinin adıdır (Anonim, 2016a).

4.2. Araştırma Alanına İlişkin Tarihsel ve Mekânsal Gelişim

Araştırma alanına ilişkin tarihsel ve mekânsal gelişim başlıkları altında incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

4.2.1. Tarihsel Gelişim

Çarşamba yöresi, MÖ 4000'lerden itibaren bir yerleşim merkezidir. Hititlerin (M.Ö.1650-1200) hâkimiyetinden sonra, M.Ö.7.yy'da Miletoslu denizcilerin İris adını verdikleri Yeşilirmak kıyısında şimdiki Ordu köyü civarında Miskire adında koloni kurdukları bilinmektedir (Anonim, 2016a).

Bugünkü Çarşamba ile Terme çevresi yakın zamanda onlardan ayrılarak kaza olan Salıpazarı, Ayvacık, Tekkeköy ve Asarcık 15.yy'da Canik-i Göl ya da Gölcanik olarak bilinmekteydi. 16. asırda bu yöre Arım ve Terme kazaları olarak bilinmektedir. Burada 1370 yılında büyük bir panayır kurulmuştur. Bu panayır, çarşamba günleri kurulduğu için "Çarsamba Pazarı" denmiştir. Çarşamba pazarı 1455 tarihli tahrir defterlerinde mevcuttur. Çarşamba günleri kurulan pazar daha sonra etrafında oluşan kasabanın ve kazanın (ilçenin) adı olacaktır. Çarşamba pazarı etrafında Hasbahçe, Kücelü, Kuştoğanlı, Sarıcalı ve Sungurlu köyleri mevcuttur. Buralar daha sonra mahalle olmuşlardır. Bugünkü Çarşamba, Ayvacık, Salıpazarı, Asarcık ve Tekkeköy ilçelerini kapsayan alan 15. ve 16. yy'da Osmanlı Devleti'nin Canik sancağına bağlı Arım kazasını oluşturuyordu. Çarşamba Arım kazasına bağlı bir kasabadır (Anonim, 2016a).

Arım (Çarşamba) yöresinin Osmanlı tarihindeki önemli rollerinden biri de tersane-i amirenin bazı ihtiyaçlarının buradan karşılanmasıdır. Kereste ihtiyacının karşılanması yanında en önemli fonksiyonu, kendir üretimidir (Anonim, 2016a).

1931 yılında yapılmış, Çarşamba köprüsü de, Cumhuriyet döneminin ilçeye en önemli armağanı olarak hala hizmet vermektedir (Anonim, 2016a).

4.2.2. Mekânsal Gelişim

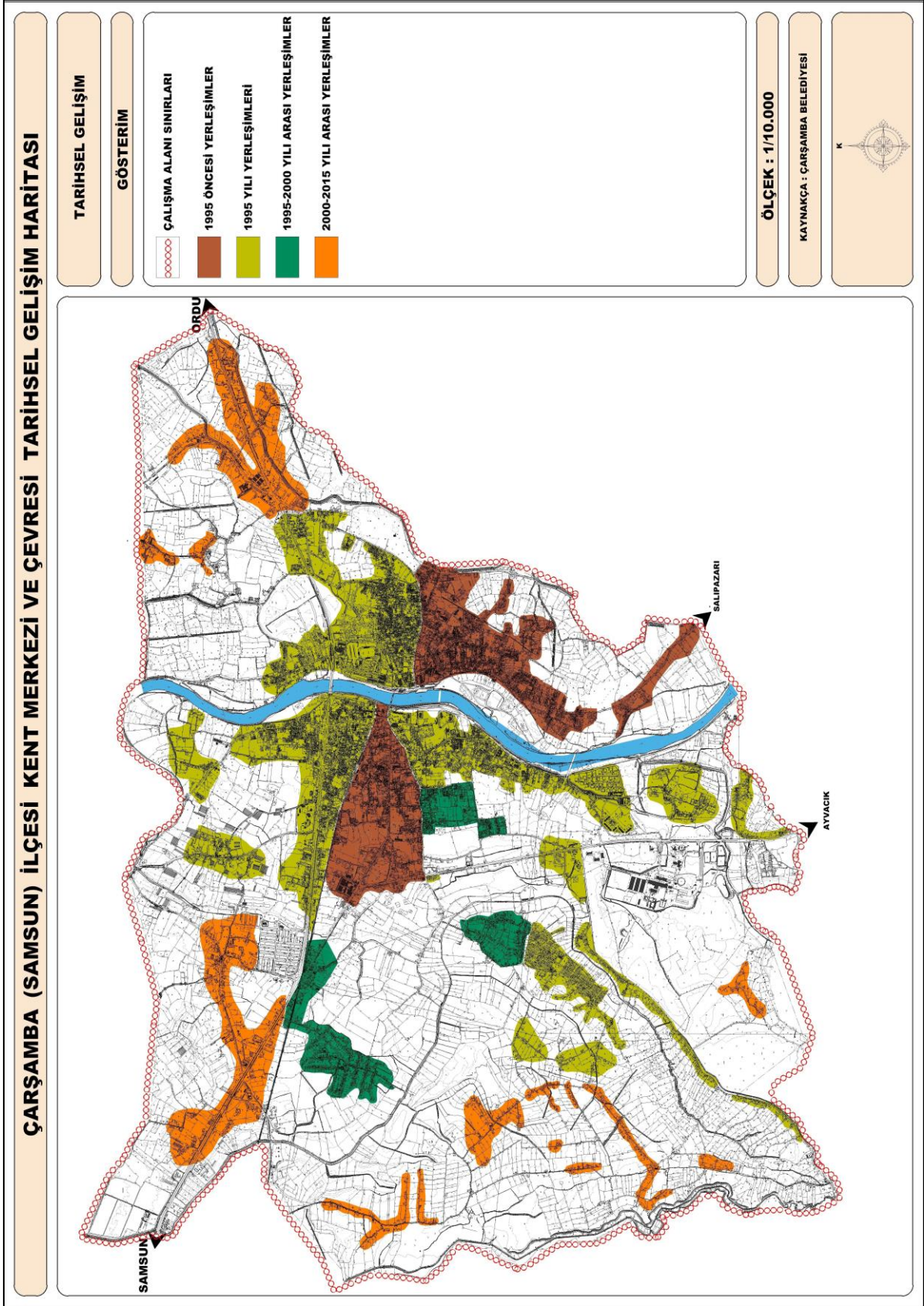
Çarşamba ilçesi Yeşilirmak nehrinin doğu yakasında Çay Mahallesi, batı yakasında ise Sarıcalı mahallesi olmak üzere bu mahallelerin çevresinde gelişmeye başlamıştır. 1900 yılı öncesi Çarşamba pazarı etrafında Kuşdoğanlı, Sarıcalı, Sungurlu Mahalleleri mevcuttur, daha sonra buralar mahalle olmuşlardır (Anonim, 2016a).

Çarşamba Belediyesi 1923 yılında kurulduğunda 6 mahallesi varken, bu tarihten sonra

farklı yıllarda yeni mahalleler kurularak mahalle sayısı 11'e ulaşmıştır (Anonim, 2016a)

1975 yılı itibariyle Çarşamba ilçe merkezine bağlı 147 köy yerleşmesi bulunmaktaydı. 1987 yılında Çarşamba ilçesinden, Tekkeköy'ün 26, Salıpazarı'nın 14 ve 1990 yılında Ayvacık'ın 19 köy olarak ayrılarak birer ilçe olması nedeniyle Çarşamba merkeze bağlı köy sayısı azalmıştır (Anonim, 2016a).

İlçeye 1995-2000 yılları arasında Umut, Gazi ve Cumhuriyet mahalleleri katıldı. 1994 yılında Dikbıyık ve Çınarlık, 1996 yılında Aşağı ve Yukarı Ağcagüney köyleri birleşerek, 1999 yılında da Hürriyet ve Fener köyleri birleşerek merkeze bağlı birer belde olmuştur (Anonim, 2016a).

Şekil 4.7: Çarşamba İlçesi Dönemlere Göre Mekânsal Gelişimi (Anonim, 2016a).

Çarşamba kent merkezi ve çevresini kapsayan araştırma alanında 21 mahalle bulunmaktadır. İlçe sınırları içerisinde Karadeniz'e dökülen Yeşilırmak nehri geçmekte olup, kenti ikiye ayırmaktadır. İlçe merkezinin batı ve kuzeybatı kısmını Beylerce, Kirazbucağı, Yeşilırmak ve Sungurlu, Cumhuriyet, Sarıcalı ve Kuşhane mahalleleri, kuzey ve kuzey doğu kısmını Bafracalı, Güneşli, Helvacalı, Orta mahalle ve Hasbahçe mahalleleri, güney batı kısmında Ataköy, Üçköprü, Sefalı, Kirazlıkçay, Gazi, Umut, Ali Fuat Başgil ve Beyyenice mahalleleri, güney doğu kısmını ise Çay Mahallesi oluşturmaktadır (Anonim, 2016a).

İlçe merkezini oluşturan mahallelere yüz ölçümü olarak bakıldığında en küçük yüz ölçüme sahip olan mahalle Ali Fuat Başgil Mahallesi, en büyük yüz ölçüme sahip olan mahalle ise Üçköprü Mahallesi'dir (Anonim, 2016a).

İlçedeki en yoğun yerleşik nüfus Orta Mahalle'dedir. İlçede brüt ve net nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu mahalle Sungurlu Mahallesi, en düşük olduğu mahalle Beylerce Mahallesi'dir (Anonim, 2016a).

BÖLÜM 5

ARAŞTIRMA ALANINA İLİŞKİN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR VE İMAR PLANLARI

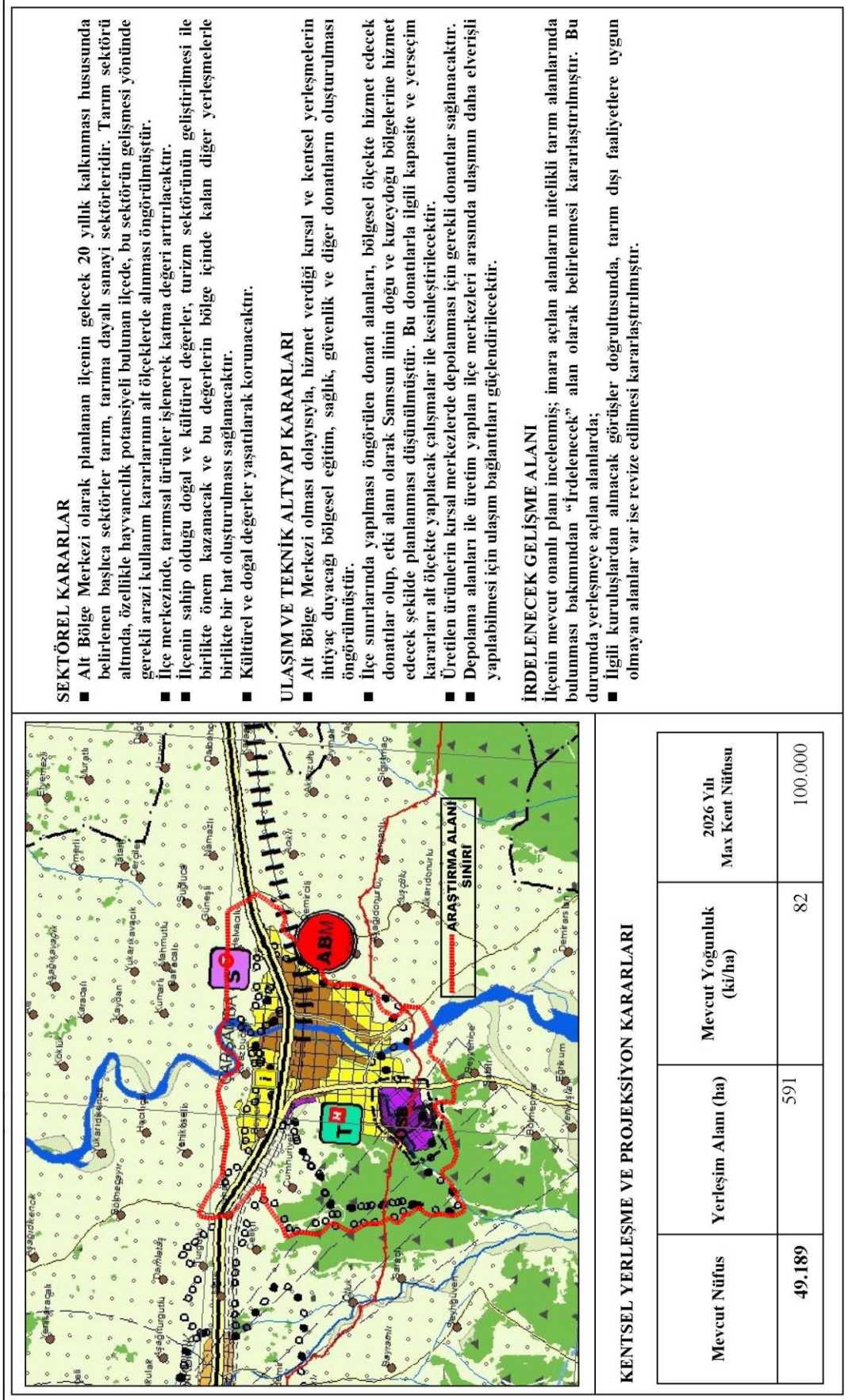
Beşinci bölüm; araştırma alanı Samsun-Çarşamba İlçesini kapsayan üst ölçekli planlar ile mer'î imar planı, mevcut kentsel alan kullanımı ve planlama sürecinin değerlendirilmesi olmak üzere iki ana başlık altında verilmiştir.

5.1. Üst Ölçekli Planlar

Üst ölçekli planlar; Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Samsun Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi 1/50.000 ölçekli Mekânsal Strateji Planı ve Samsun Turizm Master Planı başlıkları altında incelenmiştir.

5.1.1. Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 20.07.2007 tarihinde onaylanmış ve askı sonrasında 26.02.2008 tarihinde kesinleştirilmiştir (Anonim, 2007).

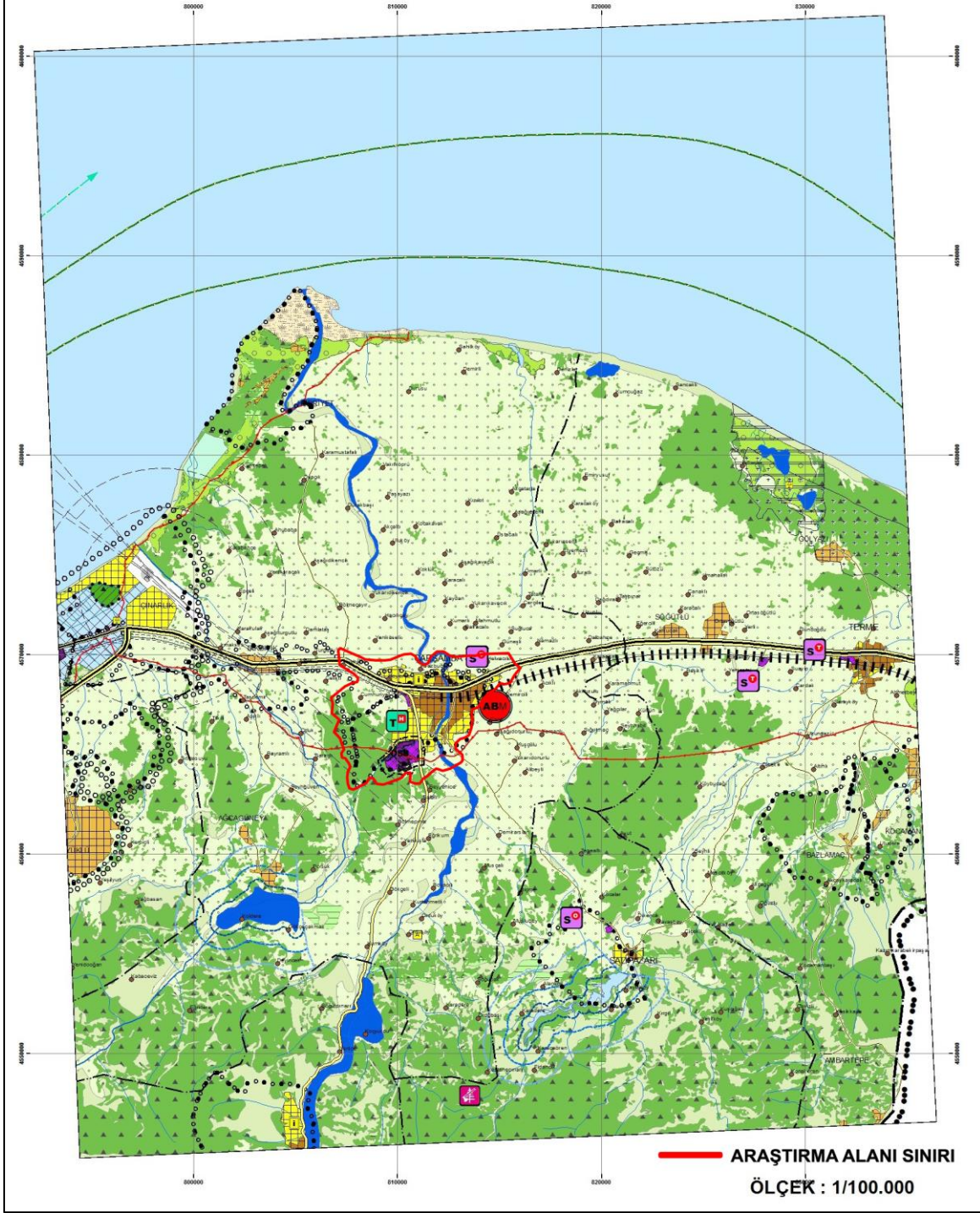

Şekil 5.1: Çarşamba İlçesi Çevre Düzeni Planı Kararları (Anonim, 2007).

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
MEKANSAL PLANLAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAMSUN-ÇORUM-TOKAT PLANLAMA BÖLGESİ
1/100.000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI
F-37 PAFTASI

Şekil 5.2: Samsun-Çarşamba İlçesi Çevre Düzeni Planı (Anonim, 2007).

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
MEKANSAL PLANLAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAMSUN ÇORUM TOKAT PLANLAMA BÖLGESİ 1/100.000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI
LEJAND PAFTASI

Şekil 5.3: Samsun-Çarşamba İlçesi 1/100.000 Ölçekli ÇDP Lejant Paftası (Anonim, 2007).

5.1.2. Samsun Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi 1/50.000 Ölçekli Mekânsal Strateji Planı

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri ile ilgili 4 Temmuz 2011 tarihli ve 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bakanlığa 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun yanı sıra, kıyı alanlarının bütünleşik yönetimi ve planlanması konularında yeni görevler verilmiştir (Anonim, 2010).

Samsun Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi; Planlama Raporu ve 1/50.000 ölçekli Mekânsal Strateji Planı'ndan oluşmaktadır (Anonim, 2010).

“Mekânsal Strateji Planı” kıyı ve kıyının etkileşim alanına giren kara ve deniz alanlarında kıyı kaynaklarının korunması ve kullanılması, sektörel önceliklerin belirlenmesi, sektörler arası uyumun sağlanması amacı ile bütünsel bir yaklaşımla, alansal ve sektörel stratejileri kapsayan bir Mekânsal Strateji Planı olarak kurgulanmıştır (Anonim, 2010).

Bölgenin ekonomik ve stratejik önemini artıran sanayi, enerji, ulaşım gibi sektörlerdeki yatırımlar ve kentsel kıyı kullanımının doğal, ekolojik ve kentsel çevre üzerindeki olası etkileri, Samsun kıyılarının, bütünleşik yönetimi çerçevesinde ele alınmasını gerektiren gelişmeler olarak değerlendirilmektedir (Anonim, 2010).

Proje alanı; batıda Samsun Büyükşehir Belediyesi ve Dereköy Belediye sınırı ile doğuda Yeşilirmak arasındaki 65,4 km uzunluğundaki kıyı bölgesi ile sahil şeridi ve arkasındaki bölgeleri kapsamaktadır. Proje alanı 9.271 hektar olup, kıyı uzunluğu 65,4 km'dir. Proje alanı kapsamındaki yerleşmeler şunlardır (Anonim, 2010):

- Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı:
  - Atakum İlçe Belediyesi (eski Atakum, Atakent, Kurupelit, Altinkum, Çatalçam ve Taflan İlk kademe Belediyeleri) kıyı kesimi
  - İlkadım İlçe Belediyesi (eski İlkadım ve Gazi İlk kademe Belediyeleri) kıyı kesimi
  - Canik İlçe Belediyesi (eski Canik İlk kademe Belediyesi) kıyı kesimi
  - Tekkeköy İlçe Belediyesi (eski Tekkeköy ve Kutlukent Belediyeleri) kıyı kesimi
  - Çarşamba İlçesine bağlı Çınarlık Belediyesi'nin kıyı kesimi

- Çarşamba İlçesine bağlı Çaltı, Kurtuluş ve Karabahçe köylerinin kıyı kesimi
- Çarşamba İlçesine bağlı Hürriyet Belediyesi'nin kıyı kesimi (Anonim, 2010).

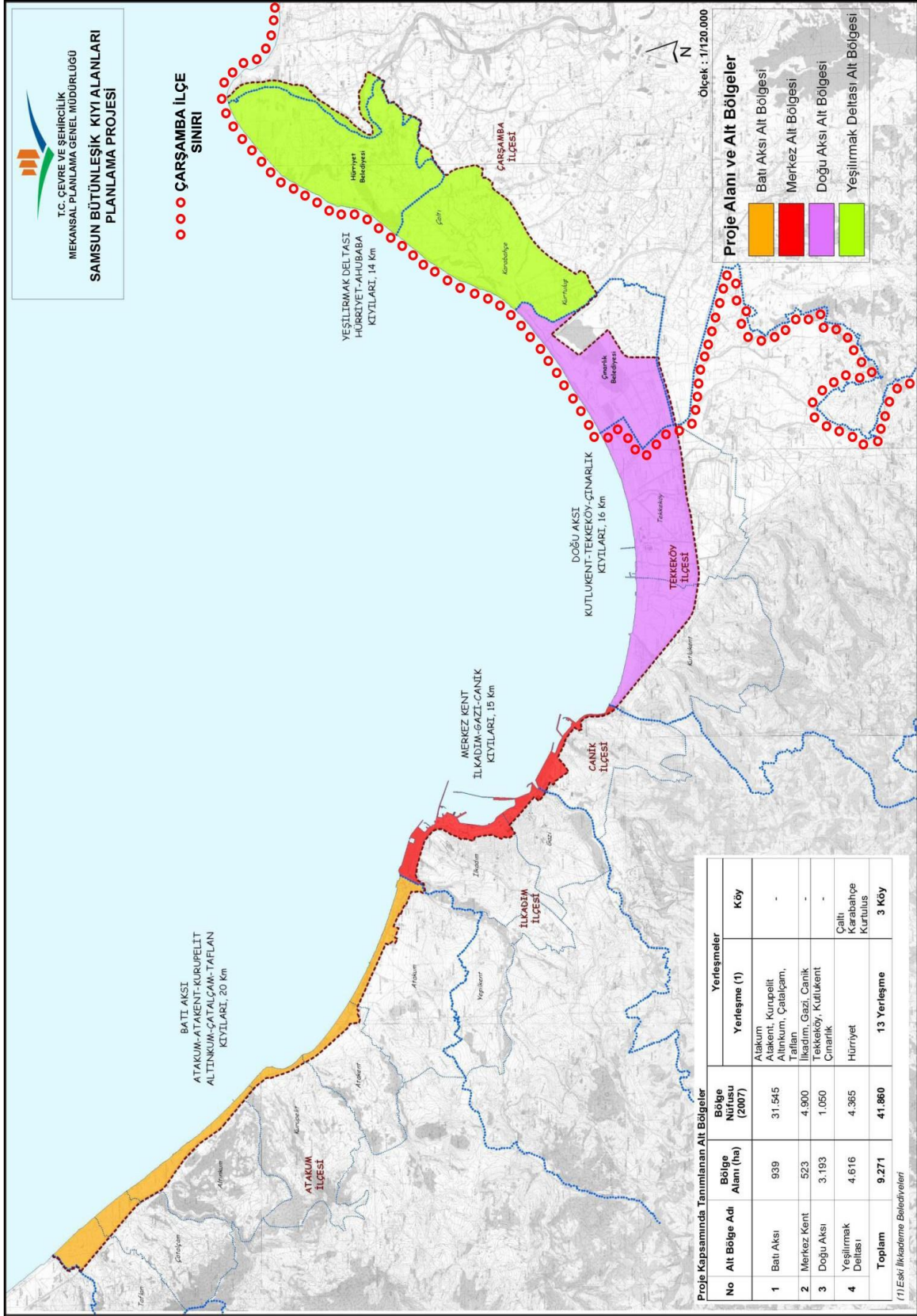
Alt Bölgeler:

Proje kapsamında kıyı bölgesinin uzunluğu ve coğrafi, ekonomik, mekansal ve çevresel bakımdan farklı nitelikler, potansiyeller ve sorunlar göstermesi nedeniyle, idari sınırlar da göz önüne alınarak, 4 alt bölge tanımlanmıştır (Anonim, 2010).

Araştırma çalışmaları, gerekli konularda tanımlanan alt bölgeler ve yerleşmeler düzeyinde yapılmaktadır (Anonim, 2010).

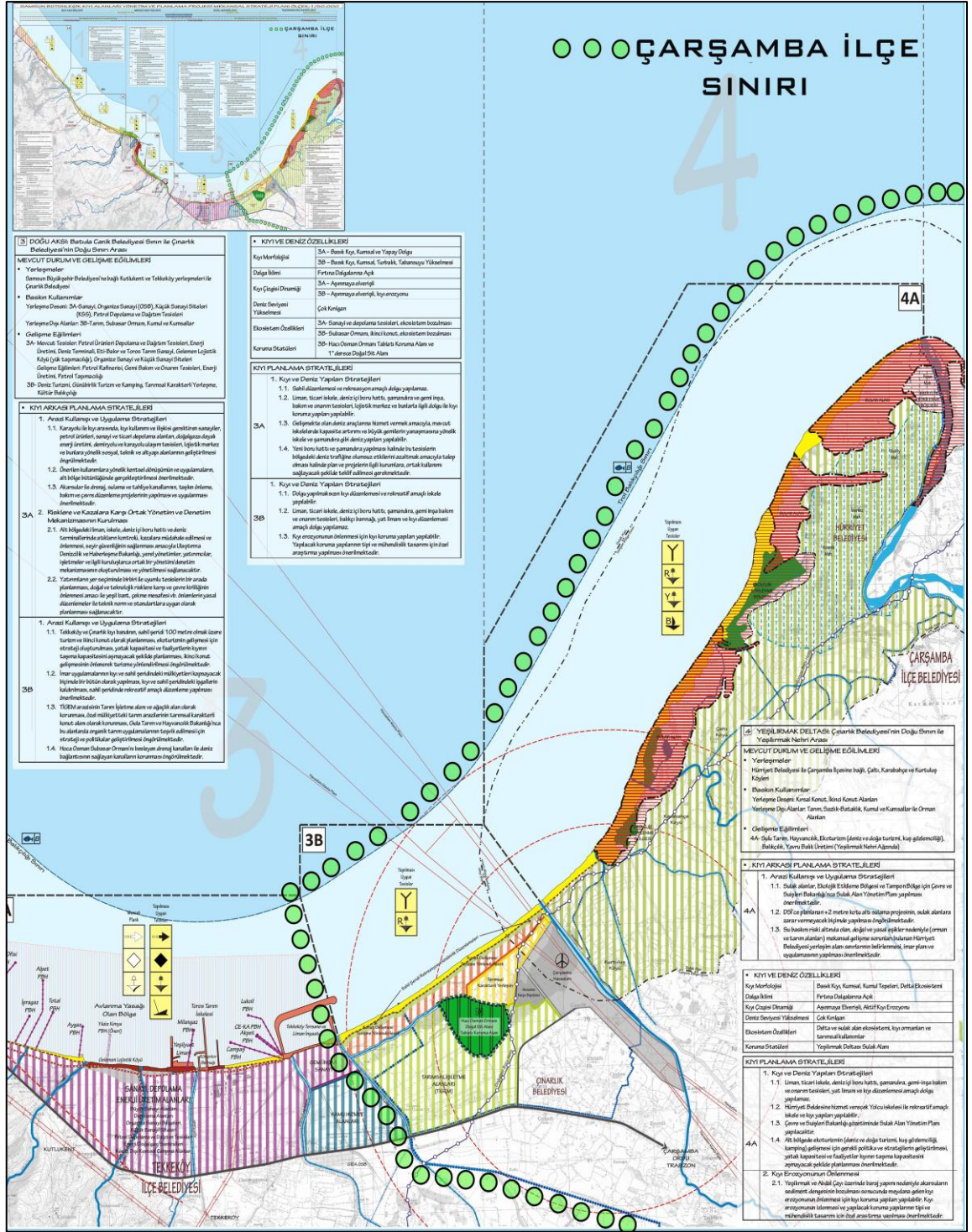
Tablo 5.1: Proje Kapsamında Tanımlanan Alt Bölgeler (Anonim, 2010).

No	Alt Bölge Adı	Bölge Alanı (ha)	Bölge Nüfusu (2007)	Yerleşmeler	
				Yerleşme	Köy
1	Batı Aksı	939	31.545	Atakum Atakent, Kurupelit Altinkum, Çatalçam. Taflan	-
2	Merkez Kent	523	4.900	İlkadım, Gazi, Canik	-
3	Doğu Aksı	3.193	1.050	Tekkeköy, Kutlukent Çınarlık (Çarşamba)	-
4	Yeşilirmak Deltası (Çarşamba)	4.616	4.365	Hürriyet (Çarşamba)	Çaltı Karabahçe Kurtuluş (Çarşamba)
Toplam		9.271	41.860	13 Yerleşme	3 Köy

Şekil 5.4: Proje Alanı ve Alt Bölgeler (Anonim, 2010).

Şekil 5.5: Mekânsal Gelişme ve Yönetim Stratejileri (Anonim, 2010).

5.1.3. Samsun Turizm Master Planı

Çarşamba ilçesi ve bulunduğu bölge; Türklerin yerleştiği, egemenlik kurdukları ve geçmişten bugüne eser bıraktıkları bir merkez konumundadır. Yeşilirmak'ın her iki tarafına kurulmuş olan Çarşamba ilçesi; tabiat ve kültürel varlıkları ile de ziyaret edilmesi gereken bir yerleşim alanıdır (Anonim, 2012).

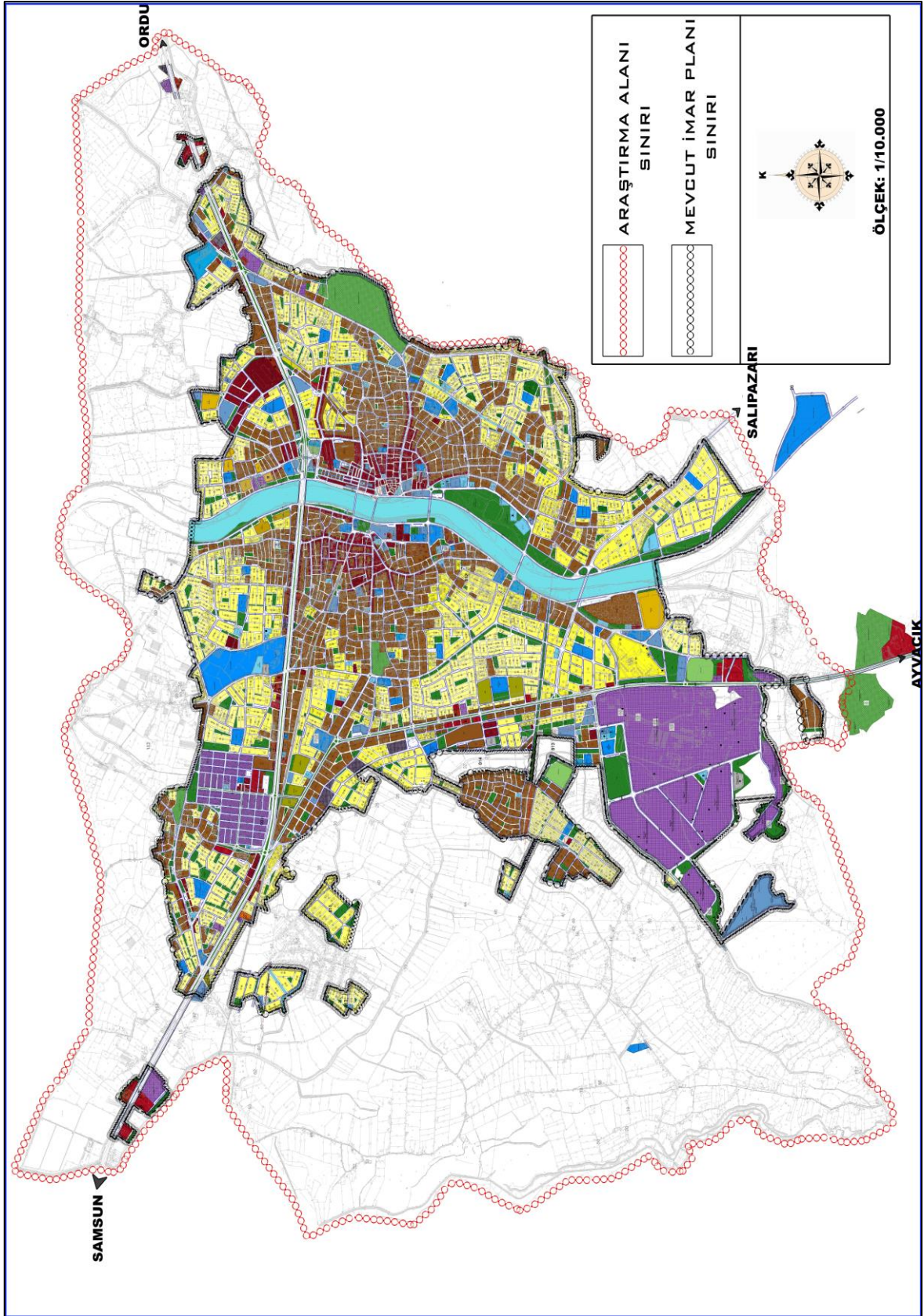
Bilhassa tarihi ahşap camiler ve tarihi kişilerin hazirelerinin bulunduğu Çarşamba ilçesinde; kent merkezinde bulunan bedesten, su değirmeni, Yeşilirmak nehri baraj göletleri ve ilçenin sahil kesiminde bulunan kumsal alanları ve Kabaceviz Şelalelerini de içeren gezi turları düzenlenebilir (Anonim, 2012).

Samsun Turizm Master Planı'nın hazırlanması ihtiyacı Trabzon, Rize, Giresun, Gümüşhane ve Ordu illerini kapsayan Doğu Karadeniz Turizm Master Planı'nın kabul edilmesinden sonra ortaya çıkmış ve Samsun bölgesinin de anılan çalışmayla bütünleştirilmesi böylece turizmin tüm bölge boyunca devamlılığının sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca Samsun Turizm Master Planı ile turizm konusunda geri kalmış ve yeterli tanıtımı yapılamamış konumların güçlendirilmesi ve bu bölgelere değer kazandırılması amaçlanmıştır (Anonim, 2012).

5.2. Mer'i İmar Planı, Mevcut Kentsel Alan Kullanımı ve Planlama Sürecinin Değerlendirilmesi

Çarşamba kentinin ilk imar planları 1970, 1976 yıllarında yapılmıştır. Yürürlükte olan imar planı İller Bankası Mekânsal Planlama Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Çarşamba Belediye Meclisi'nin 09.05.1986 tarihli ve 21 sayılı kararı ile onaylanmıştır (Anonim, 2016b).

Çarşamba İlçesinde hâkim arazi kullanım deseni; kent merkezinin çevresi tarım alanları ile çevrili, düşük yoğunluklu konut alanları ile bu konut alanlarına gündelik hizmetleri sağlayacak ticari işlevler ve merkeze doğru yoğunlaşan konut alanları ile kara yolu etrafında şekillenen ticaret alanları, üniversite alanları, ilçenin güney ve kuzey ucunda kalan sanayi alanlarından oluşmaktadır (Anonim, 2016b).

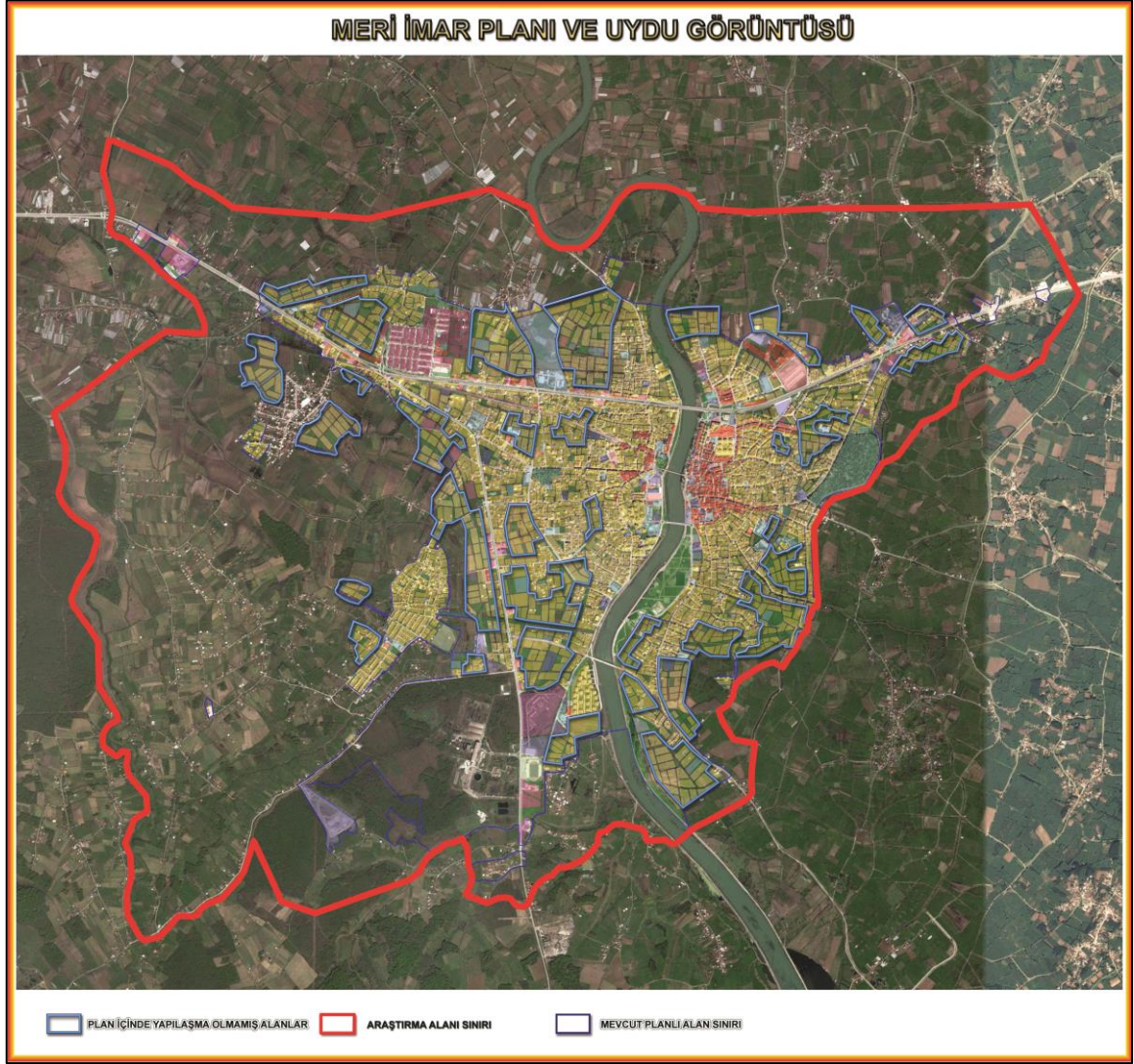
Şekil 5.6: Mevcut Uygulama İmar Planı (Anonim, 2016b).

Tablo 5.2: Mer'i İmar Planı Fonksiyon Alan Dağılımı (Anonim, 2016b).

ALAN KULLANIMI	ALAN (m2)
Açık Spor Tesisi Alanı	72430.66
Ağaçlandırılacak Alan (Mezarlık)	216897.16
Akaryakıt ve Servis İstasyonu Alanı	60780.41
Anaokulu Alanı	1281.93
Askeri Alan	6171.83
Belediye Hizmet Alanı	118805.92
Beton Santrali	6408.18
Çıraklık Eğitim Merkezi	2277.37
Demiryolları	37136.56
Depolama Alanı	44602.30
Gelişme Konut Alanı	3811021.39
İbadet Alanları	51358.99
İlkokul Alanı	147651.62
Kanal	26799.21
Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanı	102787.64
Küçük Sanayi Alanı	187153.04
Kültürel Tesis Alanı	5853.03
Lise Alanı	109769.68
Meydan	3566.99
Ortaokul Alanı	45200.94
Otel Alanı	5316.05
Otogar	5117.77
Özel Eğitim Alanı	14135.43
Park, Çocuk Bahçesi ve Oyun Alanları	1223773.07
Pazar Alanı	70912.10
Resmi Kurum Alanı	69814.30
Sağlık Tesisi Alanı	20203.39
Özel Sağlık Tesisi Alanı	3612.53
Sanayi Tesis Alanı	1312652.57
Sosyal Tesis Alanı	35400.27
Tarımsal Niteliği Korunacak Alan	1074.00
Teknik Altyapı Alanı	19428.53
Ticaret Alanı	455179.26
Trafo Alanı	8714.31
Yerleşik Konut Alanı	2812483.55
Yeşilirmak Nehir	653232.44
Yollar (Taşıt-Yaya)	4991235.36
Yurt Alanı	31413.53
Yüksek Öğretim Tesisi Alanı	156678.75
TOPLAM	16948332.06

5.2.1. İmar Planının Gerçekleşme Durumu

1986 yılında yürürlüğe giren ve 33 yıldır uygulanmakta olan Planın gerçekleşme durumuna bakıldığında plan kararlarının uygulama düzeyinin özellikle belirli alanlarda düşük olduğu görülmektedir. Uygulama düzeyinin düşük olduğu alanlar tek bir noktada toplanmayıp tüm kente dağılmıştır (Anonim, 2016a).

Şekil 5.7: Mer'i İmar Planı Uygulama Durumu (Anonim, 2016a).

5.2.2. Mevcut Nüfus ve İmar Planının Nüfus Özellikleri

Yürürlükteki İmar Planının vermiş olduğu yapılaşma kararlarından hareketle yapılan hesaplamalar neticesinde plan sınırları içerisinde yaklaşık 148.000 kişilik bir nüfusun iskân edilebileceği hesaplanmıştır. Plan nüfusunun yanında mevcut nüfuslar da incelendiğinde

(mahalle nüfusları üzerinden) toplam nüfus 75.233 kişi olmaktadır.

Bu veriler doğrultusunda planın kapasite nüfusuna daimi iskân açısından henüz ulaşılmadığı ileri sürülebilir.

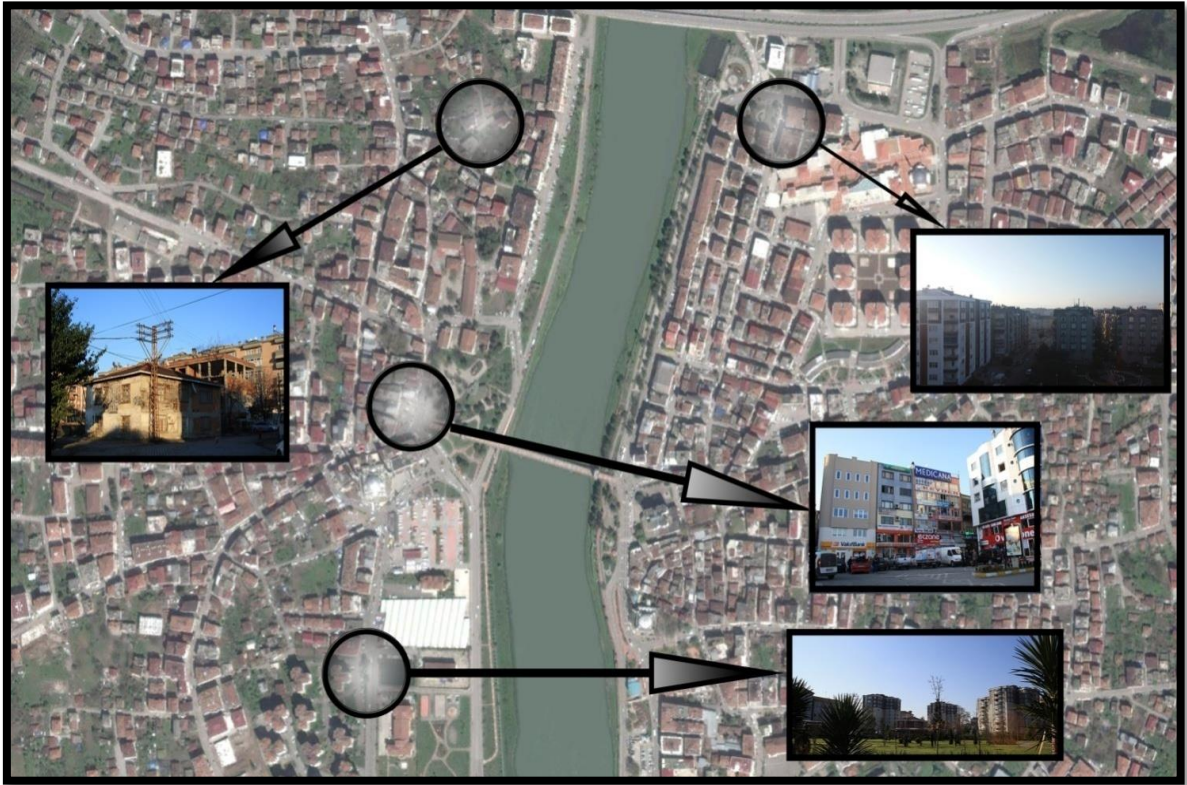
Tablo 5.3: Mahalle Nüfusları (URL-3, 2019).

MAHALLE ADI	NÜFUSU (KİŞİ)
Ali Fuat Başgil Mahallesi	1496
Ataköy Mahallesi	1575
Bafracalı Mahallesi	672
Beylerce Mahallesi	1076
Beyyenice Mahallesi	640
Çay Mahallesi	11705
Cumhuriyet Mahallesi	3121
Gazi Mahallesi	2303
Güneşli Mahallesi	454
Hasbahçe Mahallesi	3594
Helvacalı Mahallesi	741
Kirazbucağı Mahallesi	403
Kirazlıkçay Mahallesi	10794
Kuşhane Mahallesi	592
Orta Mahalle	12608
Sarıcalı Mahallesi	10534
Sefalı Mahallesi	597
Sungurlu Mahallesi	5259
Üçköprü Mahallesi	1899
Umut Mahallesi	1429
Yeşilırmak Mahallesi	3741
TOPLAM	75233

16,5'i) kaplamaktadır (Anonim, 2016a).

Çarşamba şehrinde, ilçe merkezinde olduğu gibi üç farklı konut alanından bahsedilebilir. Bunlardan birincisi şehrin merkezi kısmını oluşturan eski yerleşim alanları ile birlikte 2000 yılından sonra yapılan yeni yüksek katlı yapılaşmalardır. İkincisi, 1990'lı yıllardan itibaren gelişme gösteren kooperatifleşme faaliyetleri sonucu ortaya çıkan yeni ikamet alanlarıdır. Üçüncüsü ise 1980'li yılların başında Yeşilirmak üzerine yapılan Hasan ve Suat Uğurlu Barajlarının yapımı nedeniyle baraj alanında kalan köylerde yaşayan vatandaşların yerleştirilmesiyle ve çevre kırsal alanlardan olan göçlerle kurulan ve daha çok köy yaşantısının hâkim olduğu konut alanlarıdır (Anonim, 2016a).

Şekil 5.9: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Yerleşim Alanları (Anonim, 2016a).

Şehirde, birinci grupta yer alan ikamet alanları Sungurlu, Sarıcalı, Hasbahçe, Çay ve Orta Mahallede daha yoğun olarak gözde çarpmaktadır. Bu mahalleler aynı zamanda 1923 yılında belediye teşkilatı kurulduğundan beri var olan mahallelerdir ve aynı zamanda Çarşamba şehir yerleşmesinin de çekirdeğini oluşturmaktadır. Mahalleler ilk kurulduğunda bu kısımdaki evlerin bahçe içerisinde, çoğunlukla tek katlı evler olduğu tespit edilmiştir. Zaman içerisinde şehir merkezine yakınlık, arazi fiyatlarının yükselmesine sebep olmuştur.

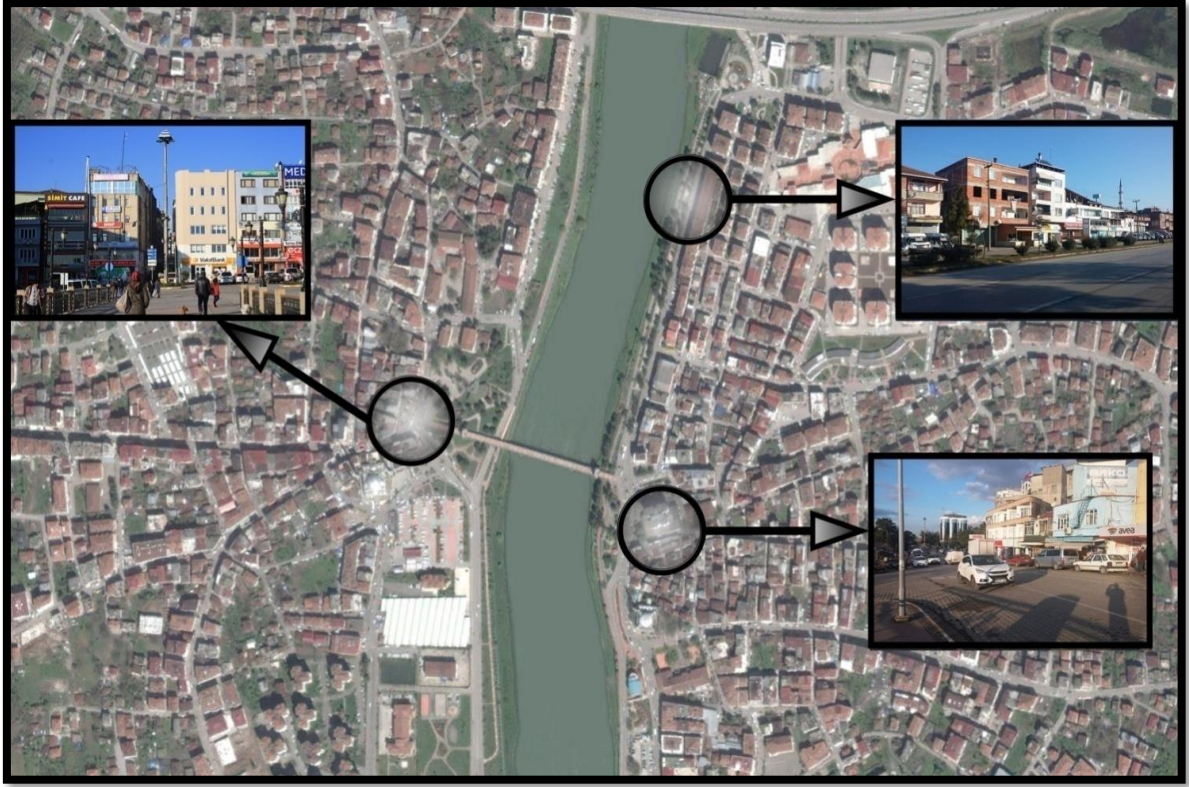
Böylece bu kısımdaki tek katlı, bahçeli, ahşap kargı tuğla dolgu evlerin yerine ve kimi zaman iş ve ticarethaneler kurulmuş, kimi zaman da bu kısımdaki evlerin pek çoğu zaman içerisinde yenilenmiş, betonarme ve çok katlı binalar kurulmuştur. Buradaki evlerin büyük bölümünde alt katlar işyeri olarak ayrılmıştır. Kimi zaman bina sahipleri gelecekte meydana gelebilecek değişimleri de düşünerek evlerinin alt kısımlarını işyeri için ayırmakta, ancak kullanımı bugün için pek ranta tabii olmadığı için bu kısımları depo veya garaj olarak kullanmaktadır (Anonim, 2016a).

İkinci tip konut alanları ise kesin sınırları belirlenememekle birlikte çoğu zaman şehrin iş ve ticaret alanları ile karışmış durumdadır. 1980'li yıllardan sonra gelişmeye başlayan bu yerleşim alanları, daha ziyade kooperatifleşme faaliyetleri ile kurulan binalar şeklindedir. Çoğu zaman şehir merkezinin yakınındaki boş alanların, kimi zaman da müstakil, bahçeli evlerin geri kazanımı yoluyla oluşturulan bu yerleşim alanları, belediyenin imar planına uygun olarak yapılmışlardır. Şehirde modern yapılaşmanın yer aldığı alanlar olarak dikkat çekmektedir (Anonim, 2016a).

Bu şekilde kurulmuş binaları bu grubun esası olarak kabul eder isek dağılımın daha ziyade birinci grup konut alanlarının çevresinde ve ırmak kenarında olduğunu görebiliriz. Bu binaların tamamı betonarme ve çok katlıdır (kimi zaman 10 katlı). Binaların şehre yakın olanlarında, kimi zaman alt katların işyeri olarak ayrıldığını görmek mümkündür. Şehirde konut alanlarının yatay gelişiminin doğuya ve batıya doğru olduğu söylenebilir. Samsun-Ordu Karayolu'nun doğu-batı uzantısında olmasının ve şehir merkezinin hemen yakınından geçmesinin bu gelişmeyi desteklediği öne sürülebilir. Ayrıca şehrin geniş bir delta ovası üzerinde kurulu olması da yerleşme açısından uygun şartları meydana getirmektedir (Anonim, 2016a).

5.2.3.2. Kent Merkezi ve Ticaret Alanları

Faal nüfusun % 20'sinin (2000 yılı verilerine göre) ticaret ve hizmetler sektöründe çalıştığı Çarşamba ilçe merkezinde iş ve ticaret alanları şehrin doğu ve batı yakasında bazı Yunus Emre ve Terme caddeleri ile bu caddelere bağlı sokaklar üzerinde yoğunlaşmıştır. Ticaret fonksiyonuna sahip alanlar mevcut imar planında 45,51 hektar alanı kaplamaktadır (Anonim, 2016a).

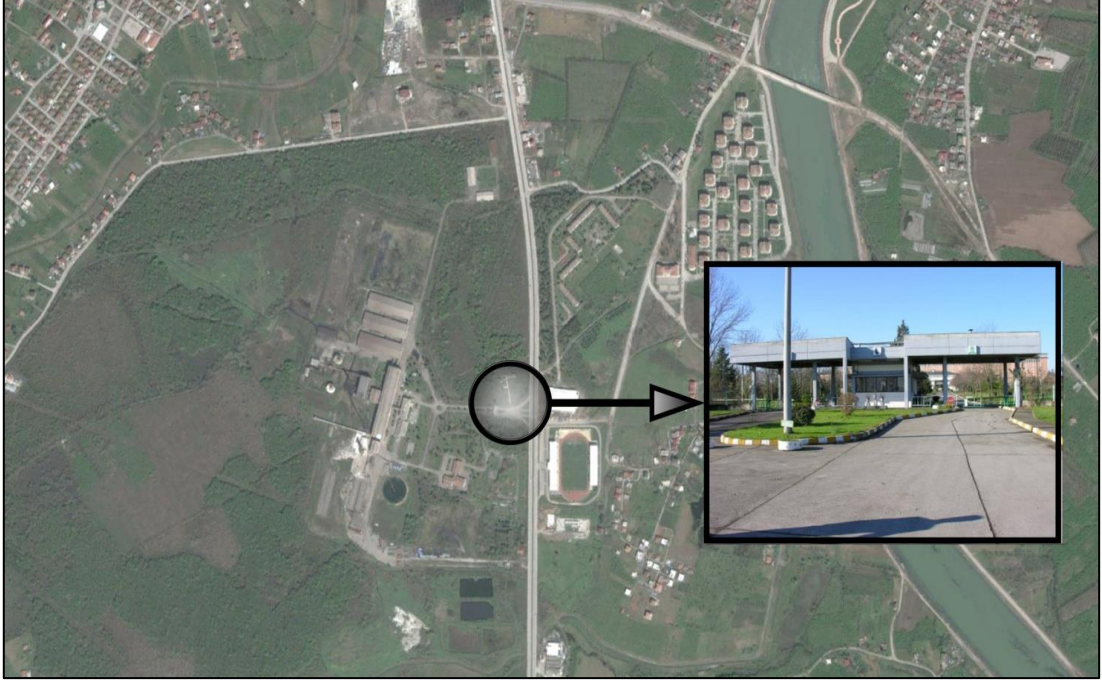

Şekil 5.10: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Ticaret Alanları (Anonim, 2016a).

İlçedeki işyerlerinin büyük bir çoğunluğu gıda maddesi satan ticarete yönelik hizmet veren bakkal ve marketlerden oluşmaktayken bir çoğunluğu da büro ve mesleki hizmet sunan işyerleridir. İş ve ticaret faaliyetlerinin yoğunlaştığı kısımlar aynı zamanda başka fonksiyonlara da hizmet etmektedir. Ticaret faaliyetlerinin sık görüldüğü yerlerde kimi zaman konut alanlarını, kimi zaman resmi daireleri ve park alanlarını yan yana görmekteyiz (Anonim, 2016a).

5.2.3.3. Sanayi Yerleşim Alanları

2000 yılı nüfus sayımına göre Çarşamba ilçesinde faal nüfusun %6'sı sanayi faaliyetlerinde çalışmaktadır. İlçede sanayi faaliyetlerinin büyük çoğunluğunu fındık işleyen fabrikalar meydana getirmektedir. Bununla birlikte şehir merkezine yakın bir konumda Ayvacık karayolu üzerinde şeker fabrikası bulunmaktadır. Tüm bunlarla beraber şehirde, mevcut imar planında sanayi fonksiyonuna ait alanlar 131,26 ha alan (toplam alanın % 7,73'ü) kaplamaktadırlar. Sanayi faaliyetlerinin genel itibariyle belirli bazı kesimlerde toplandıkları dikkati çekmektedir (Anonim, 2016a).

Şekil 5.11: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Şeker Fabrikası (Anonim, 2016a).

İlçede Beylerce Mahallesi'nde Samsun- Ordu karayolu üzerinde 391 adet dükkâna/tesise sahip Küçük Sanayi Sitesi mevcuttur. Toplam alanı 18,71 Ha olan bu sanayi sitesinde motorlu araç tamir ve bakımı, mobilya, metal ve plastik eşya üretimi yapılmaktadır (Anonim, 2016a).

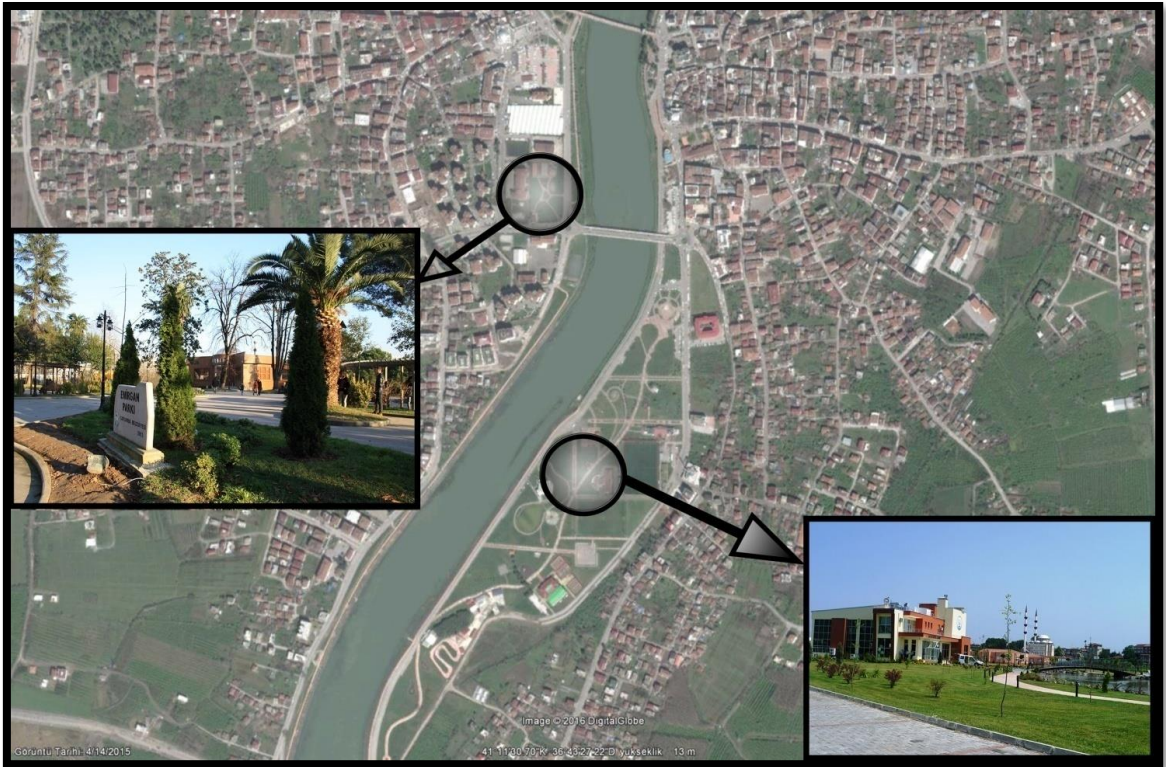

Şekil 5.12: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Küçük Sanayi Sitesi (Anonim, 2016a).

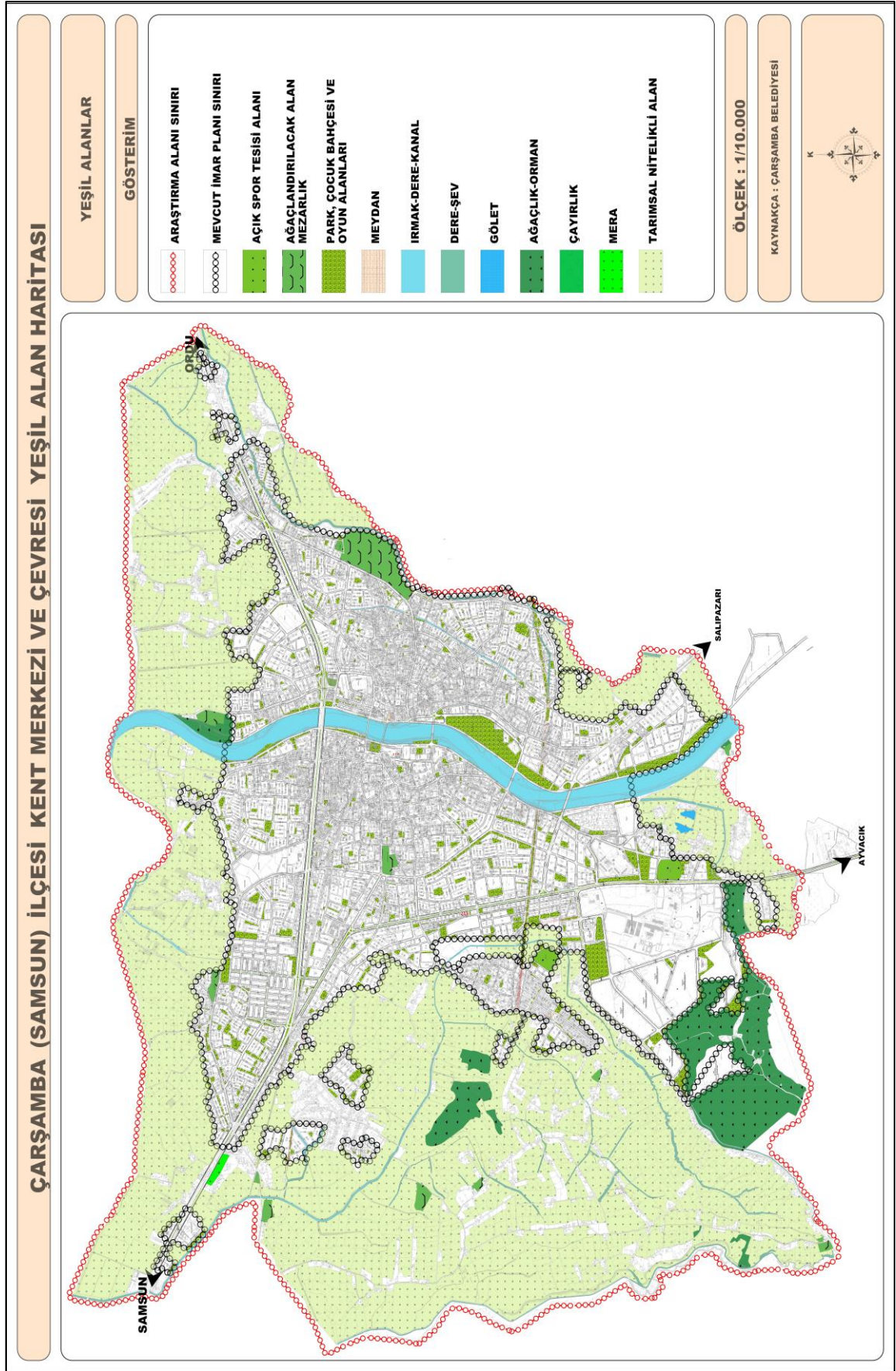
5.2.3.4. Kentsel Yeşil Alanlar

Çarşamba'da fiili durumda yer alan toplam 98,71 ha'lık yeşil alanlar; genelde büyük bölge parkları, rekreasyon alanları ve orta ölçekli parklardan oluşmaktadır. Bu park ve rekreasyon alanlarınının 16.6 ha'lık kısmını Adapark oluşturmaktadır. Çarşamba'da, yıllar itibariyle görülen şehirselleşme ve nüfusta görülen artış yeşil alanlara olan ihtiyacı da artırmıştır. Geniş bir delta ovası üzerinde kurulmasının verdiği avantajla birlikte Çarşamba şehrinde nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte yeşil alanlar bulunmaktadır (Anonim, 2016a).

İlçede bulunan önemli yeşil alanlardan Batı yakada Park Caddesi üzerinde ırmak kıyısında Emirgan Parkı alanı vardır. Park içerisinde çocuk oyun alanları da mevcuttur, doğu yakasında bulunan Ada park içerisinde su öğeleri ve rekreatif-ticaret fonksiyonları bulunmaktadır. Şehir merkezinde fiili olarak kullanımda olan yeşil alanlar küçük parçalar halinde şehir içinde dağılmış durumdadır. Mevcut imar planına göre; açık spor tesis alanı 7,24 ha, ağaçlandırılacak (mezarlık) alan 21,68 ha, park, çocuk bahçesi ve oyun alanları 122,37 ha ve meydanlar 0,35 ha alanı kaplamaktadır (Anonim, 2016a).

Şekil 5.13: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Park Alanları (Anonim, 2016a)

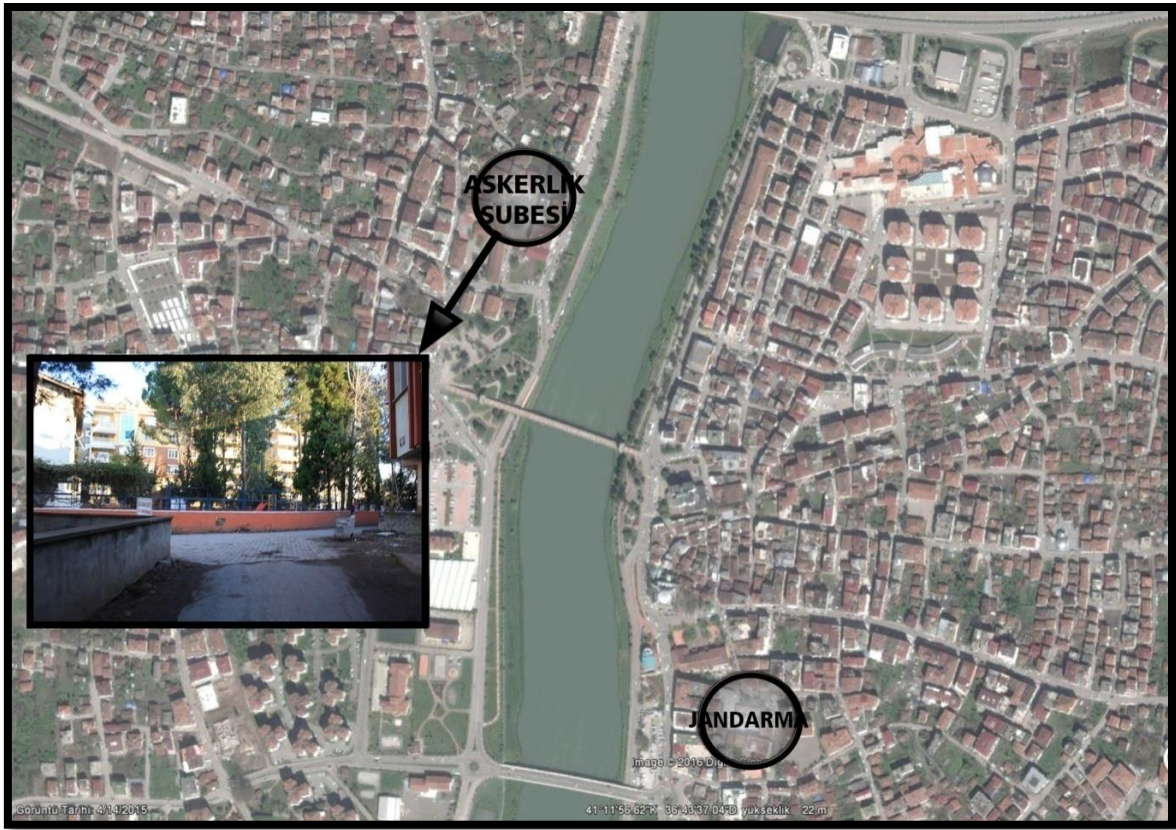
Şekil 5.14: Araştırma Alanı İçerisindeki Yeşil Alanlar.

5.2.3.5. Kentsel Sosyal Donatı Alanları

Çarşamba kent merkezinde 91 adet dini tesis, 36 adet resmi kurum binası, 17 adet sağlık tesisi, 11 adet spor alanı, 1 adet sosyo-kültürel tesis, 69 adet eğitim tesisi (İlkokul, ortaokul, lise, anaokulu, kreş, kolej) ve doğu ve batı yakada bulunan 2 adet üniversite alanı bulunmaktadır (Anonim, 2016a).

5.2.3.6. Askeri Alanlar

Çarşamba ilçesi Sungurlu Mahallesiinde 1 adet askerlik şubesi ve Çay Mahallesiinde bulunan 1 adet Jandarma Karakolu bulunmaktadır (Anonim, 2016a).

Şekil 5.15: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Askeri Alanlar (Anonim, 2016a).

5.2.3.7. Mezarlık Alanı

Çarşamba İlçe Merkezinde 18 adet mezarlık alanı bulunmaktadır. Bunlardan büyük ölçekli şehir mezarlıkları Çay, Sarıcalı ve Sefalı Mahallelerinde bulunan Göğceli ve Sarıcalı ve Sefalı yeni şehir mezarlık alanlarıdır. Göğceli mezarlığı 19 hektar, Sarıcalı mezarlığı 2.54

hektar ve Sefalı yeni şehir mezarlığı ise 11,90 hektar alanı kaplamaktadır. Bunun dışında ilçe merkezinin çevrelerinde yer alan ve ibadet tesisi bahçelerinde bulunan küçük ölçekli mezarlıklardır (Anonim, 2016a).

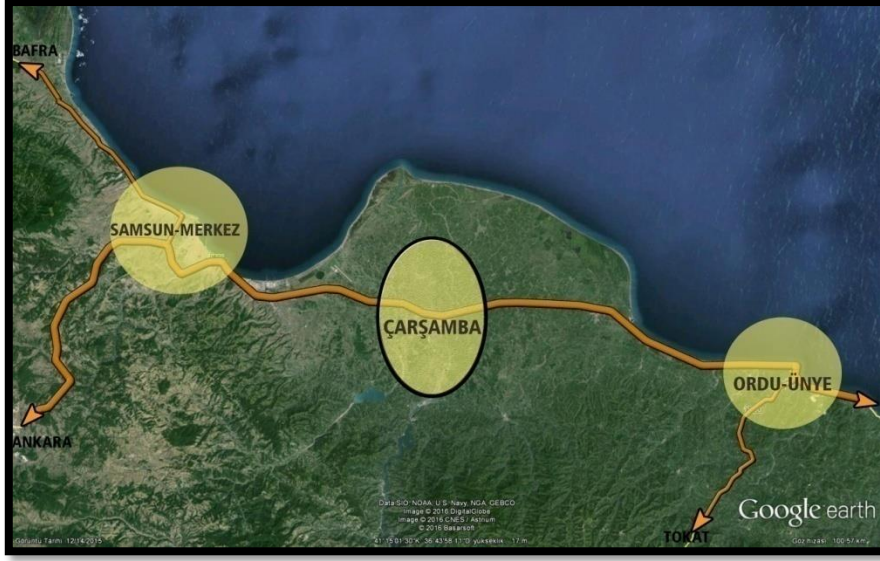

Şekil 5.16: Çarşamba İlçe Merkezinde Bulunan Mezarlık Alanları (Anonim, 2016a).

5.2.3.8. Kentsel Ulaşım ve Teknik Altyapı

Kentsel Ulaşım

Çarşamba İlçesinin ana ulaşım bağlantısı karayoludur. İlçeden E70 Karayolu geçmektedir. Bu karayolu ilçeyi doğu yönünde Ordu İli'ne, batı yönde ise Samsun İl Merkezi'ne bağlamaktadır. Çarşamba ilçesi, Samsun il merkezine 36 km, Ordu iline 112 km uzaklıktadır (Anonim, 2016a).

Şekil 5.17: Çarşamba İlçesinin Yakın Merkezlere Uzaklıkları (Anonim, 2016a)

Elektrik Dağıtım Hatları

Çarşamba ilçesinde TEİAŞ'ne ait 154kV Çarşamba-Ünye EİH geçmektedir. İlçede YEDAŞ (Yeşilirmak Elektrik Dağıtım A.Ş.) koordinatörlüğü sorumluluğu altında Enerji iletim hatları ve trafo alanları bulunmaktadır (Anonim, 2016a).

Doğalgaz Dağıtım Hatları

BOTAŞ'a ait yüksek basınçlı (75 bar), 12 inch Çarşamba-Fatsa Doğal Gaz Boru Hattı geçmekte ve bu alanda aynı boru hattı üzerinde Çarşamba Hat Vanası İstasyonu ve Aksa Ordu Giresun Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.'ne ait Çarşamba RM/A İstasyonu mevcuttur. BOTAŞ Çarşamba Şube Müdürlüğü sorumluluk sahasında bulunan, ilçe sınırları içerisinden geçen yüksek basınçlı doğalgaz boru hatları ve sabit tesislerin güzergâhları kadastro paftalarına işlenmiş durumdadır (Anonim, 2016a).

Kanalizasyon Şebekesi

Çarşamba İlçe Belediyesi'nin yapmış olduğu altyapı çalışmaları ile kanalizasyon şebekesi, yağmursuyu hatları ve parsel bağlantıları yapılmıştır. 2004 yılından bugüne kadar 81 km ilave şebeke yapılmıştır. 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra su ve kanalizasyon idaresi Samsun Büyükşehir Belediyesi sorumluluk alanına geçmiştir (Anonim, 2016a).

Katı Atık Bertaraf ve Depolama Alanları

Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri Belediyeler Birliği tarafından Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan alınan hibe ile yapılarak 2010 yılı haziran ayında işletmeye açılmıştır. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'nin işletmeye açılmasıyla Çarşamba bölgesindeki katı atıkların bertarafı sağlanmaktadır (Anonim, 2016a).

Tesisin inşa edilmesi ile birlikte Çarşamba ilçesi haricinde Salıpazarı ve Ayvacık ilçelerindeki evsel katı atıklarda bu tesiste bertaraf edilmektedir (Anonim, 2016a).

BÖLÜM 6

SAMSUN ÇARŞAMBA'DA KENTSEL PEYZAJ PLANLAMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLEN ALANLAR

Bu bölümde Samsun İli Çarşamba ilçesinde kentsel peyzaj planlama bağlamında önem içeren, şehirde yaşayan halkın rekreatif, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hayata geçirilen proje alanlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

6.1. Adapark Rekreasyon Alanı

İlçenin Karadeniz Sahil Yolu köprüsünden başlayıp güneye doğru Yeşilirmak boyunca ilçe merkezine doğru her iki yakadaki yaklaşık 500 dönüm alanı kapsayan bölgede; nehir kıyısında yürüyüş yolları, çocuk oyun alanları, spor alanları ve tesisleri, kafeteryalar, sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenebileceği meydanlar ve ilçe mimarisine özgün nitelikte yapıların yapıldığı Çarşamba Belediyesi tarafından yapılan çalışmaları kapsamaktadır.

Şekil 6.1: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Uydu Görüntüsü

Bu yapıların bulunduğu alanlar başlıklar halinde;

- Yeşilirmak Kıyı Düzenlemesi ve Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı
- Abdullahpaşa Meydanı ve Otoparkı
- Emirgan Parkı
- Gülhane Parkı
- Batıyaka Sahil Yolu
- Yıldıray Çınar Sahil Yolu
- Ali Fuad Başgil Köprüsü
- Adapark I.Etap Rekreasyon Alanı

olarak kentsel tasarım alanlarını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında Yeşilirmak kıyısındaki eski Salıpazarı Minibüs durağı ile eski otobüs terminali ve bunlara bağlı olarak gelişigüzel yerleşen işyerleri yıkılmıştır (URL-4, 2019).

Şekil 6.2: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Fotoğraf (URL-4, 2019).

Şekil 6.3: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Fotoğraf (URL-4, 2019).

Bu çalışmalar ile birlikte ilçenin doğal güzelliklerinin ortaya çıkarılması ve şehir kimliğinin oluşturulması hedeflenmiş olup, Adapark Rekreasyon Alanı ilçe merkezinde, köylerinde, beldelerinde ve çevre il ve ilçelerde yaşayan gencinden yaşlısına kadınından erkeğine yaklaşık olarak 1 milyon nüfusa hitap etmektedir (URL-4, 2019).

Şekil 6.4: Adapark Rekreasyon Alanına Ait Fotoğraf (URL-4, 2019).

6.2. Yeşilirmak Kıyı Düzenleme Çalışmaları

Kıyı düzenleme çalışmaları ile ilçenin kuzey bölgesi Samsun-Ordu Karayolu Köprüsü'nden ilçenin güney bölgesi TOKİ toplu konutları boyunca Yeşilirmak kenarında 5 km uzunluğundaki hat üzerinde kıyıda imar planındaki araç yolları ve yaya yolu düzenlemeleri yapılmıştır. Çarşamba'da yaşayan nüfusun Yeşilirmak nehrinin ilçeye kattığı değer ile birlikte yaşaması sağlanmıştır (URL-5, 2019).

Yeşilirmak'ın kıyısı boyunca rekreasyon alanları ve sahil yürüyüş yolu çalışmaları yapılmış olup, kafe, seyir terasları, dinlenme ve oturma terasları, çocuk oyun parkları ile kameryeler yer almaktadır (URL-5, 2019).

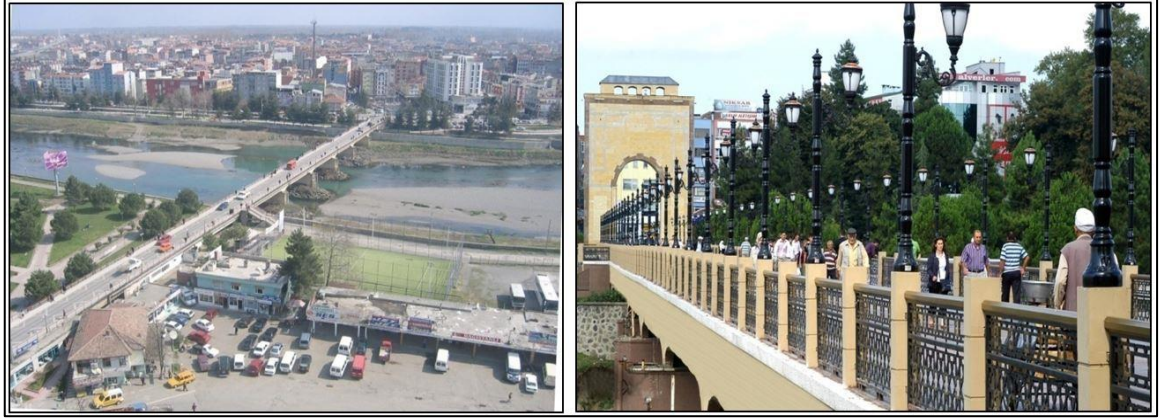
Şekil 6.5: Yeşilirmak Kıyı Düzenlemesi Yapılan Alana Ait Fotoğraf (URL-5, 2019).

Şekil 6.6: Yeşilirmak Kıyı Düzenlemesi Yapılan Alana Ait Fotoğraf (URL-5, 2019).

6.3. Tarihi Köprü Yayalaştırma Projesi

Cumhuriyetimizin ilk köprülerinden olan Tarihi Şehir içi köprüsü ise yenileme çalışması yapılarak sadece yayaların kullanımına açılmıştır (URL-5, 2019).

Şekil 6.7: Tarihi Köprüye Ait Eski ve Yeni Durumu Gösteren Fotoğraf (URL-5, 2019).

Şekil 6.8: Tarihi Köprüye Ait Fotoğraf (URL-5, 2019).

Ayrıca ilçenin Sungurlu Mahallesi ile Orta Mahallesi'ni birbirine bağlayan ve doğu yaka ile batı yakanın ulaşım mesafesini kısaltan köprü 164 metre açıklıkta ve 15 metre genişlikte, 35 metre taşıyıcı ayak yüksekliğinde çelik yapı kullanılarak 2018 yılı sonunda yapımı tamamlanarak hizmete açılmıştır (URL-5, 2019).

Şekil 6.9: Yeni Şehir Köprüsüne Ait Görüntüler (URL-5, 2019).

6.4. Abdullahpaşa Meydanı ve Otoparkı

Sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştirebileceği çevre düzenlemesi ve peyzaj çalışmaları kapsamında; içerisinde en başta meydan olmak üzere, 300 araç kapasiteli otopark alanı, yolların ve yeşil alanların düzenlemesi yapılmıştır (URL-5, 2019).

Şekil 6.10: Meydana Ait Eski ve Yeni Durumu Gösteren Fotoğraf (URL-5, 2019).

6.5. Adapark Ömer Sırtkaya Parkı

Adapark Rekreasyon Alanı ikinci etap çalışmaları kapsamında Yeşilirmak kıyısında Ömer Sırtkaya Parkı, yaklaşık 20.000 m² yüzölçüme sahiptir (URL-5, 2019).

Park alanı içerisinde yeme-içme alanları, bisiklet ve yaya yolu, engelli çocuklar için oyun alanları ile çocuk oyun alanları ve spor aletleri grubu yer almaktadır (URL-5, 2019).

Şekil 6.11: Park Alanına Ait Fotoğraf (URL-5, 2019).

6.6. Vefa Alışveriş ve Yaşam Merkezi

İlçede yapımı tamamlanan ilk alışveriş ve yaşam merkezi olan Vefa AVM'de; kapalı ve açık otopark, alışveriş, eğlence, sinema, kafe ve fast food bölümleri bulunmaktadır. Birçok sosyal-kültürel etkinliklerinde gerçekleştirildiği Vefa Alışveriş ve Yaşam Merkezi,

Çarşamba'nın yanı sıra çevre il ve ilçelerden de ziyaretçi akınına uğramaktadır (URL-5, 2019).

Şekil 6.12: Vefa Alışveriş ve Yaşam Merkezi (URL-5, 2019).

6.7. Millet Bahçesi/Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı

Adapark Rekreasyon Alanı projesinin bir sonraki etabı olan Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı; Çarşamba kent merkezine ve Adapark Rekreasyon Alanına yaklaşık 7 km uzaklıkta bulunmakta olup, 40 hektar alana sahiptir (URL-6, 2019).

Proje ile doğal yaşam ve çevrenin korunması, bölgede yaşayan insanların bu bölgedeki doğal çevre güzelliklerinin farkındalığının artırılması, sosyal yaşamın kalitesinin artırılması, kirlilik ve atıklarla mücadele ile birlikte bölgenin çevresindeki il ve ilçelere hizmet veren doğal yaşam alanlarının oluşturulması, insanların gezmesi, eğlenmesi veya dinlenmesi amaçlanmıştır (URL-6, 2019).

Millet Bahçesi/Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı; şehir hayatı ve gürültüsünden uzak, doğa ile baş başa, su, yeşil alan ve yabani hayatın bir arada bulunabileceği, bulunduğu bölgenin en büyük tabiat ve bölge parkı niteliğini üstlenen bir projedir (URL-6, 2019).

Doğal yaşam parkında; yöresel mimariye uygun konaklama birimleri, kamp ve eğlence alanı, kano ve kürekçilik yarış parkuru, sandal ile gezi yolu, atlı binicilik tesisi, okçuluk tesisi, balık tutma ve yürüyüş terasları, golf, futbol ve basketbol spor alanı, çocuk oyun parkları, yerel yiyecek satış üniteleri, piknik ve mesire alanları, uçurtma alanı, çiftlik turizmi tesisleri (büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları), otantik/yöreye özgün dinlenme tesisleri, mimarisi tarihi dokuya uygun olarak projelendirilen camii, Çarşamba Sokağı; yöreye özgün el sanatları yapım-satış üniteleri, tarihi çeşme, doğal taş yürüyüş alanları ve meydanı, akülü araç gezi yolu ve göleti ile bölgenin çevresel yapısına zenginlik katan insan-doğa, fauna-flora dengesine katkı sağlayacak peyzaj ve botanik alanları, sosyal tesisleri bulunmakta olup, Yeşilirmak bölgesini pozitif anlamda etkileyen bir projedir (URL-6, 2019).

Şekil 6.13: Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkına Ait Uydu Görüntüsü.

Şekil 6.14: Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkına Ait Fotoğraf (URL-6, 2019).

Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı projesinde bulunan yapılardan Camii, Çarşamba Konağı, Çay Ocağı, Çarşamba Sokağı ve ahır projeleri 2018 yılı içerisinde plan çerçevesinde tamamlanmıştır (URL-6, 2019).

Şekil 6.15: Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkına Ait Fotoğraf (URL-6, 2019).

Tarihi Çarşamba Sokağı ve Meydan:

Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkında, Çarşamba Sokağı / Yöresel Ürünler Çarşısı öne çıkıyor. Çarşamba'ya özgü sepet örme, süpürge dikme, Çarşamba ayakkabısı yapımı, demir ve bakır işçiliği gibi el sanatlarının, yöresel ürün ve değerlerin sergilendiği bir tarihi Çarşamba sokağı ve meydanı inşa edilmiştir (URL-6, 2019).

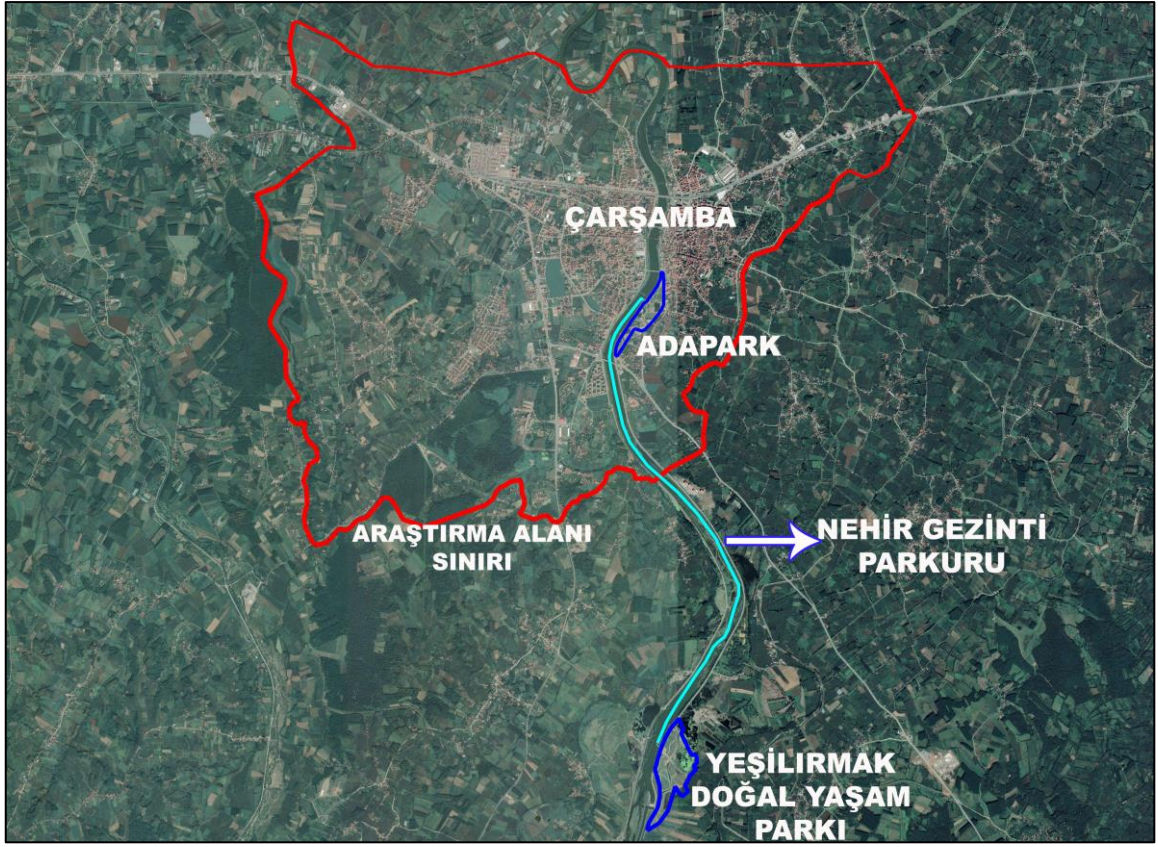

Şekil 6.16: Tarihi Çarşamba Sokağına Ait Fotoğraf (URL-6, 2019).

6.8. Nehir Gezinti Parkuru

Devlet Su İşleri 7.Bölge Müdürlüğü tarafından taşkın koruma sedde imalatları tamamlanan proje kapsamında; Millet Bahçesi/Yeşilırmak Doğal Yaşam Parkı ile Adapark Rekreasyon Alanını ve şehir merkezini birbirine bağlayan bölgede nehrin belirli bölümlerinde yatak düzenlemesi ve beraberinde şehir merkezinde Yeşilırmak üzerinde savaklama çalışması yapılarak oluşturulan setlerle su tutularak bir gezinti parkuru oluşturulmuştur (Anonim, 2018a).

2018 yılı içerisinde ilk gezi seferi denemeleri gerçekleştirilerek hizmete açılmıştır. Oluşturulan 7 km.'lik bu gezinti parkurunun başlangıç noktası Adapark Rekreasyon Alanı ve varış noktası ise Millet Bahçesi/Yeşilırmak Doğal Yaşam Parkı'dır (Anonim, 2018a).

Şekil 6.17: Nehir Gezinti Parkuru Güzergâhı

Şekil 6.18: Yeşilirmak Nehri Üzerinde Sefer Yapılan Nehir Gezi Teknesi (Anonim, 2018a).

BÖLÜM 7

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

7.1. Sonuçlar

“Samsun-Çarşamba’da Mekânsal Planlama Sürecinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından İrdelenmesi” araştırma konusu kapsamında, araştırma alanına ilişkin coğrafi konum, tarihsel ve mekânsal gelişim süreci, üst ölçekli bölge planları ve mer’i uygulama imar planı, demografik yapı gibi verilerden yararlanılarak planlama süreci kentsel peyzaj planlama ilkeleri açısından ele alınarak incelenmiştir. Elde edilen verilerin inceleme ve analiz edilmesiyle birlikte araştırma sonucunda Çarşamba kent merkezi ve yakın çevresinin planlama sürecine katkı vermesi amacıyla; kentsel peyzaj açısından planlama önerilerinin belirlenmesi, mevcut açık ve yeşil alan durumunun iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik kapsamlı bir irdeleme yapılmıştır.

Araştırma konusu kapsamında mekânsal planlama sürecine ilişkin yapılan incelemede Çarşamba kent merkezine ilişkin yürürlükte bulunan mer’i uygulama imar planının 09.05.1986 tarihinde onaylandığı ve Çarşamba Belediye Başkanlığınca Revizyon-İlave İmar Planı yapımı ile ilgili çalışmalar başlatıldığı tespit edilmiştir. Planlama sınırları Ali Fuat Başgil, Bafracalı, Beylerce, Beyyenice, Cumhuriyet, Çay, Gazi, Hasbahçe, Helvacalı, Kirazbucağı, Kirazlıkçay, Orta, Sarıcalı, Sefalı, Sungurlu, Umut, Üçköprü ve Yeşilirmak mahallelerini kapsamaktadır.

Çarşamba ilçesi sınırları dâhilinde kalan ve mer’i imar planının bütününe kapsayan planlama alanında 1986 yılında onaylanan mer’i imar planının revize edilmesi ve yeni plan kararlarının üretilmesi temel olarak üç ana gerekçe üzerinde şekillendirilmiştir (Anonim, 2016a).

Bu temel gerekçelerden ilki, mer’i imar planının projeksiyon ömrünü ve sürecini tamamlamış olmasıdır. Zira kentin yürürlükteki imar planının onama tarihi 1986 yılıdır. Onama sürecinden bugüne kadar geçen 33 sene boyunca plan üzerinde kapsamlı bir revizyona gidilmemiş, planlama süreci kısmi ilave imar planları ve plan değişiklikleri yolu

ile yürütülmeye çalışılmıştır. Söz konusu bu durum Çarşamba gibi iç ve dış dinamiklerin güçlü olduğu, sürekli bir gelişme eğilimi gösteren, kentsel gelişme süreci içerisinde yer alan tüm aktörlerin aktif olarak mekân üretim sistematiği içinde yer aldığı bir kent açısından son derece sorunlu bir yapıyı ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlu yapı ise çağın değişen koşulları doğrultusunda kentsel gelişime yön verecek temel kararların alınamadığı, kentsel ihtiyaçların ve artan nüfusun sosyal ve mekânsal ihtiyaçlarının karşılanamadığı bir dizi problemi bünyesinde barındırırken, yürürlükte bir imar planı bulunmasına rağmen düzensiz, sağlıksız ve plansız bir gelişmenin yaşanmasına neden olmuştur (Anonim, 2016a).

Bu temel sorun beraberinde ikinci bir sorunu da doğurmuş ve mevcut imar planının onlarca plan tadilatları ile değiştirilmesini, mevcut planın yapılaşma gereksinimlerine yanıt vermemesi nedeniyle sürekli plan değişikliği taleplerinin oluşmasını ve bu süreçler sonucunda kentin sağlıklı ve bütüncül yapılaşmasının sağlanamamasını da beraberinde getirmiştir (Anonim, 2016a).

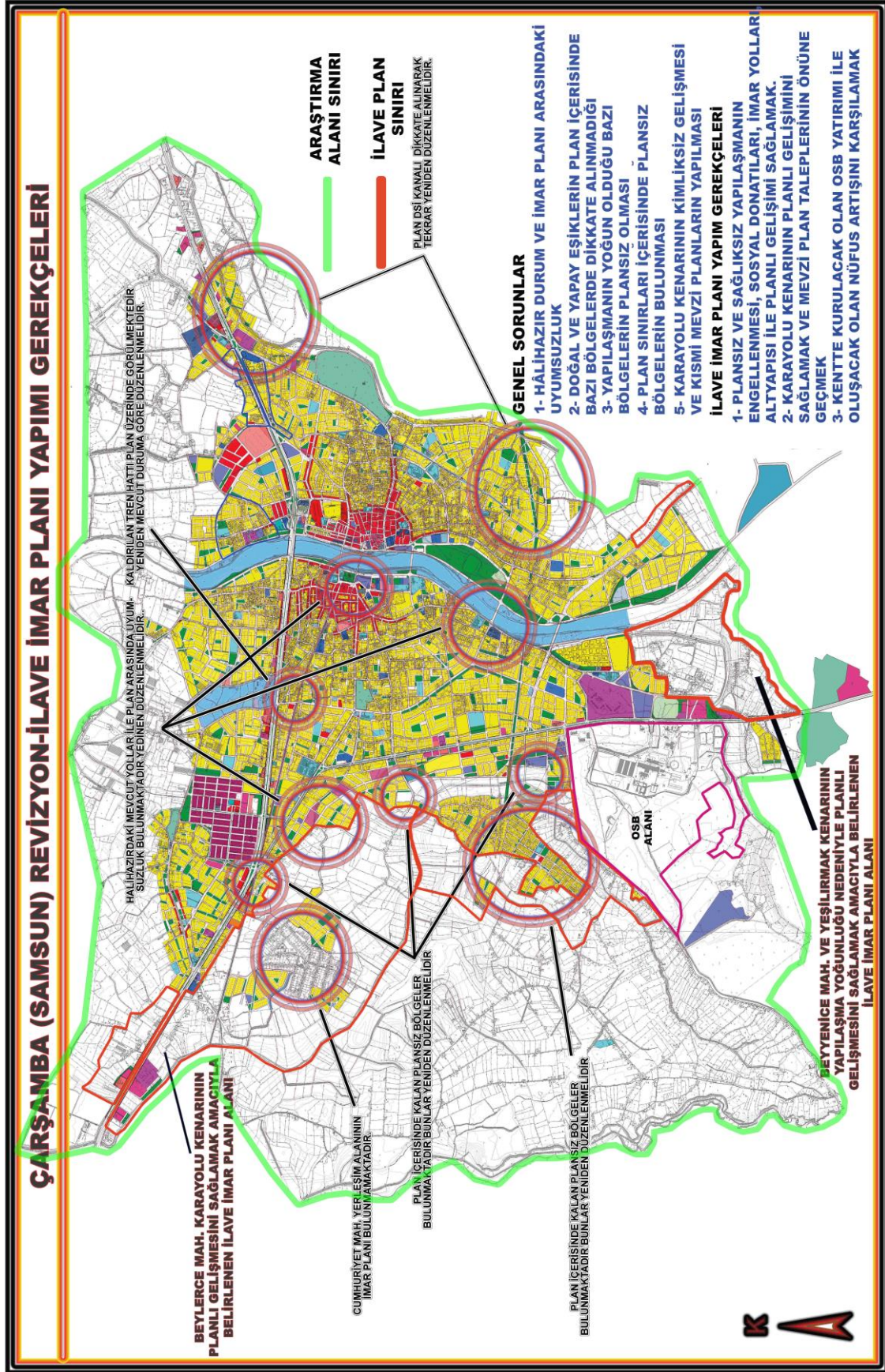
Mer'i imar planının kentsel gelişme hızından geride kalması kadastral yapı, hâlihazır durum ve imar planı arasındaki uyumsuzluk sorunu olarak tanımlanabilecek üçüncü bir sorunu da gündeme getirmiştir. Kentte yıllar boyunca süregiden ve planın ihtiyaçlara cevap vermemesi nedeniyle kendiliğinden gerçekleşen parçalı ve parsel bazında imar uygulamaları sonucunda ortaya çıkan yapı ile imar planı arasında yapılaşmaya engel olmaya kadar varan uyumsuzluklar ortaya çıkmıştır. Öte yandan yine mer'i imar planı hâlihazır durumdaki gerek kentsel alan kullanımları gerekse de özellikle ulaşım alanında olmak üzere kentsel altyapı arasında da ciddi sorunlar vardır. Tariflenen bu durumun, planın uygulanmasını güçleştirdiği belediyesince teyit edilmiş ve söz konusu aykırılıkların parçacıl müdahalelerle düzeltilemeyeceği kanaatine varılmıştır (Anonim, 2016a).

Bu bakımdan; Çarşamba Kenti sınırlarında Revizyon-İlave İmar Planı yapılmasında kararları üzerinde belirleyici etkisi olan ve planı biçimlendiren faktörler şekil 7.1 de görüldüğü üzere başlıklar halinde şu şekildedir (Anonim, 2016a);

- Mer'i imar planının kentsel gelişme hızını yakalayamaması ile birlikte gerçekleşen aykırı yapılaşma süreci sonucu ortaya çıkan düzensiz, sağlıksız ve plansız gelişme süreci

- Mevcut Planın çok değiştirilmiş olması ve bu haliyle kentin ihtiyaçlarına cevap verememesi
- Kadastral yapı, Hâlihazır Durum ve Mer'i İmar Planları arasındaki uyumsuzluklar

Şekil 7.1: Revizyon-İlave İmar Planı Yapım Gerekçelerini Gösteren Harita (Anonim, 2016a).

Bu temel gerekçelerle birlikte imar planının revize edilmesini zorunlu kılan ikincil sorunlar ise şu şekildedir (Anonim, 2016a);

- Mekânsal gelişmenin bir sonucu olarak; altyapı, kentsel ve sosyal donatı, yeşil alan vb. alan kullanımı ihtiyacının doğması,
- İmar uygulamaları neticesinde çok küçük parsellerden oluşmuş mülkiyet deseni,
- Samsun Trabzon ulaşımını sağlayan E 70 Devlet Karayolu ve çevresinde yapılaşmanın son derece düzensiz ve kimliksiz olması,
- Konut ihtiyacını karşılamak amaçlı plansız ve ruhsatsız yapılaşmaların görülmesi,
- Kentte sosyal aktivite alanlarının yetersiz ve kentlilerin sosyal yaşama katılma alanlarının kısıtlı olması,
- Yerleşimin ana ulaşım bağlantılarının iyi durumda olmasına rağmen kent içi ulaşım bağlantılarının fiziki kalite, yol sistematığı ile kademelenme açısından oldukça yetersiz durumda olması,
- Parçalı, parsel bazında planlama uygulamalarından kaynaklanan sorunlar,
- Yakın dönemde yapılan plan değişiklikleri, revizyonları ve ilavelerinde kentin fiziksel, sosyal, hukuksal ve ekonomik özellikleri ile bir bütün olarak ele alınmamasından kaynaklanan sorunlar.

Planlama alanına ilişkin olanaklar ise şu şekildedir (Anonim, 2016a);

- Kentin coğrafik konumundan ötürü gelişme potansiyelinin çok yüksek olması,
- Samsun – Trabzon Devlet Karayolu üzerinde bulunması, demiryolu bağlantısının olması, havaalanının İlçe sınırları içerisinde yer alması nedenleriyle güçlü ulaşım altyapısına sahip olması,
- Bu güçlü ulaşım bağlantılarının Yerleşmeyi kendi hinterlandının bölgesel merkezi konumuna getirmesi,
- Kentin sadece kendi sınırları içerisine değil ciddi anlamda önemli bir bölgeye hizmet vermesi,
- Bu hizmet merkezi olması durumunun kentin ticari ve hizmet sektöründe kolaylıkla gelişmesini sağlayabilecek olması,
- Kentte Ondokuz Mayıs Üniversitesinin bir yerleşkesinin bulunması ve öğrenci nüfusunun yüksek olması,
- Kentin geniş ve verimli tarım arazileri ile çevrili olması sonucu tarım ürünlerinin

işlenmesine dönük sanayi faaliyetlerinin kentte yer alması,

- Yeşilirmak gibi önemli bir su varlığının, kentte gerek görsel – estetik değerler yaratması gerekse de mikroklimatik etki oluşturarak kentin yaşanabilir kılınması üzerinde olumlu tesirde bulunması,

- Kentte inşaat sektörünün sürekli ivmelenen bir eğilim göstermesi (Anonim, 2016a),

Temel belirleyicisi yukarıda sıralanan faktörler olan revizyon-ilave imar planı kapsamında analizlerden elde edilen veriler, saha çalışmalarında yapılan tespitler, yüzyüze gerçekleştirilen görüşmeler ve kurum görüşleri irdelenerek bir sentez değerlendirilmesine gidilmiştir. (Şekil 7.2) Bu irdellemeler bir eşik sentezi üzerinde; eşikleri doğal ve yapay olarak iki ana grupta toplayıp, kentsel gelişimi ve yerleşik alandaki müdahaleleri belirleyebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir (Anonim, 2016a).

Bu kapsamda yapılan analizler neticesinde Doğal eşikler sırasıyla şu şekildedir (Anonim, 2016a);

- Yeşilirmak Yatağı ile birlikte DSİ tarafından kurum görüşü ile belirlenmiş olan diğer dere yatakları ve kanallar
- DSİ Sulama sahaları
- Tarım arazileri

Söz konusu bu doğal eşikler planlama sürecinde plan kararlarına doğrudan etki eden ve planı yönlendiren eşikler olarak değerlendirilmiştir. Zira söz konusu eşikler kesinlikle yapılaşmaya konu edilmemesi gereken, planlama sürecinde konumuna göre plan dışı alan kullanımlarına dönük plan kararların üretileceği alanlardır (Anonim, 2016a).

Bir başka doğal eşik olabilecek olan jeolojik yapı ise bu yapı ile ilgili olan etüt raporlarının incelenmesi neticesinde, raporda jeolojik açıdan yerleşime uygun olmayan alan bulunmaması nedeniyle bir eşik olarak ele alınmamıştır (Anonim, 2016a).

Planlama alanında yer alan yapay eşikler ise (Anonim, 2016a);

- Samsun – Trabzon bağlantısını sağlayan E-70 Devlet Karayolu

- Enerji İletim hatları (yüksek gerilime sahip)
- Tescilli Yapılar
- Yapılaşmasını tamamlamış kentsel yerleşik doku
- BOTAŞ Boru Hattı
- Çarşamba Havaalanı Mania Planı
- Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alan Sınırları

Çarşamba kent merkezine ilişkin yürürlükte olan 1986 onanlı mer'î imar planı üzerinde yapılan incelemede alan kullanım verilerine göre; park, çocuk bahçesi ve oyun alanlarının % 7,22 oranla 122,37 hektar, ağaçlandırılacak alanlar (mezarlık alanları) % 1,28 oranla 21,68 hektar, açık spor tesis alanlarının % 0,42 oranla 7,24 hektar yüzölçümüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra % 39 oranla konut alanları (gelişme konut alanı 381,10 ha - yerleşik konut alanı 281,24 ha) 662,35 hektar, ticaret alanlarının % 2,68 oranla 45,51 hektar yüzölçümüne sahip olduğu tespit edilmiştir.

Samsun Çarşamba ilçesinde toplamda 143 adet mahalle bulunmakta olup, kent merkezi ve çevresinde Ali Fuat Başgil, Bafracalı, Beylerce, Beyyenice, Cumhuriyet, Çay, Gazi, Hasbahçe, Helvacalı, Kirazbucağı, Kirazlıkçay, Orta, Sarıcalı, Sefalı, Sungurlu, Umut, Üçköprü ve Yeşilirmak mahalleleri bulunmaktadır. Kent merkezinde bulunan bu mahalleler peyzaj özellikleri açısından inceleme yapıldığında kentsel karakter, diğer mahallelerin büyük çoğunluğu ise kırsal karakter özelliği taşıdığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, Çarşamba kenti araştırma alanının açık ve yeşil alan varlığı incelendiğinde kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarı mevcut imar planı toplam nüfusu olan 148.000 kişi nüfusa göre 7 m² olarak belirlenmiştir. Kent merkezinde bulunan mahallelerin toplamına bakıldığında fiili durumda 987100,00 m² (98,71 ha) açık yeşil alan bulunmaktadır. (Tablo 7.1) Herhangi bir aktif yeşil alan türüne sahip olmayan merkez mahalle bulunmamaktadır. Ancak belirli bölgelerde yeşil alan varlığı yüzölçümünün yüksek olmasının sebebi de kent merkezinde Yeşilirmak nehrinin varlığı ile çevresinde yapılan bölge parklarının bulunmasından kaynaklanmaktadır. Kentte kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarının Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde belirlenen 10 m²/kişi standardına göre yeterli olmadığı görülmektedir. Bunun en büyük nedeninin Çarşamba ilçesindeki kentsel nüfus artışı ve sağlıksız/düzensiz yapılaşma olduğu düşünülmektedir.

Revizyon-İlave İmar Planı'nın yapılmasındaki en önemli gerekçelerden birisi de açık ve yeşil alanların yetersizliğinin ve kentsel-sosyal donatı alanlarının eksiliğinin tespit edilmesidir.

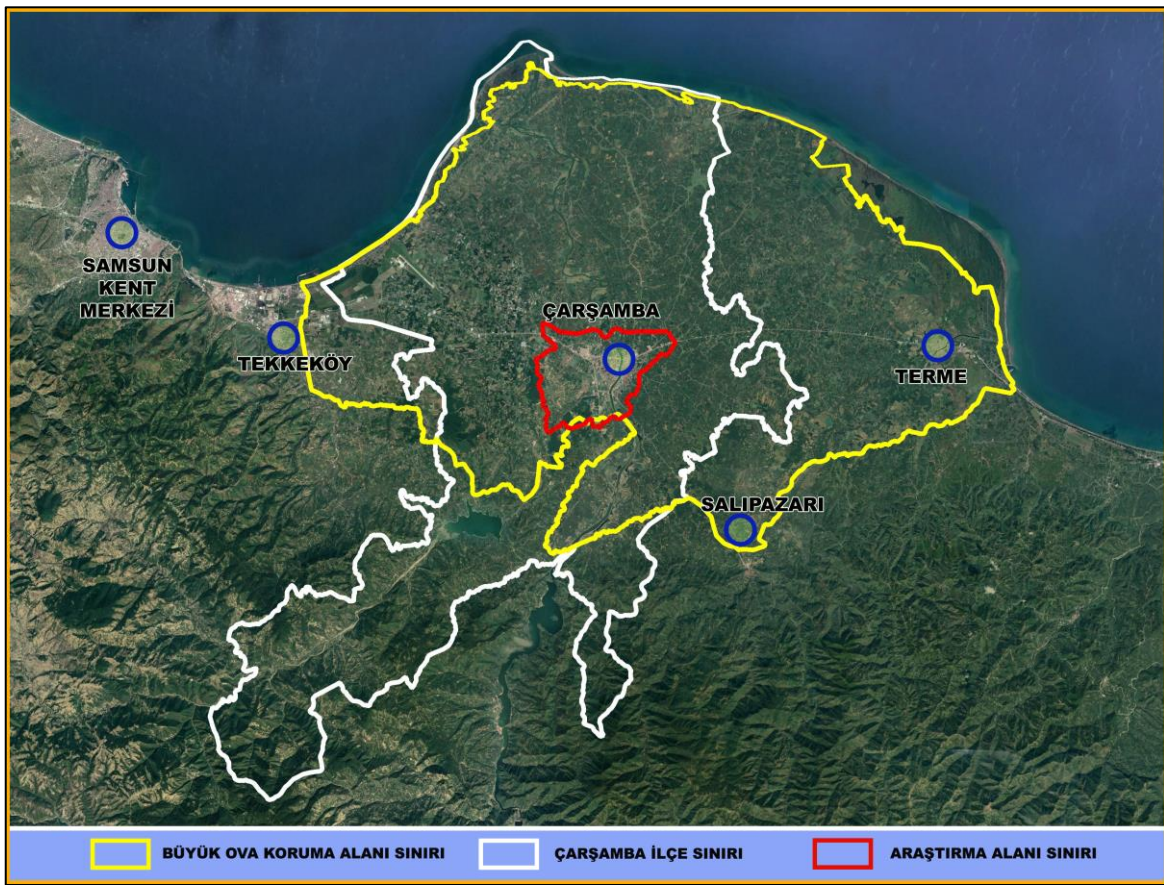
Tablo 7.1: Fiili Durumdaki Park Alanları Yüzölçümü (Anonim, 2018b).

Sıra No	Park-Mezarlık Adı/Mevkii	Mahallesi	Statüsü	Alanı (m ²)
1	Ömer Sırtkaya Parkı	Çay	Kent Parkı (Mesire Alanı)	20000,00
2	Şehit Hakan Altıkatoğlu Parkı	Gazi	Mahalle Parkı	3290,00
3	Bulutoğlu yanı	Orta	Mahalle Parkı	1690,00
4	Bulvar Otobüs Durağı yanı	Orta	Kent Parkı	190,00
5	Demirli Garajı yanı	Orta	Mahalle Parkı	1540,00
6	Cevizli Sokak yanı	Kirazlıkçay	Mahalle Parkı	970,00
7	Limon Sokak yanı	Kirazlıkçay	Mahalle Parkı	875,00
8	Cumhuriyet Mah.	Cumhuriyet	Mahalle Parkı	2560,00
9	Yeşilirmak Kız Yurdu yanı	Çay	Mahalle Parkı	110,00
10	Cuma Pazarı yanı	Çay	Mahalle Parkı	875,00
11	Doğu Yaka Eski Hamam yanı	Orta	Mahalle Parkı	610,00
12	Gar düğün Salonu yanı	Sarıcalı	Mahalle Parkı	1400,00
13	Güven Sokak yanı	Sarıcalı	Mahalle Parkı	960,00
14	Kirazbucağı Mah.	Kirazbucağı	Mahalle Parkı	900,00
15	Nurullah Camii yanı	Yeşilirmak	Mahalle Parkı	960,00
16	Doğu Yaka Pazaryeri üstü	Hasbahçe	Mahalle Parkı	1875,00
17	TOKİ Konutları	Kirazlıkçay	Mahalle Parkı	8400,00
18	Eski Müftülük yanı	Çay	Mahalle Parkı	330,00
19	Yeni Dünya Sitesi Çamlık	Yeşilirmak	Mahalle Parkı	2980,00
20	Helvacalı Mah.	Helvacalı	Mahalle Parkı	550,00

Sıra No	Park-Mezarlık Adı/Mevkii	Mahallesi	Statüsü	Alanı (m ²)
21	Adapark Rekreasyon Alanı 1.Etabı	Çay	Bölge Parkı (Mesire Alanı)	136600,00
22	Emirgan Parkı	Sungurlu	Kent Parkı	10000,00
23	161.Sokak yanı	Orta	Mahalle Parkı	550,00
24	Manolya Sokak yanı	Hasbahçe	Mahalle Parkı	3390,00
25	Umut Mah.	Umut	Mahalle Parkı	3320,00
26	Ali Fuat Başgil Mah.	Ali Fuat Başgil	Mahalle Parkı	3820,00
27	Üçköprü Mah.	Üç Köprü	Mahalle Parkı	8265,00
28	Fatih İ.O. yanı	Yeşilirmak	Mahalle Parkı	1100,00
29	Beylerce Mah.	Beylerce	Mahalle Parkı	5875,00
30	223.Sokak yanı	Orta	Mahalle Parkı	900,00
31	Bafracalı Mah.	Bafracalı	Mahalle Parkı	1800,00
32	235.Sokak yanı	Hasbahçe	Mahalle Parkı	575,00
33	Gülhane Parkı	Kirazlıkçay	Kent Parkı	9350,00
34	Eski Değirmen Kafe	Kirazlıkçay	Mahalle Parkı	1350,00
35	Yeşilirmak Kıyısı	Kirazlıkçay	Rekreasyon Alanı	60000,00
36	Yıldırım Çınar Caddesi	Orta	Rekreasyon Alanı	5580,00
37	Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı	Kirazlıkçay	Rekreasyon Alanı	8500,00
38	Atatürk Bulvarı	Orta	Rekreasyon Alanı	18200,00
39	Millet Bahçesi/Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı	Eğrikum	Rekreasyon Alanı	400000,00
40	Karayolu ve Şehir içi orta refüj ve tretuvar kenarları yeşil alanları			256860,00
GENEL TOPLAM				987100,00

Çarşamba ilçesi kent merkezinin topoğrafya ve zemin yapısı açısından yerleşmeye ve tarıma uygun olması, hem kentleşme ve nüfus yoğunluğunun hem de tarım faaliyetlerinin yüksek olmasına neden olmaktadır. 21 Ocak 2017 tarih ve 29955 sayılı mükerrer Resmi Gazetede Samsun ilinde bulunan Bafra, Çarşamba ve Vezirköprü ovalarının da içinde bulunduğu 49 ilde 141 adet ovanın büyük ova koruma alanı olarak belirlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çarşamba ilçesinde imar planı sınırları ve yerleşim alanları dışında kalan bölümleri büyük ova sınırları içerisinde kalmaktadır. Ayrıca Tekkeköy, Salıpazarı ve Terme İlçelerinin bir kısmı da Çarşamba Ovası koruma alanı sınırları içerisinde kalmaktadır.

Şekil 7.3: Büyük Ova Koruma Alanı Sınırlarını Gösteren Harita.

Çarşamba ilçesinin büyük bir bölümünü nitelikli tarım alanları oluşturmaktadır. Tarım arazilerinin nitelikleri düz alanlarda I. Sınıf, diğer eğimli alanlarda ise II. ve III. sınıf verimli tarım arazisi özelliği göstermektedir. 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda da Çarşamba ilçesi kent merkezinin tüm çeperleri nitelikli tarım alanları içerisinde yer almaktadır.

Diğer taraftan da Çarşamba ilçesinin Samsun kent merkezine yakın olması ve demiryolu ulaşımının bulunması ve havalimanını sınırlarında barındırması nedeniyle sanayinin artan bir hızla geliştiğini belirtmektedir. Hâlihazırda küçük sanayi sitesi, şeker fabrikası, yöreye özel fındık fabrikaları bulunan Çarşamba ilçesinde, kent merkezine 4 km uzaklıkta, Üçköprü ve Sefalı Mahallelerinde Çarşamba Organize Sanayi Bölgesi kurulması yer seçim kararı onaylanmış olup, planlama çalışmaları devam etmektedir.

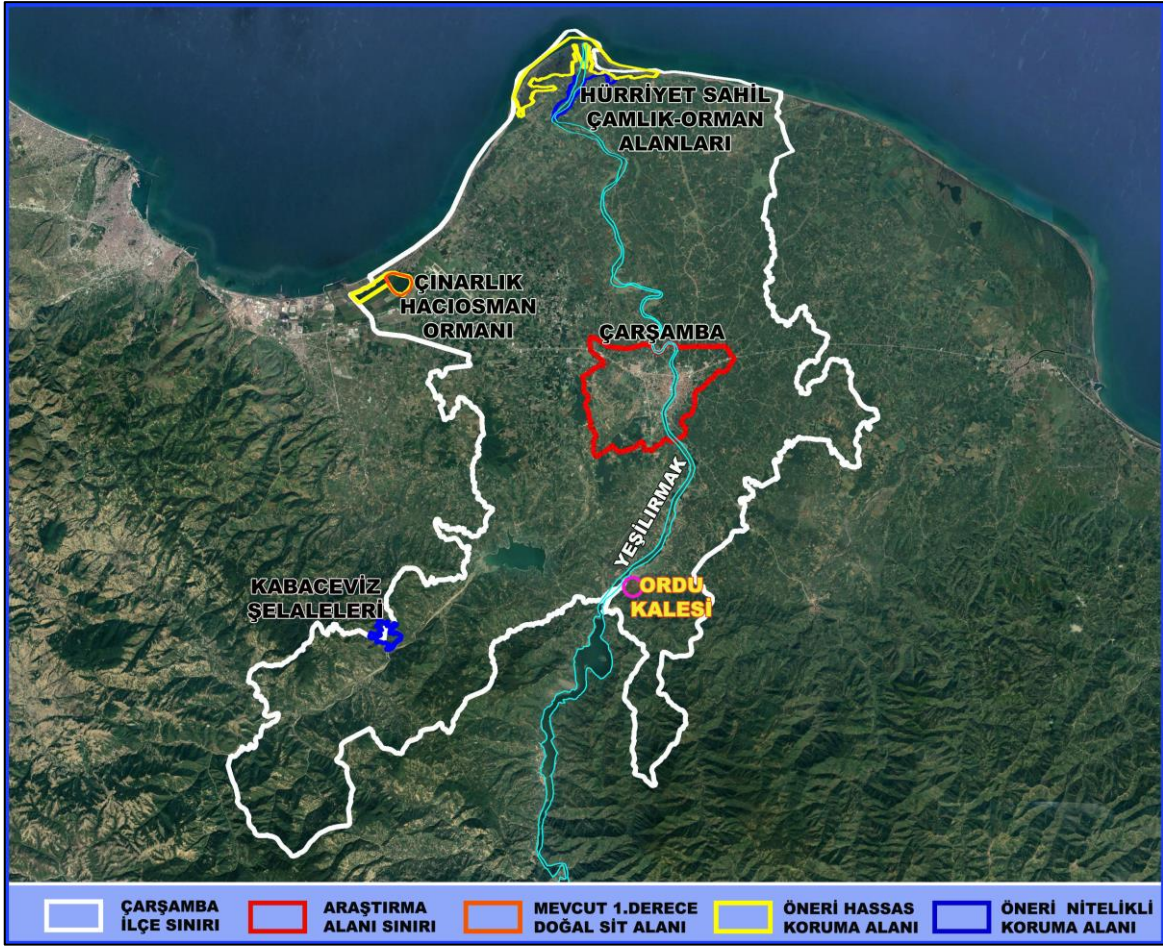
7.2. Öneriler

Sonuç olarak; henüz taslak niteliğinde olan Revizyon-İlave İmar Planı yukarıda sıralanan sentez değerlendirmeleri doğrultusunda, kentin gelecekteki mekânsal, sosyal ve çevresel altyapısını sürdürülebilir bir kentsel gelişme anlayışı içerisinde geliştirecek ve yönlendirecek plan kararları ile oluşturulmalıdır.

Doğal ve yapay eşiklerin bulunduğu iskâna konu olamayacak alanlar kullanım alanları dışında bırakılmalı, olabildiğince açık ve yeşil alanlar içerisinde ve mevcut ulaşım bağlantıları güçlendirilerek, yeşil alan ve yaya aksları sürekliliği bütününde ele alınmalıdır.

Araştırma alanı sınırları içerisinde 2863 sayılı yasa kapsamında Bafracalı, Çay, Hasbahçe ve Kirazlıkçay mahallelerinde 1'er adet tescilli ağaç, ilçe sınırları içerisinde ise Kızılot Mahallesiinde 4 adet ve Yayıncılar Mahallesiinde 1 adet tescilli ağaç olmak üzere toplam 9 adet tescilli ağaç bulunmaktadır.

Çarşamba ilçe sınırları içerisinde Çınarlık bölgesinde 1.derece doğal sit alanı tescil edilen Hacı Osman Ormanı bulunmaktadır. Hacı Osman Ormanı koruma altına alınmış 140,11 hektar alana sahip olup; dişbudak, meşe, gürgen ve akçaağaç türlerinden oluşmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından Şekil 7.4'de görüldüğü üzere Hacı Osman Ormanı etrafında bulunan orman alanları ve Hürriyet bölgesinde Karadeniz kıyısında bulunan çamlık-orman alanları öneri hassas koruma alanı olarak belirlenmiştir. Ayrıca Hürriyet çamlık-orman alanları güneyinde bulunan Yeşilirmak çevresi ve Kabaceviz Şelalelerinin bulunduğu alan öneri nitelikli koruma alanı olarak belirlenmiştir.

Şekil 7.4: Doğal Sit Alanı ve Koruma Alanı Önerileri.

Araştırma alanı sınırları içerisinde 2863 sayılı yasa kapsamında; Çay, Hasbahçe, Orta, Sarıcalı, Sungurlu ve Kuşhane mahallelerinde konut, kent müzesi, cami, hazire, mezarlık, ticarethane, bedesten ve hamam fonksiyonlarını içeren toplam 25 adet tescilli taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. Ayrıca Çarşamba ilçe sınırları içerisinde Ordu Mahallesinde Yeşilirmak nehri kıyısında 1.derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilen kale, tescilli mimari kalıntı ve değirmen taşı bulunmaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ncada öngörüldüğü üzere mevcut 1.derece doğal sit alanı ve arkeolojik sit alanlarına ilave olarak önerilen koruma alanları ile birlikte Tarihi Göğceli Camiinden başlamak üzere Yeşilirmak nehri kıyısında bulunan Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı, Ordu Kalesi ve Kabaceviz Şelaleleri arasında ve Çarşamba kent merkezinden Hürriyet Sahil çamlık-orman alanları ve Çınarlık Hacı Osman ormanı arasında bir yeşil yol-yeşil koridor aksı planlanmıştır (Şekil 7.5) Yeşilirmak nehri üzerinde de nehir gezi tekneleri ile Adapark, Yeşilirmak Doğal Yaşam parkı ve Ordu kalesine uzanan bir tarih ve

doğa yolu güzergâhı niteliğinde su yolu önerilmiştir. Ayrıca karayolu güzergâhında Çarşamba ilçe sınırının başladığı noktadan itibaren kentsel estetik kapsamında cephe düzenleme ve sağlıklılaştırma çalışmaları yapılmalıdır.

Şekil 7.5: Yeşil Yol-Koridor ve Su Yolu Önerileri.

Kentin mevcut kadastral yapısı, hâlihazır durumu ile mer'î imar plan kararları eşleştirilmeli ve imar uygulamalarının önündeki problemleri çözücü üst ölçekli planlama kararlarına uygun kararları içermelidir.

Bir diğer sorun olan geniş kentsel gelişme alanları, yapılaşmasını tamamlamamış ve imar uygulamalarına konu edilmemiş olan kısımlarda ada bazlı konut dokusuna uygun şekilde yeniden planlanmalıdır. Bu planlamada da büyük parsellerin oluşturulması hedeflenerek, gerek yapı yoğunluğunun gerekse de nüfus yoğunluğunun azaltılması gerekmektedir. Bu kentsel gelişme alanları içerisinde imar uygulamalarına konu olmuş kısımlarda ise buldukları bölgenin koşulları doğrultusunda ada tipolojilerine gidilmeli ve mevcut çok

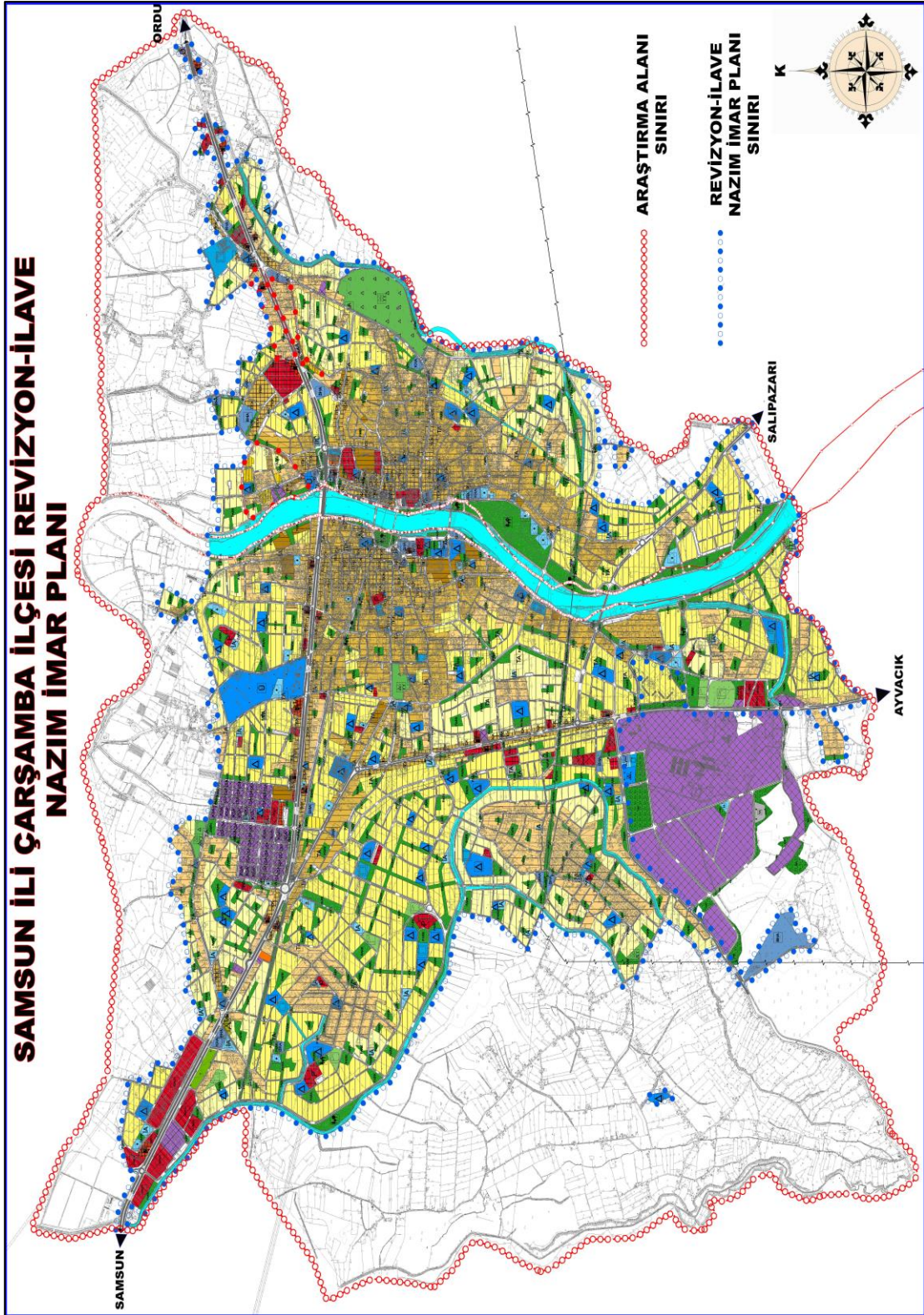
küçük parsellerden oluşarak yapı ve nüfus yoğunluğunu artıran mülkiyet deseni yerine daha büyük parsellerden oluşacak ve uygulanması mümkün olacak parselasyon koşullarını tanımlayacak plan kararları üretilmelidir.

Yukarıda izah edilen durum itibariyle; revizyon-ilave imar planı yapım sürecinden önce, mevcut imar planı üzerinde incelemeler yapılmış ve bu mevcut imar planının uygulama gören ve uygulanma yapılmayan bölgeleri ile birlikte mevcut imar planındaki kentsel-sosyal ve teknik altyapı alanlarının dağılımı ve nüfusa göre ihtiyacı karşılama oranları belirlenmiştir.

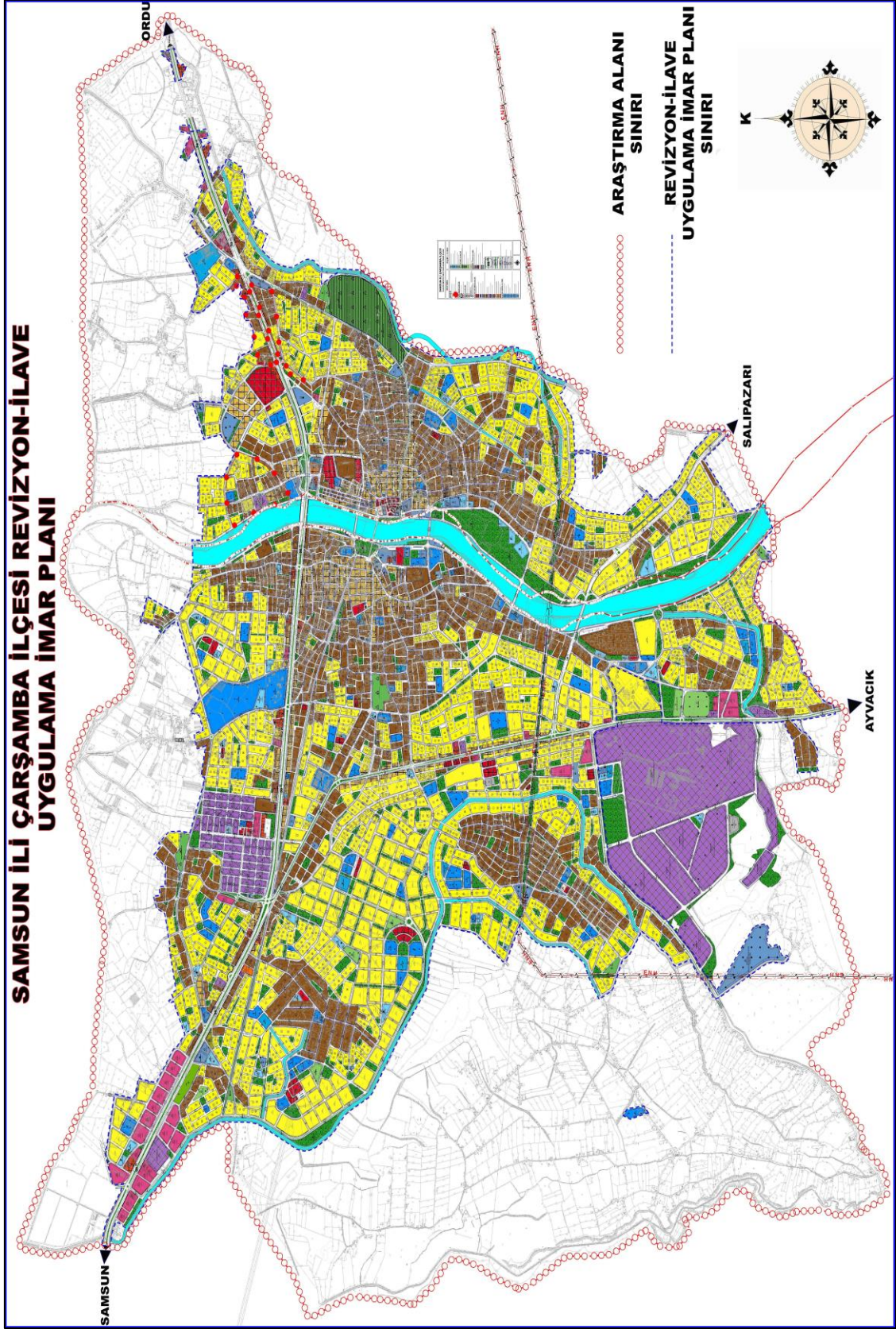
Bu temel ilkeler doğrultusunda planlama alanı bütününde belirlenmiş olan konut gelişme bölgeleri kent genelinde okunabilir bir kent ve yükseklik dokusu oluşturacak şekilde yapı adaları haline dönüştürülmüştür.

Revizyon-İlave Uygulama İmar Planının projeksiyonu 2035 yılı olarak kabul edilmiş olup, mevcut imar planındaki konut bölgeleri, kent içi ulaşım sistemi ve kentsel sosyal-teknik altyapı alanları ile bütün olarak irdelenerek planlama yapılmıştır. Kentin gelişme eğilimleri göz önüne alınarak yatay mimari anlayışını benimseyen, donatı ve alt merkez ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran, bu donatılara ve ticari merkezlere yeşil akslar ile bağlantı sağlanmasını ilke edinen planlama yaklaşımları esas alınmıştır.

Şekil 7.6 ve Şekil 7.7 de Revizyon-İlave Nazım İmar Planı ve bu plana göre hazırlanan Revizyon Uygulama İmar Planı örnekleri sunulmuş olup, henüz yürürlükte olmayan bu planlarda yeşil alanların bütünleştirilmesi, işlevsel hale getirilmesi sağlanmış, konut bölgeleri ve diğer donatı alanlarını birbirine bağlayan yollar üzerinde yeşil akslar önerilerek kentsel açık yeşil alan sistemi oluşturulmuştur.

Şekil 7.6: Revizyon-İlave Nazım İmar Planı (Anonim, 2018c).

Şekil 7.7: Revizyon-İlave Uygulama İmar Planı (Anonim, 2018c).

Çarşamba ilçesinde açık ve yeşil alan sisteminin oluşturulmasında öncelikle Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde öngörülen açık ve yeşil alan düzeyine ulaşılması gerekmektedir. İmar planında park alanı, çocuk bahçesi ve spor alanları olarak ayrılan alanların amacına uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Yeşilirmak kenti olarak nitelendirilen Çarşamba ilçesinde kent ve yakın çevresinde bulunan doğal, tarihi ve kültürel değerler de dikkate alınarak açık ve yeşil alan sisteminin geliştirilmesi mümkün olacaktır.

Bundan sonraki imar uygulama süreçlerinde, geliştirilmesi önerilen ve daha sonra kesinleşerek yürürlüğe girecek olan Revizyon İmar Planına göre kentsel açık yeşil alan sisteminin bütüncül olarak uygulanması sağlandığında Çarşamba ilçesi daha yaşanılır bir yerleşme olacak ve daha yüksek bir yaşam kalitesi sunacaktır.

KAYNAKLAR

- Abama, M. (1992). *Açıklamalı İċtihatlı İmar Kanunu Mevzuatı ve Uygulaması*. Cansu Basın Yayıncılık, Ankara, s. 47, 50.
- Açıksöz, S. ve Tanrıvermiş, E. (2000). Planlamada kırsal peyzajın önemi, sorunlar ve öneriler. *Kırsal Çevre Yıllığı*, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara.
- Ahern, J. (1995). Greenways as a planning strategy. *Landscape and urban planning*, 33: 131-155.
- Akdogan, G. (1975). Tabiatı koruma ve peyzaj planlama ilişkileri, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, No:2-3, Ankara.
- Aksoy, Y. (2001). İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul, 156 s.
- Albayrak, B. (2006). Çorum Kenti Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık-Yeşil Alan Verilerinin Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara. 116 s.
- Altan, T. (1982). *Çukurova'da Bilgisayar Yardımı İle Bölgesel Ölçekte Ekolojik Peyzaj Planlaması Uygulaması ve Alan Kullanım Önerisinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları 161, Bilimsel Araştırma ve İnceleme Tezleri 52, Adana.
- Altıntaş, Y. (2007). İmar Planlarında Yetki Kuralları ve Danıştay Kararları Örneğinde; Planlamada Karşılaşılan Yetki Sorunları İle Çözüm Yolları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara. 141 s.
- Anonim (1986). *Ana Britannica*, Ana Yayıncılık, 14400 s.
- Anonim (2007). Çevre ve Orman Bakanlığı, ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü. Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Plan Açıklama Raporu.
- Anonim (2010). Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlar Genel Müdürlüğü. Samsun Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Planlama Projesi Mekânsal Strateji Planı.
- Anonim (2012). Samsun İl Özel İdaresi. Samsun Turizm Master Planı (2011-2023).
- Anonim (2016a). Çarşamba Belediyesi. Samsun İli, Çarşamba İlçesi, 1/5000 Ölçekli Revizyon-İlave Nazım İmar Planı ve 1/1000 Ölçekli Revizyon-İlave Uygulama İmar Planı Araştırma Raporu, Samsun.

- Anonim (2016b). Çarşamba Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü. Samsun İli Çarşamba İlçesi Mevcut Uygulama İmar Planı, Samsun.
- Anonim (2018a). Çarşamba Belediye Başkanlığı 2018 Yılı Faaliyet Raporu. Samsun.
- Anonim (2018b). Çarşamba Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü. Park Alanları Envanteri, Samsun.
- Anonim (2018c). Çarşamba Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü. Samsun İli, Çarşamba İlçesi, Taslak Revizyon-İlave Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planı, Samsun.
- Antrop, M. (1997). The concept of traditional landscapes as a base for landscape evaluation and planning. The example of Flanders Region. *Landscape and Urban Planning*. 38: 105-117.
- Arslan, M., Barış, E., Erdoğan, E. ve Dilaver, Z. (2007). Yeşil Yol Planlaması: Ankara Örneği. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu, Ankara, 139 s.
- APS (2000). *Avrupa Peyzaj Sözleşmesi*, Avrupa Konseyi Arşivi. Strasbourg.
- Aydemir, Ş., Erkonak Aydemir, S., Şen Beyazlı, D., Ökten, N., Öksüz, A.M., Sancar, C., Özyaba, M. ve Aydın Türk, Y. (2004). *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı*, İber Matbaacılık, Trabzon.
- Bağcı, H.R. (2017). Yeşilirmak Deltası'nda (Çarşamba/Samsun) Doğal Ortam İnsan İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması. Doktora Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Samsun, 354 s.
- Bechmann, A. (2003). *Almanya'da Peyzaj ve Çevre Planlamasında Uygulanan Stratejiler ve Araçlar*. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Türkiye, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, Sayı: MF.ŞBP-03.001, İstanbul, s 1-21.
- Çelikyay, S. ve Özdemir, H. (2016). Urban Landcape Design Principles in Historical Environments, a Case Study on Zeyrek, İstanbul, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 2(1) : 32-44 s.
- Çetinkaya, G. ve Uzun. O. (2014). *Peyzaj Planlama*. Birsen Yayınevi, İstanbul, 219 s.
- Çulcuoğlu, G. (1997). Ankara Kenti Yeşil Kuşak Çalışmalarının Yabancı Ülke Örnekleri Açısından İrdelenmesi ve Yeşil Kuşak Sistemi İçin Öneriler, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Çulcuoğlu, G. (2000). Yeşil kuşak Ankara kenti örneği. 2000'li Yıllarda Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı Sempozyumu, Ankara, 111-117.
- Gobster, P.H. (1995). Perception and use of a metropolitan greenway system for recreation. *Landscape And Urban Planning*, 33 (1-3) : 401-413 s.

- Gruehn, D. (2003). *Almanya'da Peyzaj Planlama ve İmar Uygulama Planlaması Birlikteliğine, Doğal Yaşam Kaynaklarının Kalıcı Güveni Açısından Başarı Faktörleri*. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Türkiye, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, Sayı: MF.ŞBP-03.001, İstanbul, s 48-62.
- Gürel, K. (2006). *Çarşamba İlçe Merkezinde Şehir İçi Arazi Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Samsun, 82 s.
- Kalabalık, H. (2003). *İmar Hukuku Planlama, Arsa, Yapı, Koruma*. Seçkin Yayınları, Ankara, s. 32, 34, 66, 77.
- Karadeniz, Z. (2019). *Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından Samsun Kent Parklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ordu, 138 s.
- Karaman, A. (1992). *Kentsel Peyzaj Ders Notları*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Kartal, K. (1992). *Türkiye'de Kentleşme*. Adım Yayıncılık, İstanbul.
- Keleş, R. (1980). *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Keleş, R. (1997). *Kentleşme Politikası*, Ankara, s. 115-117-120.
- Keleş, R. (2002). *Kentleşme Politikası*. İmge Kitabevi, Ankara, s. 218, 341-345.
- Kıray, M. (1972). *Örgütlemeyen Kent-İzmir'de İş Hayatının Yapısı ve Yerleşme Düzeni*. Bağlam Yayınevi, İstanbul.
- Kırzioğlu, I. (1995). *Peyzaj Kavramı ve Şehir Planlamasında Kullanımı*. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ofset Tesisi Yayını, Erzurum, s.43.
- Konuk, G. (2007). *Kentsel Tasarım Kamu/Özel Mekân Mülkiyet Sorunsalı Ders Notu*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Korkut, A. B., Şişman, E.E., ve Özyavuz, M. (2010). *Peyzaj Mimarlığı*. Verda Yayıncılık, Kayseri, 419 s.
- Kurdoğlu, B.Ç. (2009). Yeşil yolların doğa koruma ve sürdürülebilirlik kapsamında irdelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, B (59) 1: 27-42.
- Küçükerbaş, E.V. ve Malkoç, E. (2000). Planlama ≠ tasarım. peyzaj mimarları kongresi 19-21 ekim 2000 bildirileri. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, Ankara, s. 529-537.
- Külahlıoğlu, M. (2017). *Gaziantep Kenti Peyzaj Analizi ve Peyzaj Planlama Önerileri Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, 66 s.

- Olcan, H. (2007). Kentsel Planlamada Çevre Düzeni Plan Sürecinde Cbs'nin Kullanım Olanaklarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Ana Bilim Dalı, İstanbul. 135 s.
- Önder, M. (1997). Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 155 s.
- Önder, S. ve Polat, A.T. (2012). Kentsel açık- yeşil alanların kent yaşamındaki yeri ve önemi. *Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri*, Konya.
- Özbilen, A. (1991). Kentiçi açık alanlar ve dağılımı, tarihi eserler ve gelişen yeni yapılaşma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi*, Genel Yayın No:155, F.Y.N: 17, Trabzon.
- Özcan, K. (2000). Kırıkkale Kenti Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık-Yeşil Alan Verilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Öztan, Y. (1968). *Ankara Şehri ve Çevresi Yeşil Saha Sisteminin Peyzaj Mimarisi Prensipleri Yönünden Etüd ve Tayini*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Öztürk, B. (2004). Kentsel Açık ve Yeşil Alan Sistemi Oluşturulması: Kayseri Kent Bütünü Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 193 s.
- Pamay, B. (1978). Kentsel peyzaj planlaması. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları*, İstanbul, s. 265.
- PİSOS (2003). *Sayısal Otomasyon Sistemi Projesi Öneri Sistem Raporu*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Planlama İmar Müdürlüğü-Proje Ar-Ge Koordinasyon Şefliği, İstanbul.
- PAİY (2017). Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği, Resmi Gazete, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- Sancakdar, O. (1996). *Belediyelerin İmar Planı Yapması-Değiştirmesi ve İptal Davası*. Yetkin Yayınları, Ankara, 28,32,56,64,201,203.
- Searns, (1995). The evolution of greenways as an adaptive urban landscape form. *Landscape and urban planning*, 33 (1-3) : 65-80.
- Suher, H. (1996). *Şehircilik*. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Ulusoy, A. ve Vural, T. (2001). Kentleşmenin sosyo ekonomik etkileri. *Belediye Dergisi*, 7(12): 8-14.

- URL-1 (2018). <http://sbpbilgi.com/wp-content/uploads/2018/01/bah%C3%A7ekent-%C5%9Fehir-ve-b%C3%B6lge-planlama-bilgi.jpg>. Ebenezer Howard'ın Bahçe Kent Modeli, 15 Şubat 2018.
- URL-2 (2019). <https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Bolgeler/7Bolge/Harita.aspx> Bölge Haritası. Karayolları Genel Müdürlüğü 7.Bölge Müdürlüğü, Samsun, 15 Temmuz 2019.
- URL-3 (2019). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, Türkiye İstatistik Kurumu, 2018 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri. 10 Mayıs 2019.
- URL-4 (2019). <https://www.carsamba.bel.tr/haberler/ada-park>, Adapark Rekreasyon Alanı. 20 Mart 2019
- URL-5 (2019). <https://www.carsamba.bel.tr/faaliyet-raporlari/2018-faaliyet-raporu>, Çarşamba Belediye Başkanlığı, 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 10 Nisan 2019.
- URL-6 (2019). <https://www.carsamba.bel.tr/haberler/yesilirmak-dogal-yasam-parki>, Yeşilirmak Doğal Yaşam Parkı, 25 Mayıs 2019.
- Uzun, O. (2006). Peyzaj Planlama ve Peyzaj Yönetimi, Türkiye'deki Peyzaj Uygulamaları ve Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Eğitim Uygulama Programı, *Peyzaj Planlama Sunumu*, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce.
- Uzun O., Dilek F., Çetinkaya G., Erduran F. ve Açıksöz S., (2012). Konya İli, Bozkır-Seydişehir-Ahırlı-Yalılıyük İlçeleri ve Suğla Gölü Mevkii Peyzaj Yönetimi Koruma ve Planlama Projesi. Proje Raporları, Mülga T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı (Yeni T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Doğa Koruma Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Ünal, Y. (2000). *Şehir Hukuku ve Şehir Yönetimi Ders Notları*.
- Yaşamış, F. D. (2003). *Avrupa Peyzaj Sözleşmesi Çerçevesinde Türkiye'de Ekolojik Bölge Planlaması Esasına Dayalı Çevresel Planlama ve Yönetim. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Türkiye*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, Sayı: MF.ŞBP-03.001, İstanbul, s 94-111.
- Yayla, Y. (1975). *Şehir Planlamanın Başlıca Hukuki Meseleleri ve İstanbul Örneği*. Fakülteler Matbaası, İstanbul, 9, 16,125.
- Yıldız, N.D. (2001). Kars Kentinin Kentsel Peyzaj Planlaması Yönünden Yapısal Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum, 171 s.
- Yıldızcı, A.C. (1982). Kentsel Yeşil Alan Planlaması ve İstanbul Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi. Basılmamış Doçentlik Tezi, İstanbul, 201 s.
- Yılmaz, H. (1994). Kentsel Peyzaj Planlaması Yönünden Salihli Kentinin Yapısal Analizi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir, 176 s.

- Yılmaz, S., Yılmaz, H., Karahan, F., ve Özer S., (2000). Yanlış alan kullanımlarının Erzurum kent ekosistemine etkileri. *Peyzaj Mimarlığı Kongresi*, Ankara, 505 – 513 s.
- Yucesu, Ö. (2015). Kırklareli İli Merkez İlçe Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması ve Peyzaj Planlama İlkeleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Tekirdağ, 126 s.
- Yurtkulu, T. (2018). Tarihi Süreçte Aydın-Atça Kent Planının Peyzaj Planlama Kriterleri ve Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın, 60 s.
- Walmsley, A. (1995). Greenways and the making of urban form, *Landscape and Urban Planning*, 33 (1-3) : 81-127.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Arif KIYAK
Doğum Yeri ve Tarihi : Akkuş / 09.08.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : 2008-2012-Bozok Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı (2015-2019)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (Başlangıç)
Bilimsel Faaliyet/Yayımlar : Kıyak, A. ve Çelikyay, S. (2019). Samsun-Çarşamba'da planlama sürecinin kentsel peyzaj açısından irdelenmesi. *Bartın Üniversitesi Uluslararası Fen Bilimleri Dergisi (JONAS)*, 2(2): 156-169.

İş Deneyimi

Stajlar : - Samsun Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı / İmar ve Şehircilik Şube Müdürlüğü (Haziran-Temmuz 2010) SAMSUN
- Belde Planlama İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Haziran-Temmuz 2011) SAMSUN
Projeler ve Kurs Belgeleri : Netcad 5.0 GIS Sertifikası, Türkiye Belediyeler Birliği Şehir Planlama ve Arazi Temini Eğitim Sertifikası, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı E-Plan Otomasyon Sistemi Eğitim Sertifikası
Çalıştığı Kurumlar : Altyapı Planlama (Ankara), Çarşamba Belediye Başkanlığı (Samsun)

İletişim

E-Posta Adresi : arifkiyak5552@hotmail.com
Tarih : 13/12/2019 (Tez Savunma Tarihi)